

บทที่ 4 .

ผลการศึกษา

ในการศึกษาคั้งนี้ทำการศึกษารอบค้วรกรรมกรในกิจการขนส่งทางน้ำประเภทโกดังสินค้ารวมทั้งสิ้น 100 ครวบค้วร ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงโกดังบริษัท แสงทอง ค้ำข้าว (1968) จำกัค มีชุมชนที่เป็นชุมชนเป้าหมายในการเก็บข้อมูลได้แก่ ชุมชนซอยหมอฝั่งอุทิศ(หมู่ที่ 4 และ 10) และบริเวณบางส่วนของชุมชนสมบูรณัทรัพย์ ได้แก่ บริเวณตรอกซีเลน (หมู่ที่ 9) ชุมชนที่ทำการเก็บข้อมูลอยู่ในพื้นที่การปกครองของแขวงบางปะกอก เขตราชภฏร์บูรณะ ซึ่งมีกิจการขนส่งทางน้ำประเภทโกดังสินค้าและมีชุมชนที่มีกรรมกรในกิจการนี้อยู่เป็นจำนวนมากโดยได้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาเป็นวิธีการศึกษาหลักในคั้งนี้ และมีการใช้แบบสอบถามที่มีโครงสร้างแบ่งจำแนกได้เป็น 3 หัวข้อหลัก ดังต่อไปนี้

ข้อมูลส่วนตัว

กรรมกรที่ทำการศึกษาในคั้งนี้ มีอายุอยู่ในช่วงตั้งแต่ 25 ถึง 61 และผู้ตอบจะมีอายุ 37 และ 38 ปีมากที่สุด กรรมกรจากภาคกลางที่อายุน้อยที่สุดในการศึกษาคั้งนี้คือ 26 ปีและกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 25 ปี กรรมกรภาคกลางที่มีอายุมากที่สุดในการศึกษาคั้งนี้คือ 51 ปีและกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอายุมากที่สุดคือ 61 ปี (ดูตารางที่ 6) ส่วนอายุการทำงานเป็นกรรมกรประเภทโกดังสินค้าที่น้อยที่สุดคือ 3 ปีและอายุงานที่มากที่สุดคือ 30 ปี กรรมกรจากภาคกลางจะมีอายุงานอยู่ในช่วง 5-30 ปีและกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอายุงานอยู่ในช่วง 3-30 ปี อายุการทำงานที่พบมากที่สุดคือ 20 ปี แบ่งเป็นกรรมกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนซอยหมอฝั่งอุทิศ หมู่ที่ 4 จำนวน 43 คน หมู่ที่10 จำนวน 26 คน และบริเวณตรอกซีเลน หมู่ที่ 9 จำนวน 31 คน (ดูตารางที่ 7)

ตารางที่ 6 แสดงช่วงอายุของกรรมกรที่ทำการศึกษาแยกตามภาค

ช่วงอายุ/ปี	ภาคกลาง (%)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (%)	จำนวน (คน)
25-36	13 (26%)	15 (30%)	28
37-48	27 (54%)	25 (50%)	52
49-60	10 (20%)	9 (18%)	19
61	-	1 (2%)	1
รวม	50 (100%)	50 (100%)	100

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนกรรมกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ทำการศึกษาแยกตามภาค

ชุมชน/หมู่ที่	ภาคกลาง (%)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (%)	จำนวน (ครอบครัว)
ชอยหมอฝั่งอุทิศ/ม.4	28 (56%)	15 (30 %)	43
ชอยหมอฝั่งอุทิศ/ม.10	10 (20%)	16 (32%)	26
ตรอกซ้เลน/ม.9	12 (24%)	19 (38%)	31
รวม	50 (100%)	50(100%)	100

จำนวนผู้ตอบประกอบไปด้วย กรรมกรเพศชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวทั้งหมด 92 คนและเพศหญิง 8 คน ซึ่งเพศหญิงมีทั้งที่เป็นกรรมกรแบกหามหรือทำงานในโกดังสินค้าประเภทงานไร่จับในส่วน of ศาสนาที่กรรมกรนับถือทั้งหมดคือ ศาสนาพุทธ

แผนที่ที่ 7 แผนที่แสดงหลังคาเรือนที่ทำการศึกษา (หมู่ที่ 4)

ศูนย์การค้าบางปะกอก

ท่าอากาศยานบางปะกอก

โรงเรียนโขนนาบมิตร

หมู่ที่ 10

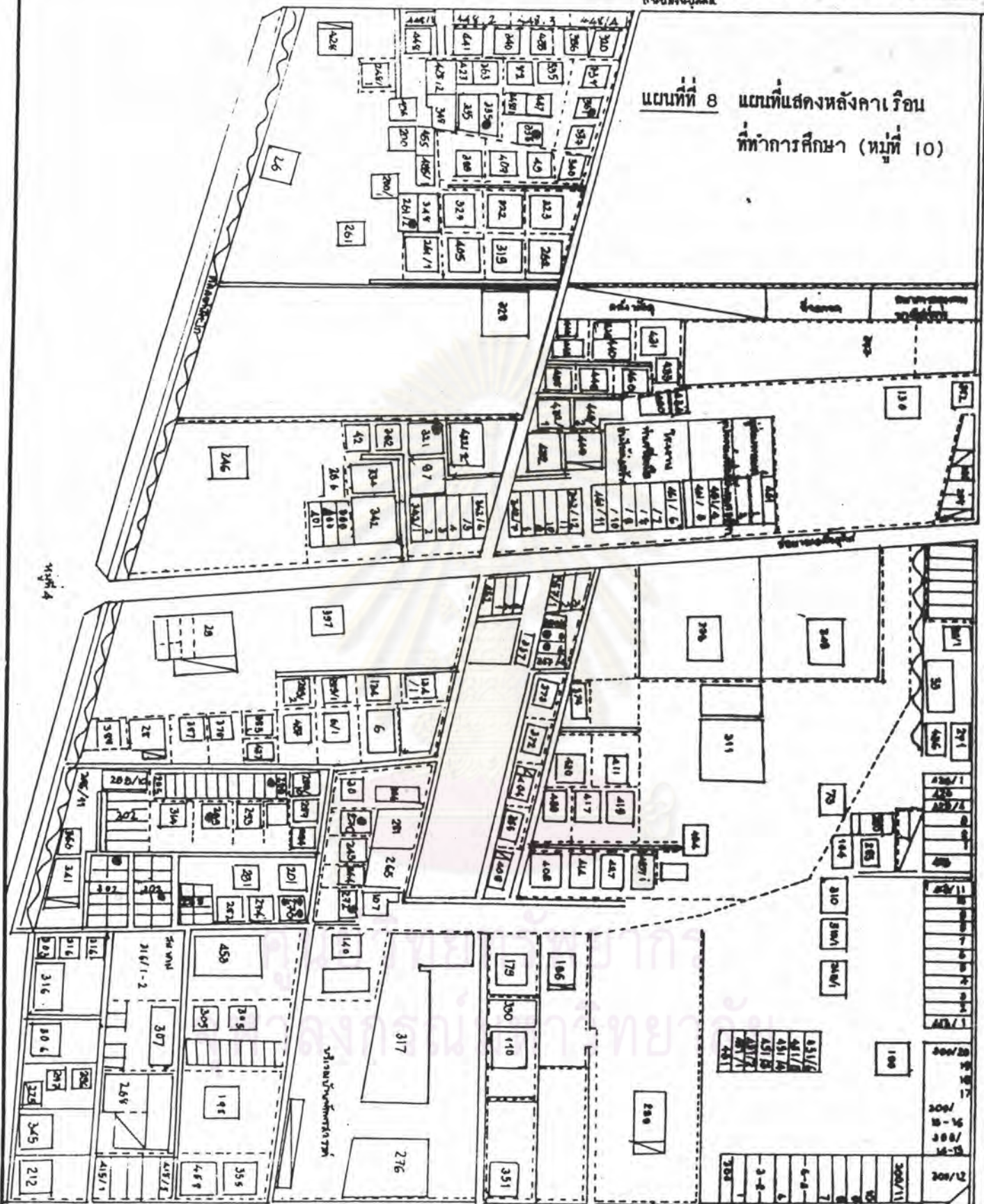
คู่มือการก่อสร้างอาคาร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ชุมชนซอยหมอฝิ่งอุทิศ ม. 4

- ภาคกลาง
- ภาคตะวันออก (เชียงใหม่)

แผนที่ 8 แผนที่แสดงหลังคาเรือน
ที่ท่าการศึกษา (หมู่ที่ 10)

หน้า 4

ถนนราชพฤกษ์พัฒนา 27

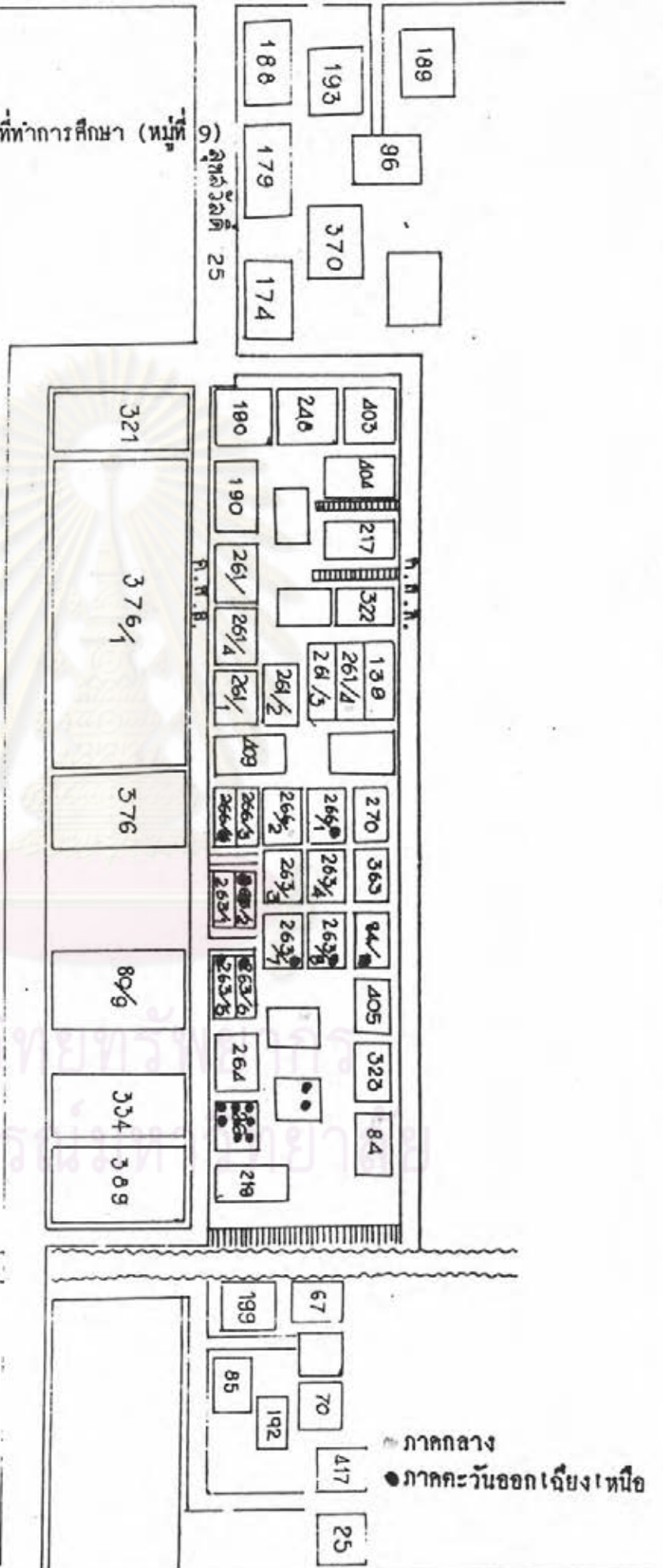
แผนที่ชุมชนซอยหมอฝิ่งอุทิศ ม.10

- ภาคกลาง
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6) แผนที่แสดงหลังคาเรือนที่ทำการศึกษ (หมู่ที่ 9) ตำบลวัดสี 25

แผนผังบริเวณอาคารเรียน หมู่ที่ 9

ชั้นชั้นลงมบรณพารย์

สำหรับภูมิสำเนาเดิมของกรรมกรจากภาคกลางส่วนใหญ่มาจาก อำเภอพัฒนานิคม อำเภอชัยบาดาล อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อำเภอบางปลาม้า อำเภอเลาขวัญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอบางซ้าย อำเภอวังน้อย อำเภออุทัย อำเภอภาชี อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดูตารางที่ 8) จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พบมากคืออำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอปรังค์ภู อำเภอขามเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ และรองลงมาได้แก่ อำเภอธวัชบุรี อำเภอจตุรภัตติมาน อำเภอศรีสมเด็จ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (ดูตารางที่ 9)

ตารางที่ 8 แสดงภูมิสำเนาเดิมของกรรมกรที่มาจากภาคกลาง

จังหวัด	จำนวน (ร้อยละ)
ลพบุรี	7 (14%)
สุพรรณบุรี	7 (14%)
พระนครศรีอยุธยา	7 (14%)
สิงห์บุรี	6 (12%)
นครปฐม	5 (10%)
สระบุรี	4 (8%)
ชัยนาท	2 (4%)
กาญจนบุรี	2 (4%)
อ่างทอง	2 (4%)
นครนายก	2 (4%)
สมุทรสาคร	1 (2%)
พิษณุโลก	1 (2%)
สมุทรปราการ	1 (2%)
ราชบุรี	1 (2%)
พิจิตร	1 (2%)
ฉะเชิงเทรา	1 (2%)
รวม	50 (100%)

ตารางที่ 9 แสดงภูมิลำเนาเดิมของกรรมกรที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จังหวัด	จำนวน (ร้อยละ)
ศรีสะเกษ	13 (26%)
ร้อยเอ็ด	11 (22%)
บุรีรัมย์	6 (12%)
ชัยภูมิ	5 (10%)
อุบลราชธานี	5 (10%)
กาฬสินธุ์	2 (4%)
มหาสารคาม	2 (4%)
สุรินทร์	2 (4%)
ยโสธร	1 (2%)
หนองคาย	1 (2%)
สระแก้ว	1 (2%)
นครราชสีมา	1 (2%)
รวม	50 (100%)

ในเรื่องของภูมิลำเนาหลังทางด้านอาชีพของผู้ตอบก่อนที่จะมาเป็นกรรมกรประเภทโกดังสินค้า จากการศึกษานี้พบว่ากรรมกรทั้ง 2 ภาคมีความคล้ายคลึงกันทางด้านอาชีพเดิม กล่าวคือ ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตรโดยเฉพาะเป็นชาวนามีถึงร้อยละ 63 แยกเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกรรมกรที่เป็นชาวนาถึง 41 คน มีทั้งที่เคยทำนาและเลิกทำนาอย่างถาวรเนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินแล้ว หรือปัจจุบันยังคงมีชาวนาที่เช่าที่ดินทำกิน หรือมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและจะกลับไปทำนาบ้างเป็นครั้งคราว หรือจะกลับไปทำนาเฉพาะช่วงฤดูการทำนา ซึ่งเมื่อว่างจากการทำนาก็จะเข้า กรุงเทพมหานคร เพื่อมาเป็นกรรมกร ส่วนกรรมกรภาคกลางที่เคยเป็นชาวนามีจำนวน 22 คน แต่ในปัจจุบันกรรมกรภาคกลางมักจะเลิกทำนาอย่างถาวรเกือบทั้งสิ้นเพราะกรรมกรส่วนใหญ่จะขายที่ดิน ทำกินและเป็นชาวนาที่ไร้ที่ดินทำกินจึงมุ่งหน้าเข้าสู่เมืองหลวง โดยไม่กลับไปทำนาเหมือนดังเช่นกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเวลาที่ เป็นกรรมกรในแต่ละปีจะมากกว่าการเป็นชาวนา จึงทำให้มีเวลาอยู่ในกรุงเทพมหานครมากกว่าเวลาที่อยู่ที่ต่างจังหวัด ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้มี

ความคิดเห็นว่าตนเองเป็นกรรมกรมากกว่าที่จะเป็นชาวนา เพราะอาชีพหลักที่นำรายได้มาสู่ครอบครัวกลายเป็นอาชีพกรรมกรซึ่งไม่ใช่อาชีพชาวนาเหมือนดังแต่ก่อน

นอกจากนั้นภูมิหลังทางด้านอาชีพของกรรมกรที่เป็นอาชีพในภาคการเกษตรที่กรรมกรภาคกลางเคยประกอบอาชีพรองลงมาจากความเป็นชาวนาคือชาวไร่ พืชไร่ที่ปลูกเช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ยาสูบ เป็นต้น และชาวสวน มีทั้งที่เป็นชาวสวนผลไม้ สวนผักและสวนดอกไม้ ซึ่งการทำไร่หรือการทำสวนที่ทำเป็นอาชีพจะไม่ค่อยพบในกรรมกรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพราะกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมปลูกพืชเหล่านี้สำหรับบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการผลิตเพื่อขายดังเช่นที่กรรมกรภาคกลางทำกันอยู่

ภูมิหลังทางด้านอาชีพของกรรมกรที่เป็นอาชีพนอกภาคการเกษตร ซึ่งมักจะเป็นอาชีพที่ทำหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครแล้ว ในกลุ่มกรรมกรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พบในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ อาชีพยาม คนงานก่อสร้าง พนักงานส่งเอกสาร ลูกจ้างร้านขายของ คนขับรถบรรทุก พ่อครัว ทำงานโรงงานประเภทต่างๆ เช่น โรงงานกระเบื้อง โรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงเลื่อย โรงกลึง โรงแก้ว ในส่วนของกรรมกรภาคกลางที่เคยประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรจะไม่ค่อยปรากฏพบความหลากหลายทางอาชีพดังเช่นกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาชีพที่พบได้แก่ คนงานก่อสร้าง ขับสามล้อถีบ ขับรถบรรทุก เป็นต้น (ดูตารางที่ 10 และ 11)

ตารางที่ 10 แสดงภูมิหลังทางด้านอาชีพของกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อาชีพ / ประเภทงาน	จำนวน (ร้อยละ)
ทำนา	41 (82%)
ทำนาและทำไร่	5 (10%)
อาชีพนอกภาคการเกษตร	4 (8%)
รวม	50(100%)

ตารางที่ 11 แสดงภูมิหลังทางด้านอาชีพของกรรมกรภาคกลาง

อาชีพ / ประเภทงาน	จำนวน (ร้อยละ)
ทำนา	22 (44%)
ทำนาและทำไร่	3 (6%)
ทำไร่	10 (20%)
ทำสวน	4 (8%)
ค้าขายพืชผลทางการเกษตร	1 (2%)
อาชีพนอกภาคการเกษตร	1 (2%)
อาชีพที่เกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง*	3 (6%)
กรรมกร**	6 (12%)
รวม	50 (100%)

นอกจากนี้กรรมกรทั้งสองภาคโดยมากจะเคยประกอบอาชีพอื่น นอกเหนือจากงานกรรมกรมาแล้ว 1 อาชีพโดยที่เริ่มมาจากการเป็นชาวนามาก่อนเป็นส่วนใหญ่ ในอันดับรองลงมาคือเคยผ่านงานอื่นมาแล้ว 2 อาชีพ และกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ปรากฏพบว่าเริ่มจากการประกอบอาชีพกรรมกรเป็นอาชีพแรกในชีวิต (ดูตารางที่ 12)

* อาชีพที่เกี่ยวกับการคมนาคมขนส่งที่พบในการศึกษาได้แก่ ขับรถบรรทุก ขับรถสามล้อ
ถีบ

** กรรมกร ที่พบในการศึกษาคั้งนี้ได้แก่ ผู้ที่ใช้แรงงานเป็นกรรมกรแบกตามโรงสีหรือผู้ที่เริ่มจากการเป็นกรรมกรประเภทโกดังสินค้าเป็นอาชีพแรก

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนครั้งการผ่านงานก่อนที่จะมาเป็นกรรมกรประเภทโกดังสินค้า

การผ่านงาน	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวน
เริ่มจากงานกรรมกรเป็นอาชีพแรก	2(4%)	-	2
เคยผ่านงานอื่นนอกจากการเป็นกรรมกร มาแล้ว 1 อาชีพ	33(66%)	26 (52%)	59
เคยผ่านงานอื่นนอกจากการเป็นกรรมกร มาแล้ว 2 อาชีพ	14(28%)	17 (34%)	31
เคยผ่านงานอื่นนอกจากการเป็นกรรมกร มาแล้ว 3 อาชีพ	-	5 (10%)	5
เคยผ่านงานอื่นนอกจากการเป็นกรรมกร มากกว่า 3 อาชีพขึ้นไป	1(2%)	2 (4%)	3
รวม	50(100%)	50(100%)	100

ในเรื่องของการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครของกรรมกรที่มาจากภาคกลางมีระยะเวลาการย้ายถิ่นที่น้อยที่สุดคือ 5 ปี (ย้ายถิ่นเข้ามาเมื่อปี พ.ศ.2533) และระยะเวลาการย้ายถิ่นที่มากที่สุดคือ 38 ปี (ย้ายถิ่นเข้ามาเมื่อปี พ.ศ. 2500) และในปีพ.ศ. 2518 มีผู้ย้ายถิ่นจากภาคกลาง 11 คนถือเป็นปีที่มีกรรมกรย้ายถิ่นมากที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนกรรมกรที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระยะเวลาการย้ายถิ่นที่น้อยที่สุดคือ 3 ปี (ย้ายถิ่นเข้ามาเมื่อปีพ.ศ.2535) และระยะเวลาการย้ายถิ่นที่มากที่สุดคือ 42 ปี (ย้ายถิ่นเข้ามาเมื่อปีพ.ศ.2496) และเช่นเดียวกันกับกรรมกรภาคกลางพบว่าในปี พ.ศ. 2518 เป็นปีที่กรรมกรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือย้ายถิ่นมากที่สุดคือทั้งหมด 9 คน (ดูตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 แสดงช่วงระยะเวลาการย้ายถิ่นของกรรมกรประเภทโกดังสินค้า

ช่วงเวลาการย้ายถิ่น(ปี)* /ช่วงพ.ศ.ที่ย้ายถิ่น	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวน
1-10 (พ.ศ.2538-2528)	11 (22%)	11 (22%)	22
11-20(พ.ศ.2527-2518)	24 (48%)	23 (46%)	47
21-30(พ.ศ.2517-2508)	13 (26%)	13 (26%)	26
31-40(พ.ศ.2507-2498)	2 (4%)	2 (4%)	4
41ปีขึ้นไป(ก่อนพ.ศ.2497)	-	1 (2%)	1
รวม	50 (100%)	50 (100%)	100

การย้ายถิ่นของกรรมกรมีทั้งที่ย้ายถิ่นมาคนเดียว หรือย้ายถิ่นมาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว ญาติ หรือเพื่อน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการย้ายถิ่นมาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว ญาติ หรือเพื่อนจะมีความอุ่นใจมากกว่าการย้ายถิ่นมาคนเดียว กล่าวคือเมื่อมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปรับตัว ครอบครัว ญาติ หรือเพื่อนจะมีอิทธิพลในการเข้ามาช่วยเหลือ แนะนำหรือให้กำลังใจ ทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสังคมเมืองได้เร็วขึ้นเมื่อเทียบกับกรรมกรที่ย้ายถิ่นมาคนเดียวซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวนานกว่า สำหรับกรรมกรภาคกลางนั้นมักจะย้ายถิ่นเริ่มแรกมาคนเดียวก่อน แล้วจึงค่อยมาครอบครัวหลังจากการย้ายถิ่นแล้ว ซึ่งจะแตกต่างจากกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักจะมีครอบครัวมาก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร มีครอบครัวกรรมกรบางครอบครัวหัวหน้าครอบครัวจะย้ายถิ่นมาก่อน พอมือที่ทางที่เหมาะสมแล้วก็จะรับครอบครัวมาอยู่ด้วย หรือบางครอบครัวหัวหน้าครอบครัวจะย้ายถิ่นมาคนเดียว ส่วนครอบครัวของกรรมกรจะยังคงอยู่ที่บ้านเดิมตลอด พอถึงช่วงฤดูการทำนาก็จะกลับไปทำนาพร้อมทั้งเป็นการกลับไปเยี่ยมครอบครัว ซึ่งช่วงที่ต้องใช้แรงงานในการทำนาจะเป็นช่วงเวลาเพียงไม่กี่เดือน ดังนั้นในแต่ละปีจึงมีเวลาว่างอยู่หลายเดือน

* ช่วงเวลาการย้ายถิ่น นับตั้งแต่ปีที่เริ่มย้ายถิ่นไปจนถึงปีพ.ศ.ที่ทำการศึกษา (พ.ศ.2538)

กรรมกรเหล่านี้จึงใช้เวลาว่างที่เหลือเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง นอกจากนั้นกรรมกรภาคกลางมัก จะย้ายถิ่นมาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว หรือญาติเพียงไม่กี่คนและจะเลือกย้ายถิ่นมากับญาติที่ ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ หรือภรรยา เป็นต้น แตกต่างจากกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการย้าย ถิ่นมาตั้งแต่คนเดียวไปจนถึงการย้ายถิ่นมาเป็นกลุ่ม มีทั้งที่ย้ายถิ่นมาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อนหรือคนในหมู่บ้านเดียวกัน การย้ายถิ่นของกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีตั้งแต่การ ย้ายถิ่นมากกว่า 1 คนไปจนถึงเป็นกลุ่มมากกว่า 10 คนขึ้นไป (ดูตารางที่ 14 และ 15)

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนผู้ที่ย้ายถิ่นมาพร้อมกับกรรมกรที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การย้ายถิ่น	จำนวน (ร้อยละ)
ย้ายถิ่นมาคนเดียว	12 (24%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว 1 คน	15 (30%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว 2 คน	6 (12%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับญาติ 3 คน	4 (8%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับญาติ 4 คน	2 (4%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับญาติ 9 คน	1 (2%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับญาติ 10 คน	1 (2%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับเพื่อน 1 คน	3 (6%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับเพื่อน 2 คน	2 (4%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน 8 คน	2 (4%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน 10 คน	2 (4%)
รวม	50 (100%)

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนผู้ที่ย้ายถิ่นมาพร้อมกับกรรมกรที่มาจากภาคกลาง

การย้ายถิ่น	จำนวน (ร้อยละ)
ย้ายถิ่นมาคนเดียว	19 (38%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว 1 คน	14 (28%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว 2 คน	9 (18%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับญาติ 1 คน	4 (8%)
ย้ายถิ่นมาพร้อมกับญาติ 2 คน	4 (8%)
รวม	50 (100%)

นอกจากนั้น การที่กรรมกรเคยมีประสบการณ์การมากรุงเทพมหานครก่อนที่จะย้ายถิ่นจริง จะทำให้สามารถรับรู้เรื่องราวหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกรุงเทพมหานคร หรือเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ที่จะย้ายถิ่น การย้ายถิ่นที่มีการวางแผนก่อนจะมีผลในการปรับตัวในแง่ของการตัดสินใจในการเลือกงานและที่อยู่อาศัยให้แก่ตนเองซึ่งจะแตกต่างจากกรรมกรที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในกรุงเทพมหานคร เมื่อจากชนบทมาสู่เมืองที่มีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันก็จะไม่คุ้นเคย เกิดความสับสนและวิตกกังวล ในขณะที่เข้าสู่กรุงเทพมหานครเริ่มแรกจะเป็นช่วงที่ต้องปรับตัวทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสูง หากเป็นกรณีที่ไม่เคยมากรุงเทพมหานครก่อนจะไม่ว่ามีแหล่งงานให้ทำที่ไหนได้ ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ก็ต้องเสี่ยงหางานทำกันเอง บางคนก็พึ่งสำนักจัดหางานและมีผู้ที่โดนหลอกหลวงจากสำนักจัดหางานเถื่อนเหล่านี้มากมาย ซึ่งจะต่างจากผู้ย้ายถิ่นที่เคยมากรุงเทพมหานครก่อน กลุ่มผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการย้ายถิ่นอย่างชัดเจน ก่อนย้ายถิ่นจริงมีการเตรียมการหรือมาตระเวนหางานทำหรือหาที่อยู่อาศัยก่อน พอได้งานหรือได้ที่อยู่อาศัยจึงค่อยย้ายถิ่น ทำให้ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้จะไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการปรับตัวมากเท่ากับผู้ที่ไม่เคยมากรุงเทพมหานครมาก่อน

ในส่วนของการที่กรรมกรเคยมากรุงเทพมหานครก่อนที่จะย้ายถิ่นจริง จากการศึกษาพบว่ากรรมกรจากภาคกลางส่วนใหญ่จะเคยเข้ามากรุงเทพมหานครบ่อยครั้งก่อนการย้ายถิ่นจริง ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะ ระยะทางในการเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครจะใกล้กว่าการเดินทางจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กรรมกรภาคกลางคุ้นเคยกับกรุงเทพมหานครมากกว่ากรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรรมกรภาคกลางที่เคยเข้ามากรุงเทพมหานครก่อนที่จะย้ายถิ่นจริงมีร้อยละ 64 ซึ่งสาเหตุที่เข้ามากรุงเทพมหานครมีสาเหตุมาจากการมาหางานทำชั่วคราว มาเที่ยว มาหาญาติ มาพักอยู่เฉยๆตามลำดับ ส่วนที่ไม่เคยเข้ามากรุงเทพมหานครก่อนย้ายถิ่นจริงมีร้อยละ 36 และในกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีที่เคยเข้ามากรุงเทพมหานครก่อนการย้ายถิ่นจริงคิดเป็นร้อยละ 30 สาเหตุที่เข้ามากรุงเทพมหานครเพราะ มาเที่ยว มาหางานทำชั่วคราว เคยทำงานที่เกี่ยวกับการเดินทางที่ด้อยขึ้น-ลงเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครตามลำดับและส่วนที่ไม่เคยมากรุงเทพมหานครคิดเป็นร้อยละ 70

สิ่งที่ช่วยให้การปรับตัวเป็นไปได้ง่ายขึ้นอีกประการคือ การที่กรรมกรมีญาติเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครก่อนหรือไม่ ถ้ามีญาติเข้ามาทำงานก่อนจะช่วยให้การปรับตัวง่ายขึ้น ญาติเหล่านี้จะให้คำแนะนำหรือให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการใช้ชีวิตในเมืองหรือในด้านที่อยู่อาศัย รวมทั้งช่วยแนะนำหรือหางานให้ จากการศึกษาจำนวนญาติพี่น้องที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครก่อนพบว่าในกรรมกรภาคกลางร้อยละ 64 ที่มีญาติเข้ามาทำงานก่อนซึ่งจำนวนญาติที่เข้ามากรุงเทพมหานครก่อนจะมีตั้งแต่ 1-7 คน ส่วนใหญ่ญาติเหล่านี้จะเป็นกรรมกรในกิจการโกดังสินค้าหรือนอกจากนั้นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการคมนาคม เช่นเดินทางโดยสารประจำทาง ขับริดบรทุก ขับริดสามล้อเป็นต้นสำหรับกรรมกรภาคกลางที่ไม่มีญาติที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครก่อนจะมีจำนวนร้อยละ 36 และโดยมากกรรมกรกลุ่มนี้จะมีภูมิลำเนาที่อยู่ในจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ถึงแม้ว่าจะไม่มีญาติอยู่ในกรุงเทพมหานครก็ตามแต่ก็ได้มีโอกาสเข้ามาเมืองหลวงบ่อยครั้ง ดังนั้นกรรมกรภาคกลางจึงไม่ค่อยมีปัญหากการปรับตัวมากเท่าไรนัก ส่วนกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีญาติพี่น้องที่เข้ามาทำงานก่อนคิดเป็นร้อยละ 54 จำนวนญาติมีตั้งแต่ 1-10 คนเข้ามาประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการคมนาคมขนส่งเช่น ขับริดสามล้อ ขับริดแท็กซี่ เป็นต้น หรือไม่ก็ทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม เป็นลูกจ้างร้านขายของ คนรับใช้ตามบ้าน คนสวน ทำงานรับซื้อของเก่า และเป็นกรรมกร เมื่อเทียบกับจำนวนญาติที่คงอยู่ในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน กรรมกรภาคกลางจะมีญาติที่ยังคงอยู่ที่กรุงเทพมหานครในจำนวนเท่าเดิมคือร้อยละ 64 ส่วนกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังคงมีญาติอยู่ในกรุงเทพมหานครนั้นเพิ่มมากขึ้นจากเดิมคือร้อยละ 64

การเริ่มเข้ามาเป็นกรรมกรในกิจการโกดังสินค้านั้น ส่วนใหญ่เริ่มมาจากการแนะนำของคนที่ย้ายถิ่น กรรมกรบางคนได้รับคำแนะนำจากญาติเช่น พ่อ พี่น้อง ลูกที่เคยทำงานประเภทนี้มาก่อน จึงถูกชักชวนให้มาทำงานร่วมกัน ในอดีตยังพบว่ามีกรรมกรที่ทำงานกับโกดังสินค้าทั้งครอบครัวแต่ปัจจุบัน

ไม่พบว่ามีการสมัครที่ทำงานเป็นกรรมกรทั้งครอบครัว เพราะการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมทำให้ในภาคนี้ต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากประกอบกับความนิยมไปทำงานกับโรงงานอุตสาหกรรมของกลุ่มคนในวัยหนุ่มสาวมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นงานที่เบากว่าและมีรายได้แน่นอนมากกว่างานกรรมกร ดังนั้นกรรมกรในปัจจุบันจึงไม่ค่อยมีผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่นเท่าไรนัก ส่วนใหญ่ที่ยังคงทำงานเป็นกรรมกรจึงเป็นกรรมกรรุ่นเก่าที่ยังคงหลงเหลืออยู่ และนอกจากการรู้จักผ่านทางคำแนะนำของญาติแล้วยังมีที่เริ่มจากการถูกเพื่อนชักชวนหรือบางหมู่บ้านที่มีผู้ที่มาทำงานเป็นกรรมกรก่อน เมื่อกรรมกรเหล่านั้นกลับมาเยี่ยมบ้านก็ชักชวนเพื่อนบ้านให้มาเป็นกรรมกรด้วยกันซึ่งในกรณีนี้พบมากในกรรมกรที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนั้นการเริ่มเข้ามาเป็นกรรมกรของกรรมกรบางคนจะเริ่มจากการใช้วิธีเดินสู่มหาทางานทำ หรือมาสมัครทำงานเองโดยไม่มีคนแนะนำ

ในส่วนของแหล่งงานของกรรมกรที่อาศัยในชุมชนชอยหมอฝิ่งอุทิศและบริเวณตรอกซี้เลนนั้น ส่วนใหญ่จะทำงานประจำอยู่ที่บริษัท แสงทองค้าข้าว (1968) จำกัด มีสถานที่ตั้งของโกดังอยู่ตรงข้ามกับชุมชนที่ทำการศึกษาและในโกดังแสงทองจะแยกออกเป็น 2 สายคือสายแสงทองและสายกรุงสยาม นอกจากนั้นกรรมกรในชุมชนยังมีที่ทำงานประจำอยู่ตามโกดังสินค้าอื่นๆที่นอกเหนือจากโกดังแสงทองอาทิเช่นโกดังสุริยะกิตติ(เชิงสะพานพระรามที่ 9 ถนนสาธุประดิษฐ์ แขวงบางคอกแหลม) โกดังไทยฟ้า (พระปะแดง จังหวัดสมุทรปราการ) โกดังธนาคารกรุงไทย (แขวงบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ) (ดูตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 แสดงสถานที่ทำงานของกรรมกรในชุมชนที่ทำการศึกษแยกตามภาค

โกดังสินค้า จำนวนกรรมกรภาคกลาง(ร้อยละ) จำนวนกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)

สายแสงทอง	33 (66%)	34(68%)
สายกรุงสยาม	15 (30%)	9(18%)
ธนาคารกรุงไทย	-	1(2%)
ไทยฟ้า	-	6(12%)
สุริยะกิตติ	2 (4%)	-
รวม	50 (100%)	50 (100%)

กรรมกรบางคนก่อนที่จะทำงานที่โกดังสินค้าที่ทำงานเป็นประจำในปัจจุบันแล้ว ก็ยังเคยทำงานที่โกดังอื่นๆมาก่อนและบางครั้งในช่วงที่โกดังสินค้าที่เคยทำงานอยู่เป็นประจำนั้นไม่มีงานให้ทำ กรรมกรก็จะนิยมไปทำงานที่โกดังสินค้าอื่นๆโดยไม่จำกัดว่าเป็นโกดังสินค้าที่ไหน บางครั้งกรรมกรจะไปทำงานให้โกดังสินค้าที่อยู่ในต่างจังหวัดในกรณีที่โกดังสินค้านั้นมีงานให้ทำเช่น ไปทำงานที่โกดังสินค้าที่จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรปราการ หรือแม้กระทั่งไปไกลถึงแถบบางปะกง หรือเกาะสีชังก็มี กรรมกรที่ไม่เคยไปทำงานที่อื่นนอกจากโกดังสินค้าที่ทำงานอยู่เป็นประจำนั้นส่วนใหญ่มักจะเป็นกรรมกรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้เนื่องจากช่วงที่โกดังสินค้าที่ทำงานอยู่เป็นประจำไม่มีงานให้ทำ กรรมกรเหล่านั้นก็จะกลับบ้านเพื่อไปดูแลที่นาหรือถือโอกาสกลับไปหาครอบครัวที่ภูมิลำเนาเดิม จากการศึกษพบว่ากรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เคยทำงานให้โกดังสินค้าอื่นนอกเหนือจากโกดังสินค้าที่ทำงานเป็นประจำมีจำนวนร้อยละ 54 และที่ทำงานเฉพาะโกดังสินค้าที่ทำงานอยู่เป็นประจำหรือไม่เคยไปทำงานให้โกดังสินค้าอื่นมีจำนวนร้อยละ 46 ส่วนกรรมกรภาคกลางที่เคยทำงานให้โกดังสินค้าอื่นคิดเป็นร้อยละ 80 และที่ไม่เคยทำงานกับโกดังสินค้าอื่นนอกจากโกดังสินค้าที่ทำงานอยู่เป็นประจำคิดเป็นร้อยละ 20

สำหรับรายได้เฉลี่ยของกรรมกรในชุมชนที่ทำการศึกษามีรายได้เช่นเดียวกับกรรมกรประเภทโกดังสินค้าในชุมชนอื่นๆ กรรมกรเหล่านี้จะมีฐานะเป็นลูกจ้างรายวันที่มีรายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับว่าปริมาณงานที่มีให้ทำในแต่ละวันมีมากน้อยเพียงใด เพราะบางวันก็อาจไม่มีงานให้ทำ หรือมีงานให้น้อย ถ้าวันไหนมีงานน้อยรายได้ก็จะน้อยลงหรือบางวันมีงานให้ทำมากโดยเฉพาะถ้าหากมีงานล่วงเวลามากเท่าไรรายได้ที่รับก็จะมากขึ้น รายได้จากการทำงานล่วงเวลาที่ได้มากที่สุดคือประมาณวันละ 700 บาท และรายได้เฉลี่ยที่กรรมกรในชุมชนที่ทำการศึกษาได้รับแต่ละวันจะอยู่ในช่วงประมาณ 150-250 บาท

ลักษณะทั่วไปของครอบครัว

จากการศึกษาเปรียบเทียบครอบครัวกรรมกรในกิจการโกดังสินค้าที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ทำการศึกษานี้ทำให้ทราบว่าครอบครัวกรรมกรทั้งภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวขยาย* กล่าวคือภาคกลางมีจำนวนร้อยละ 64

* ครอบครัวขยาย หมายถึง กลุ่มสังคมที่ประกอบด้วยครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันหลายครอบครัวอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (ประสิทธิ์ สวาสดีญาตี, 2526)

และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนร้อยละ 66 ที่เป็นครอบครัวขยาย ส่วนจำนวนครอบครัว
 หน่วยกลาง**ของครอบครัวกรรมกรภาคกลางคิดเป็นจำนวนร้อยละ 36 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิด
 เป็นร้อยละ 34 แต่ถึงแม้ว่าครอบครัวของกรรมกรก่อนการย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวขยาย
 ก็ตามแต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวขยายกลับมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเพียงไม่กี่คนคือ ใน
 ครอบครัวหนึ่งๆจะมีสมาชิกประมาณตั้งแต่ 8 ไปจนถึง 13 คน และจะประกอบไปด้วยครอบครัวที่
 เป็นเครือญาติใกล้ชิดจำนวนเพียง 2-3 ครอบครัวหรือมีจำนวนสมาชิกเพียงประมาณ 3 รุ่นที่มีความ
 สัมพันธ์กันทางสายเลือดหรือโดยการแต่งงานกันอาศัยอยู่ภายใต้หลังคาเรือนเดียวกัน (ดูตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนรูปแบบครอบครัวกรรมกรก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครแยกตาม
 ภาค

รูปแบบครอบครัว	ภาคกลาง (ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)
ครอบครัวหน่วยกลาง	18 (36%)	17 (34%)
ครอบครัวขยาย	32 (64%)	33 (66%)
รวม	50 (100%)	50 (100%)

ส่วนรูปแบบครอบครัวหลังการย้ายถิ่นจากการศึกษาพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ
 ครอบครัวไปจากเดิมคือ จากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวหน่วยกลาง โดยเฉพาะกรรมกรภาค
 กลางที่อาศัยในชุมชนที่ทำการศึกษาคจะเป็นครอบครัวหน่วยกลางทั้งหมด (ร้อยละ 100) และ
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิดเป็นร้อยละ 96 โดยที่การย้ายถิ่นมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ

** ครอบครัวหน่วยกลาง หมายถึงกลุ่มสังคมที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยาและบุตรใน
 ครึ่งเรือนเดียวกัน (ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ, 2526)

ครอบครัวซึ่งน่าจะมีสาเหตุจากการปรับตัวของครอบครัวเพื่อให้เข้ากับสังคมเมือง จากการศึกษาทำให้ทราบว่าครอบครัวขยายเป็นรูปแบบครอบครัวที่ไม่เหมาะสมสำหรับการย้ายถิ่น และครอบครัวหน่วยกลางจะเป็นรูปแบบครอบครัวที่กรรมกรย้ายถิ่นต้องการให้เป็นมากที่สุด ทั้งนี้รูปแบบครอบครัวขยายจะไม่เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจของสังคมเมือง ในแง่ของเศรษฐกิจนั้นแม้ว่าค่าแรงขั้นต่ำจะสูงกว่าที่ภูมิลำเนาเดิมของกรรมกรแต่สังคมเมืองก็มีค่าครองชีพที่สูงกว่าเนื่องมาจากในกรุงเทพมหานครทุกสิ่งทุกอย่างซื้อหาได้ด้วยเงิน ซึ่งต่างกับที่ต่างจังหวัดนั้น บางสิ่งบางอย่างไม่จำเป็นต้องซื้อหาเช่น อาหารการกินบางอย่างสามารถหาได้เองตามธรรมชาติ นอกจากนั้นกรรมกรสามารถปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเช่า ประกอบกับครอบครัวขยายจะมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงกว่าครอบครัวหน่วยกลาง เมื่อย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครแล้วจำนวนสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่ครอบครัวของกรรมกรต้องคำนึงถึง นอกจากนั้นสืบเนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจของสังคมเมืองทำให้ครอบครัวกรรมกรย้ายถิ่นมีความจำเป็นต้องดิ้นรนทำมาหากินสมาชิกในครอบครัวจึงไม่มีเวลาให้กันและกัน ดังนั้นหัวหน้าครอบครัวรวมทั้งสมาชิกในครอบครัวไม่สามารถดูแลสมาชิกของครอบครัวขยายที่มีจำนวนสมาชิกมากได้ทั่วถึง ความสัมพันธ์ที่ดีในลักษณะของครอบครัวขยายจะเกิดขึ้นได้ยากในภาวะที่ทุกคนต้องดิ้นรนทำมาหากินซึ่งเป็นภาวะที่สร้างความตึงเครียดทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวได้ง่าย อีกทั้งครอบครัวขยายมักจะมีจำนวนสมาชิกหลายครอบครัวอาศัยอยู่ร่วมกันแต่ที่อยู่อาศัยในเมืองมีเนื้อที่จำกัดไม่เพียงพอสำหรับที่จะเป็นครอบครัวขยายได้ และบทบาทของสมาชิกหนุ่มสาว ตายายหมดความสำคัญลงกลับกลายเป็นว่าผู้สูงอายุกลายเป็นภาระของครอบครัวในด้านของการเลี้ยงดู จึงมักพบว่าครอบครัวกรรมกรจะไม่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ นอกจากนั้นยังพบว่าในรุ่นลูกของกรรมกร เมื่อแต่งงานแล้วนิยมแยกเรือนออกไปอยู่เป็นครอบครัวหน่วยกลางใหม่และเริ่มมีครอบครัวกรรมกรหลายครอบครัวที่เมื่อลูกแยกเรือนออกไปแล้วมักจะขาดการติดต่อกับครอบครัวของพ่อแม่ ซึ่งในลักษณะเช่นนี้เริ่มมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มครอบครัวของกรรมกรทุกขณะ

และจากการศึกษาเรื่องบทบาทหน้าที่ของครอบครัวกรรมกร ในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาโดยพิจารณาจากผู้ที่มียุทธศาสตร์หน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ จำแนกเป็นประเด็นได้ ดังต่อไปนี้คือ บทบาทหน้าที่ในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัว การใช้จ่ายภายในครอบครัว การรับผิดชอบงานบ้าน การตัดสินใจย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย การจัดการศึกษาให้บุตร การอบรมขัดเกลาแก่สมาชิกในครอบครัว การตัดสินใจในการเลือกคู่ครองและการแต่งงานของบุตร การตัดสินใจเรื่องการประกอบอาชีพของบุตร และการเลือกที่อยู่อาศัย

บทบาทหน้าที่ในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัว พบว่าในกรรมกรภาคกลางบทบาทหน้าที่นี้ ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทหน้าที่ที่พ่อและแม่ต้องช่วยกันหารายได้เข้าสู่ครอบครัว ต่างกับกรรมกรภาค ตะวันออกเฉียงเหนือบทบาทหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นบทบาทของพ่อเป็นหลัก มีบางครอบครัวที่บทบาท ในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัวจะเป็นของสมาชิกในครอบครัวทุกคนช่วยกันทำหน้าที่นี้ ซึ่งในชุมชน ที่ทำการศึกษานั้นการหารายได้ที่เด็กๆพอจะทำได้คือ การเย็บส่วนประกอบรองเท้าหนัง งานเย็บส่วน ประกอบรองเท้าหนังเป็นงานที่ไม่ยากและเด็กสามารถทำได้ในช่วงเวลาว่างหรือหลังจากการเลิก เรียนได้ (ดูตารางที่ 18) ส่วนสาเหตุที่กรรมกรภาคกลางส่วนใหญ่ทั้งพ่อและแม่จะเป็นผู้หาเลี้ยง ครอบครัวยุคนี้ เนื่องจากกรรมกรภาคกลางโดยมากไม่มีรายได้สนับสนุนจากทางภูมิลำเนาเดิมอย่าง เช่นกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้จากค่าเช่าที่นาหรือจากการขายผลผลิตทางการ เกษตรได้เป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 18 แสดงผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการหารายได้ของครอบครัวกรรมกรแยกตามภาค

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่	ภาคกลาง(ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
พ่อ	18(36%)	21(42%)
แม่	-	-
ทั้งพ่อและแม่	23(46%)	19(38%)
สมาชิกทุกคนในครอบครัว	9(18%)	10(20%)
รวม	50(100%)	50(100%)

บทบาทหน้าที่ในด้านการควบคุมการใช้จ่ายภายในครอบครัว ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของแม่ โดยที่แม่จะเป็นผู้รวบรวมเงินรายได้ที่ได้รับทั้งหมดและนำมา จัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว นอกจากนั้นบางครอบครัวบทบาทหน้าที่นี้เป็นของพ่อหรือทั้ง พ่อและแม่เป็นผู้จัดสรรเงินโดยมีการปรึกษาหารือในเรื่องการใช้จ่าย หรือบางครอบครัวพบว่าไม่มี การรวมค่าใช้จ่ายไว้ที่สมาชิกครอบครัวคนใดคนหนึ่งแต่จะเป็นในลักษณะที่สมาชิกในครอบครัวต่าง คนต่างควบคุมการใช้จ่ายเงินของตนเอง (ดูตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 แสดงผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในเรื่องการควบคุมการใช้จ่ายภายในครอบครัวกรรมกรแยกตามภาค

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่	ภาคกลาง(ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
พ่อ	13(26%)	8(16%)
แม่	32(64%)	26(52%)
ทั้งพ่อและแม่	5(10%)	7(14%)
สมาชิกในครอบครัวทุกคน	-	9(18%)
รวม	50(100%)	50(100%)

บทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบงานบ้าน เป็นบทบาทหน้าที่ของเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะในสังคมไทยบทบาทหน้าที่นี้จะมีแม่เป็นผู้รับผิดชอบเป็นหลัก ซึ่งลักษณะเช่นนี้พบในกลุ่มของครอบครัวกรรมกรเช่นกัน นอกจากนั้นบางครอบครัวพบว่าการแบ่งงานบ้านกันทำกล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวทุกคนต่างช่วยกันทำงานบ้านตามลักษณะงานที่ตนเองถนัด หรือบางครอบครัวสมาชิกในครอบครัวที่เป็นเพศหญิงจะเป็นผู้รับผิดชอบงานบ้านทุกชนิด และในบางครอบครัวที่พ่อกับแม่ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกัน พ่อจะต้องเป็นผู้รับบทบาทหน้าที่นี้เองโดยตรง สำหรับครอบครัวที่มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบงานบ้านนี้ สมาชิกครอบครัวที่เป็นเพศหญิงจะเป็นผู้รับหน้าที่ทำงานบ้านทั่วไปเช่น เก็บกวาดเช็ดถูบ้านเรือน ตระเตรียมอาหาร ช่วยเลี้ยงดูน้องที่ยังเล็กอยู่ ส่วนสมาชิกเพศชายจะมีหน้าที่เช่น ซ่อมแซมข้าวของเครื่องใช้ในบ้าน ซ่อมแซมบ้านเรือน ซุดรอกท่อระบายน้ำ เป็นต้น (ดูตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 แสดงผู้ที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบงานบ้านของครอบครัวกรรมกรแยกตามภาค

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่	ภาคกลาง(ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
พ่อ	9(18%)	3(6%)
แม่	24(48%)	23(46%)
ทั้งพ่อและแม่	9(18%)	13(26%)
สมาชิกในครอบครัวทุกคน	3 (6%)	8(16%)
เฉพาะสมาชิกในครอบครัวที่เป็นเพศหญิง	5 (10%)	3(6%)
รวม	50(100%)	50(100%)

บทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการย้ายถิ่น จากการศึกษาพบว่าเป็นบทบาทของพ่อเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนนี้แม่จะไม่มีบทบาทในการตัดสินใจร่วมเท่าไรนัก บางครั้งสมาชิกในครอบครัวเพศชายจะตัดสินใจย้ายถิ่นก่อน เมื่อมีที่พักอาศัยที่เหมาะสมหรือมีช่องทางในการทำมาหากินแล้วก็จะรับสมาชิกในครอบครัวที่เหลือมาอยู่ด้วยกันซึ่งมักจะพบลักษณะเช่นนี้ในครอบครัวกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกรรมกรภาคกลางส่วนใหญ่พ่อจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในด้านนี้ นอกจากนั้นพบว่าบางครอบครัวทั้งพ่อและแม่หรือบางครั้งสมาชิกในครอบครัวหน่วยกลางจะช่วยกันตัดสินใจและปรึกษารือกันที่จะย้ายถิ่นหรือไม่ในกรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะครอบครัว ที่ให้ความเสมอภาคกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนกรณีที่แม่เป็นผู้ที่มีบทบาทในด้านนี้จะเป็นครอบครัวที่ย้ายถิ่นเข้ามาในเมืองก่อน และสมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆย้ายถิ่นตามมาทีหลัง (ดูตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 แสดงผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในด้านการตัดสินใจในการย้ายถิ่นที่อยู่ของครอบครัว
กรรมกรแยกตามภาค

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่	ภาคกลาง (ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
พ่อ	40(80%)	29(58%)
แม่	5(10%)	3(6%)
ทั้งพ่อและแม่หรือสมาชิก ทุกคนในครอบครัว	5(10%)	18(36%)
รวม	50(100%)	50(100%)

บทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจเรื่องการศึกษาของบุตร ในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ครอบครัวกรรมกรบางครอบครัวเริ่มหันมาให้ความสำคัญทางการศึกษาสำหรับบุตรเพิ่มมากกว่าแต่ก่อน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถในการส่งเสียเล่าเรียนให้บุตรมีอย่างน้อยเพียงไร ส่วนสาเหตุที่กรรมกรเริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษานั้น บางครอบครัวกรรมกรให้ความเห็นว่าจากการที่ตัวกรรมกรเองเป็นผู้ที่มีความรู้น้อย จึงต้องมาประกอบอาชีพเป็นกรรมกรซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้แรงกาย เพราะฉะนั้นกรรมกรเหล่านั้นจึงไม่ยากให้ลูกต้องมาทำงานหนักและใช้แรงกายเป็นกรรมกรเช่นเดียวกับตน ดังนั้นกรรมกรจะพยายามให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาของบุตรเท่าที่จะทำได้ จากการศึกษาในส่วนของบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจเรื่องการศึกษาของบุตรใน กรรมกรภาคกลางพบว่าพ่อมีอิทธิพลในบทบาทหน้าที่นี้มากที่สุด ต่างกับกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดได้แก่ลูกที่มีบทบาทหน้าที่ในเรื่องของการกำหนดทิศทางการศึกษาให้แก่ตนเอง (ดูตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 แสดงผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจเรื่องการศึกษาของบุตรของครอบครัวกรรมกร แยกตามภาค

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่	ภาคกลาง (ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)
พ่อ	16(32%)	7(14%)
แม่	9(18%)	9(18%)
ทั้งพ่อและแม่	10(20%)	4(8%)
บุตรตัดสินใจเอง	13(26%)	24(48%)
บุตรยังเล็ก(ยังไม่ได้คิด)	-	1(2%)
ยังไม่มีบุตร	2(4%)	5(10%)
รวม	50(100%)	50(100%)

บทบาทหน้าที่ในการอบรม สั่งสอน การดัดเดือนรวมทั้งการลงโทษบุตร บทบาทดังกล่าว เป็นบทบาทหน้าที่ในการอบรมขัดเกลาทางสังคมซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัวที่สำคัญมากประการหนึ่ง การอบรมขัดเกลานั้นจะเริ่มตั้งแต่ชีวิตในวัยเด็กอันเป็นวัยที่เป็นรากฐานของชีวิต หากเด็กได้รับการอบรมขัดเกลาในทางที่เหมาะสมจะทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมในภายภาคหน้า และถ้าปราศจากการอบรมขัดเกลาทางสังคมแล้ว สมาชิกของครอบครัวจะไม่ได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและคงเป็นไปไม่ได้ถ้ามนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยขาดวัฒนธรรม สำหรับในครอบครัวกรรมกรผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในด้านการอบรมขัดเกลา ในครอบครัวกรรมกรภาคกลางที่มีผู้ตอบมากที่สุดได้แก่พ่อ และครอบครัวกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ทั้งพ่อและแม่ ส่วนที่ตอบว่าญานานั้นหมายถึงกรณีที่ส่งบุตรไปให้ญาติที่ต่างจังหวัดช่วยเหลือ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่นี้จะได้แก่ญาติผู้ใหญ่โดยเฉพาะ ย่าหรือยายจะเป็นผู้ที่เลี้ยงดูหลานเอง ในเรื่องของการลงโทษที่พบโดยมากจะเป็นการว่ากล่าวตักเตือนมากกว่าการลงโทษด้วยการเฆี่ยนตี(ดูตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 แสดงผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมขัดเกลาของครอบครัวกรรมกรแยกตามภาค

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่	ภาคกลาง(ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
พ่อ	20(40%)	6(12%)
แม่	8(16%)	9(18%)
ญาติ	5(10%)	3(6%)
ทั้งพ่อและแม่	15(30%)	27(54%)
ยังไม่มีบุตร	2(4%)	5(10%)
รวม	50(100%)	50(100%)

บทบาทหน้าที่ในการเลือกคู่ครองและการแต่งงานของบุตร ในเรื่องของการเลือกคู่ครอง โดยทั่วไปจะมีลักษณะของการเลือกคู่ครอง 2 ลักษณะคือ การที่พ่อแม่เลือกให้หรือการคลุมถุงชน และการเลือกคู่ครองด้วยตนเองจากการศึกษาไม่ปรากฏพบการคลุมถุงชนในครอบครัวกรรมกรเท่าไรนักแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการคลุมถุงชนเลย ในครอบครัวกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น แม่หรือบางครั้งทั้งพ่อและแม่จะช่วยกันหาคู่ครองให้แก่บุตร และยังพบว่าส่วนใหญ่ของครอบครัวกรรมกรทั้งสองภาคให้โอกาสบุตรในการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง นอกจากนั้นมีบางครอบครัวที่บุตรยังไม่ถึงวัยที่จะมีครอบครัว ดังนั้นจึงไม่ได้คิดถึงเรื่องเหล่านี้ไว้ล่วงหน้า

บทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจเรื่องการประกอบอาชีพของบุตรบทบาทในด้านนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับบทบาทหน้าที่ในการเลือกคู่ครอง กล่าวคือส่วนใหญ่จะให้ลูกตัดสินใจโดยที่พ่อแม่ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวข้องด้วย (ดูตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 แสดงผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการเลือกคู่ครองและบทบาทหน้าที่ในเรื่องการตัดสินใจในการประกอบอาชีพของบุตรของครอบครัวกรรมกรแยกตามภาค

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่	ภาคกลาง(ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
แม่	-	3(6%)
ทั้งพ่อและแม่	-	3(6%)
บุตรตัดสินใจเอง	38(76%)	32(64%)
บุตรยังเล็กอยู่	10(20%)	7(14%)
ยังไม่มีบุตร	2(8%)	5(10%)
รวม	50(100%)	50(100%)

บทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัย พบว่าพ่อจะมีบทบาทหน้าที่ในการเลือกที่อยู่อาศัยให้แก่สมาชิกในครอบครัวมากที่สุด การเลือกที่อยู่อาศัยมีตั้งแต่ก่อนเริ่มที่จะย้ายถิ่น(ในกรณีที่เคยมากรุงเทพมหานครก่อนการย้ายถิ่นจริง)หรือขณะที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครแล้ว นอกจากนั้น เมื่อย้ายถิ่นแล้วบางครั้งก็จะต้องมีการเปลี่ยนที่อยู่อาศัย พบว่ากรรมกรในชุมชนที่ทำการศึกษานั้นส่วนมากจะมีการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยตั้งแต่ 1-5 ครั้ง แต่การย้ายที่อยู่อาศัยจะต้องยึดถือความสะดวกในการเดินทางมาทำงาน โดยจะพยายามเลือกที่อยู่ให้ใกล้ที่ทำงานให้มากที่สุด ดังนั้นการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยจะเป็นการย้ายที่อยู่อาศัยอยู่ระหว่างภายในชุมชนที่ตนเคยอยู่เพราะนอกจากใกล้สถานที่ทำงานและประหยัดค่าเดินทางแล้วยังคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมเดิมนั้นอีกด้วย แต่ถ้าไม่สามารถเลือกที่อยู่ในชุมชนเดิมได้ กรรมกรก็จะพยายามย้ายไปอยู่ชุมชนที่ใกล้เคียงกับชุมชนเดิมให้มากที่สุด ส่วนสาเหตุที่ต้องย้ายที่อยู่อาศัยมีหลายสาเหตุเช่น ห้องเช่าคับแคบเนื่องจากมีสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น ค่าเช่าแพง หรือสิ่งแวดล้อมรอบข้างไม่เหมาะสมเช่นเพื่อนข้างห้องเสียงดัง หรืออยู่ใกล้ที่ทิ้งขยะหรือน้ำเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็นรบกวนผู้อยู่อาศัย นอกจากนั้นยังมีสาเหตุมาจากการยกเลิกการให้เช่าหรือเปลี่ยนห้องเช่าเพื่อนำพื้นที่ไปทำประโยชน์อย่างอื่น เช่น สร้างบ้านจัดสรรหรือห้องแถว เป็นต้น(ดูตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 แสดงผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการเลือกที่อยู่อาศัยของครอบครัวกรรมกรแยกตามภาค

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่	ภาคกลาง(ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
พ่อ	27(54%)	25(50%)
แม่	9(18%)	3(6%)
ทั้งพ่อและแม่	14(28%)	18(36%)
สมาชิกทุกคนในครอบครัว	-	4(8%)
รวม	50(100%)	50(100%)

หากพิจารณาในเรื่องการหย่าร้างหรือการแยกกันอยู่ของกรรมกร จะพบว่า มีทั้งที่หย่าร้างตามกฎหมาย หรือแยกกันอยู่เอง นอกจากนั้นยังมีคู่สมรสคนใดคนหนึ่งเสียชีวิตไป ซึ่งในกรณีเหล่านี้บุตรมักจะอยู่กับฝ่ายพ่อเป็นส่วนใหญ่และถ้าพ่อไปมีครอบครัวใหม่ ลูกๆจากครอบครัวเก่าก็จะถูกส่งไปให้ย่าที่ต่างจังหวัดเลี้ยง ส่วนการหย่าร้างหรือการแยกกันอยู่ของกรรมกรภาคกลางมีตั้งแต่เคยหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ตั้งแต่ 1 ครั้งไปจนถึงมากกว่า 5 ครั้ง และในกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เคยหย่าร้างมีตั้งแต่ 1-3 ครั้ง แต่โดยส่วนใหญ่กรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีที่ไม่เคยหย่าร้างหรือแยกทางกันอยู่เป็นจำนวนมากกว่ากรรมกรที่เคยผ่านการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ ซึ่งตรงกันข้ามกับกรรมกรภาคกลางมีที่ไม่เคยหย่าร้างหรือแยกทางกันอยู่มากกว่าที่ไม่เคย ส่วนสาเหตุของการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่มีสาเหตุที่คล้ายคลึงกันทั้งสองภาคกล่าวคือ การหย่าร้างมีสาเหตุมาจากเหตุผลส่วนตัวซึ่งโดยมากเป็นเรื่องของการไม่เข้าใจกัน บางครั้งกรรมกรแต่งงานเมื่อตอนที่อายุน้อย ทำให้ไม่รู้จักรับผิดชอบครอบครัว หรือทนความเจ้าชู้ของสามีไม่ไหว และมีปัญหาเรื่องการเงิน ปัญหาความยากจน ทำให้ภรรยาทนความลำบากไม่ไหว นอกจากนั้นก็มีสาเหตุมาจากสามีไม่มีเวลาให้แก่ครอบครัว เป็นต้น (ดูตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 แสดงจำนวนครั้งการหย่าร้างหรือแยกทางกันอยู่ของครอบครัวกรรมกรแยกตามภาค

การหย่าร้างหรือแยกทางกันอยู่ ภาคกลาง(ร้อยละ) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)		
ไม่เคยหย่าร้าง	20(40%)	31(62%)
เคยหย่าร้าง 1 ครั้ง	18(36%)	13(26%)
เคยหย่าร้าง 2 ครั้ง	8(16%)	4(8%)
เคยหย่าร้าง 3 ครั้ง	3(6%)	2(4%)
เคยหย่าร้างมากกว่า 5 ครั้ง	1(2%)	-
รวม	50(100%)	50(100%)

ในการหย่าร้างหรือแยกทางกันอยู่ มีข้อน่าสังเกตที่ว่าการหย่าร้างส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในขณะที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครแล้ว ซึ่งจะเป็นลักษณะที่เหมือนกันของกรรมกรทั้งสองภาค กล่าวคือ กรรมกรภาคกลางที่เคยหย่าร้างหรือแยกทางกันอยู่คิดเป็นร้อยละ 60 จำแนกเป็นกรรมกรที่หย่าร้างที่กรุงเทพมหานครร้อยละ 42 และที่ต่างจังหวัดร้อยละ 18 ส่วนกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เคยผ่านการหย่าร้างคิดเป็นร้อยละ 38 แยกเป็นกรรมกรที่หย่าร้างที่กรุงเทพมหานครร้อยละ 28 และที่ต่างจังหวัดร้อยละ 10

นอกจากนั้น การแต่งงานหรืออยู่กินกับสามี - ภรรยาคนปัจจุบันของกรรมกรภาคกลาง จากการศึกษาพบว่ากรรมกรที่มีอายุการแต่งงานน้อยที่สุดคือ 2 ปี และมากที่สุดคือ 30 ปี ส่วนกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอายุการแต่งงานที่น้อยที่สุดคือ 2 ปี ไปจนถึงมากที่สุดคือ 28 ปี (ดูตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 แสดงช่วงเวลาการแต่งงานหรือการอยู่กินกับสามี - ภรรยาคนปัจจุบันของกรรมการแยกตามภาค

ช่วงปีที่แต่งงานหรืออยู่กินกับ สามี - ภรรยาคนปัจจุบัน / ปี(พ.ศ.)	ภาคกลาง(ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
1 - 10 (2537 - 2528)	19(38%)	17(34%)
11- 20 (2527 - 2518)	13(26%)	16(32%)
21- 30 (2517 - 2508)	18(36%)	17(34%)
รวม	50(100%)	50(100%)

สำหรับการแยกที่พักอาศัยกันระหว่างสามี - ภรยานั้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นด้วยสาเหตุมาจากการหย่าร้างหรือแยกทางกันอยู่เท่านั้น บางครอบครัวการแยกที่พักอาศัยจะเป็นเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง ส่วนเหตุผลของการแยกที่อยู่อาศัยของบางครอบครัวให้เหตุผลว่า เมื่อภรรยาตั้งครรภ์แล้วมักจะนิยมไปคลอดลูกที่บ้านเดิมและอยู่เลี้ยงดูลูกเล็กจนเมื่อลูกโตพอที่จะส่งเข้าโรงเรียน ภรรยาจึงย้ายกลับเข้าสู่กรุงเทพมหานครหรือบางครอบครัวพอว่างจากฤดูกาลทำนา หัวหน้าครอบครัวก็จะเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อมาเป็นกรรมการทำให้ต้องแยกกันอยู่ชั่วคราว หรือมีที่ฝ่ายภรรยาแยกไปอยู่กับครอบครัวลูกสาวเพื่อนช่วยเลี้ยงหลาน เมื่อเวลาว่างก็จะกลับมาหาสามีที่ห้องเช่า เหล่านี้เป็นต้น และจากการศึกษาจะพบว่ากรรมการจากภาคกลางที่พักอยู่ด้วยกันมีจำนวน 32 ครอบครัว(ร้อยละ 64) กรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวน 33 ครอบครัว(ร้อยละ 66) ส่วนที่ไม่ได้พักอยู่ด้วยกันในกรรมการภาคกลางมี 18 ครอบครัว (ร้อยละ 36) และกรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวน 17 ครอบครัว (ร้อยละ 34)

ในส่วนของการที่กรรมการมีเวลาว่างให้กับครอบครัวในช่วงใดบ้างนั้น เนื่องมาจากเวลาการทำงานของกรรมการมีเวลาหยุดพักน้อยมาก ดังนั้นเวลาที่ให้กับครอบครัวจึงมีน้อยตามไปด้วย ซึ่งส่วนใหญ่กรรมการจะมีเวลาว่างให้กับครอบครัวเพียงแคในช่วงเวลาที่ว่างจากการทำงานโดยเฉพาะช่วงวันหยุด ส่วนวันธรรมดาดังเลิงานนั้น กรรมการมักที่จะใช้เวลาที่เหลืออยู่สำหรับการพักผ่อนจากการที่ผ่านการทำงานในแต่ละวัน กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ทำในช่วงวันหยุดพบว่ามีลักษณะที่สมาชิกใน

ครอบครัวแต่ละคนแยกย้ายไปทำกิจกรรมส่วนตัวของตนเองมากที่สุด สำหรับการทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวที่พบในการศึกษาครั้งนี้เช่น ช่วยกันเย็บส่วนประกอบรองเท้าหนัง ช่วยกันซ่อมแซมบ้าน ดูโทรทัศน์ด้วยกันในครอบครัว เป็นต้น(ดูตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 แสดงกิจกรรมที่ทำร่วมกันในครอบครัวของกรรมกรแยกตามภาค

กิจกรรมที่ทำ	ภาคกลาง (ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
อยู่บ้านเฉยๆไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่ทำร่วมกันในครอบครัว	14(28%)	10(20%)
พาครอบครัวไปเที่ยวนอกบ้าน	-	2(4%)
ต่างคนต่างไปทำกิจกรรมส่วนตัว ของตนเอง	31(62%)	31(62%)
อื่นๆเช่น ช่วยกันทำงานบ้าน	5(10%)	7(14%)
รวม	50(100%)	50(100%)

การเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวกรรมกรนั้นมีทั้งที่เลี้ยงดูบุตรเองและส่งบุตรไปอยู่กับญาติที่ต่างจังหวัด ซึ่งโดยมากจะเป็นญาติที่ใกล้ชิดเช่น แม่ พี่สาว น้องสาว ให้ช่วยดูแล หรือบางครอบครัวจะส่งเฉพาะบุตรที่ถึงเกณฑ์เข้าเรียนเพื่อให้ไปเรียนที่ต่างจังหวัด ส่วนเด็กเล็กที่ยังไม่ถึงเกณฑ์เข้าเรียนก็จะอยู่กับพ่อแม่ที่กรุงเทพมหานคร (ดูตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 แสดงการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวกรรมกรแยกตามภาค

ผู้ที่เลี้ยงดูแลบุตรให้กรรมกร	ภาคกลาง (ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
เลี้ยงดูบุตรเองหมดทุกคน	34(68%)	29(58%)
บุตรอยู่กับพ่อและแม่ 1 คน	-	3(6%)
บุตรอยู่กับพ่อและแม่ 2 คน	1(2%)	7(14%)
ส่งบุตรไปอยู่กับญาติที่ต่าง- จังหวัด 1 คน	9(18%)	4(8%)
ส่งบุตรไปอยู่กับญาติที่ต่าง- จังหวัด 2 คน	4(8%)	-
ส่งบุตรไปอยู่กับญาติที่ต่าง- จังหวัด 3 คน	-	2(4%)
ยังไม่มีบุตร	2(4%)	5(10%)
รวม	50(100%)	50(100%)

ในกรณีที่เลี้ยงดูบุตรเอง ส่วนใหญ่ภรรยาจะเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรเอง นอกจากนั้นมีการช่วยกันเลี้ยงดูบุตรทั้งสามีและภรรยา จ้างเพื่อนบ้านให้ช่วยดูแลบุตรให้ รับญาติจากต่างจังหวัดมาช่วยเลี้ยงดูโดยมากจะเป็นย่าหรือยาย ตามลำดับ

และกรณีที่ส่งบุตรไปให้ญาติที่ต่างจังหวัดเลี้ยงมีสาเหตุมาจาก ไม่มีคนเลี้ยงดูบุตรให้เพราะทั้งพ่อและแม่ต้องทำงานทั้งคู่ หรือต้องการส่งบุตรให้ไปเรียนที่ต่างจังหวัดเพราะค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายที่ต่างจังหวัดถูกกว่าประกอบกับไม่รู้จักสถานที่เรียนในกรุงเทพมหานครจึงไม่รู้ว่าจะส่งบุตรให้ไปเรียนที่ไหน บางครอบครัวให้เหตุผลว่าไม่อยากให้บุตรเข้ามาอยู่กรุงเทพมหานครเพราะกลัวว่าบุตรจะเสียคนโดยที่กรรมกรเหล่านี้คิดว่ากรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีแต่อันตรายและมีสิ่งชั่วร้ายที่สามารถทำให้เด็กเสียคนได้ง่าย นอกจากนั้นก็มีเหตุผลมาจากตัวของบุตรเองไม่ต้องการที่จะเข้ามากรุงเทพมหานครเพราะไม่ชอบความวุ่นวายของเมืองและบางครอบครัวให้บุตรไปช่วยดูแลญาติผู้ใหญ่ที่เป็นผู้สูงอายุ เป็นต้น

การส่งเงินไปให้บุตรที่ต่างจังหวัด เกือบร้อยละ 100 ของกลุ่มครอบครัวกรรมกรที่ส่งบุตรไปอยู่ที่บ้านเดิมจะต้องส่งเงินไปให้บุตร จำนวนเงินที่ส่งมีตั้งแต่เดือนละ 700-1,000 บาท บางครอบครัวมีการรวบรวมเงินให้ได้เป็นปีจึงจะส่งไปให้ทางบ้านที่ต่างจังหวัดประมาณปีละ 5,000 บาท หรือบางครั้งก็แล้วแต่ลูกจะเขียนจดหมายมาขอว่าต้องการใช้เงินเป็นจำนวนเท่าไร นอกจากนั้นถ้ามีโอกาสกลับไปเยี่ยมบ้านก็จะนำเงินไปให้ทางบ้าน ส่วนการไปเยี่ยมเยือนบุตรมีทั้งที่ไปทุกเดือนหรือไม่แน่นอน ถ้าไม่มีงานให้ทำก็จะกลับไปเยี่ยมบุตร แต่โดยมากจะกลับไปเยี่ยมบุตรเฉพาะช่วงเทศกาลสำคัญโดยเฉพาะช่วงวันหยุดที่ทางโกดังสินค้าหยุดให้ติดต่อกันหลายวันเช่น ช่วงปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์

การปรับตัว

การปรับตัว เป็นวิธีการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมวัฒนธรรมใหม่เพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของตน หรือปรับวิถีชีวิตและจุดประสงค์ของตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัว หรือจัดสภาพแวดล้อมรอบๆตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตและจุดประสงค์ ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้เน้นที่การปรับตัวทางวัฒนธรรมในความหมายของการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิต กิจกรรมหรือความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องในเชิงสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยทางอาชีพได้แก่กลุ่มกรรมกรประเภทโกดังสินค้าที่ย้ายถิ่นจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วการปรับตัวมิได้เป็นปรากฏการณ์ที่มีความคงที่ หากแต่แปรผันไปตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของแต่ละปัจเจกชน แต่ระดับการปรับตัวของกลุ่มบุคคลในระดับใกล้เคียงกันจะมีการปรับตัวที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นการปรับตัวในระดับกลุ่มของกรรมกรย้ายถิ่นที่จะมีระดับใกล้เคียงกันหมายถึงการปรับตัวของกรรมกรในแต่ละภาค ซึ่งแม้ว่ากลวิธีการปรับตัวในระดับปัจเจกชนจะมีวิธีการปรับตัวที่หลากหลายวิธีแต่การปรับตัวในระดับกลุ่มน่าจะมีภาพรวมที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงพยายามที่จะหาภาพรวมในระดับกลุ่มของกรรมกรทั้ง 2 ภาค

สำหรับการปรับตัวในระยะแรกของการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร จะเป็นระยะเวลาที่ต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าการย้ายถิ่นนั้นจะได้มีการเตรียมการมาก่อนบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบว่าผู้ย้ายถิ่นมีปัญหาที่เกิดจากการย้ายถิ่นต่างๆ ซึ่งปัญหาที่พบในกรรมกรย้ายถิ่นทั้งภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน ปัญหาเริ่มแรกที่พบในช่วงย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครคือปัญหาในเรื่องของการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนที่อาศัยอยู่นั้นคือการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและกายภาพของชุมชนนั้นๆ จากการศึกษาในเรื่อง

นี้พบว่าเริ่มแรกของการเข้าสู่กรุงเทพมหานครกรรมกรโดยมากมักไม่คุ้นเคยกับสถานที่ต่างๆรวมทั้งสิ่งแวดล้อมในเมืองหลวง เมื่อมาถึงใหม่ๆหากไม่มีญาติพี่น้องแนะนำมาก่อนหรือได้ที่พักอาศัยอยู่กับญาติ หรือได้งานที่มีที่พักอาศัยให้อยู่ กรรมกรมักจะใช้วิธีการค้นหาที่อยู่อาศัยเองโดยที่ไม่ค่อยมีโอกาสในการเลือกที่อยู่อาศัยตามที่ตนเองต้องการมากเท่าไรนัก เมื่อมาพบว่าที่ไหนพอที่คิดว่าจะอยู่ได้ก็ตกลงเช่าอยู่ เริ่มแรกผู้เช่าต้องจ่ายเงินค่าเช่าล่วงหน้าเป็นเวลา 3 เดือน ดังนั้นภายในกำหนดเวลานี้หากไม่ชอบห้องเช่าที่ตนเองอยู่ก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนที่อยู่ได้ อีกทั้งกรรมกรบางคนไม่เคยไปไหนมาไหนในกรุงเทพมหานครและต้องทำงานทั้งวันไม่มีเวลาที่จะเลือกหาที่อยู่อาศัยใหม่จึงต้องทนอยู่ห้องเช่าเดิมๆนั้นไปก่อน ส่วนกลุ่มที่อาศัยอยู่กับญาติบางครั้งก็พบว่ามีปัญหาเช่นกัน ปัญหาที่พบคือความเกรงใจในการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ แม้ว่าจะเป็นญาติก็ตามโดยเฉพาะที่พบว่ามีปัญหามากคือระหว่างที่สะใภ้กับตัวกรรมกรเอง บางครั้งที่สะใภ้เป็นคนที่มาจากคนละภูมิภาคกับกรรมกรและมีวัฒนธรรมที่ต่างกันทำให้เกิดความอึดอัดใจในการอาศัยอยู่ร่วมกัน เมื่อมีโอกาสจึงแยกตัวออกมาอยู่เองตามลำพัง นอกจากนั้นเริ่มแรกอาจจะมาเป็นกลุ่มอยู่กับเพื่อนไปก่อน พอเริ่มรู้จักที่ทางบางคนก็ย้ายออกไปหรือบางคนอาจอยู่ที่เดิมแต่เพื่อนที่มาด้วยย้ายออกไป กรรมกรบางคนให้เหตุผลว่าทำแต่งงานทั้งวัน เวลาที่อยู่บ้านหรืออยู่ในชุมชนน้อยกว่าเวลาที่อยู่ที่ทำงานทำให้ความผูกพันกับที่อยู่อาศัยไม่ค่อยมีเหมือนกับบ้านที่ต่างจังหวัด จึงคิดว่าห้องเช่าเป็นเพียงที่ซุกหัวนอนไปวันๆและเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความหมายต่อตัวกรรมกร ส่วนปัญหาที่เกิดกับบุตรของกรรมกรย้ายถิ่นนั้นพบว่าบุตรของกรรมกรที่เกิดที่ต่างจังหวัดจะต้องปรับตัวมากกว่าบุตรของกรรมกรที่เกิดที่กรุงเทพมหานคร เพราะชนบทและเมืองมีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่นเด็กๆไม่เคยชินกับสถานที่คับแคบในเมืองเพราะที่ชนบทมีบริเวณกว้างขวางและเด็กยังต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่เพื่อนใหม่ สังคมใหม่ บางครั้งกรรมกรกลัวว่าบุตรจะมีปัญหาเพราะสิ่งแวดล้อมในชุมชนไม่ดีเช่นปัญหาที่เกิดกับแหล่งเสื่อมโทรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของยาเสพติด หรือปัญหาชู้สาว ปัญหาอาชญากรรม ส่วนปัญหาการปรับตัวอื่นๆเช่นไม่เคยชินกับสิ่งแวดล้อมและความแออัด สภาพที่อยู่อาศัยสกปรก มีเสียงดัง ทางเดินคับแคบเดินลำบาก มีรถวิ่งในซอยมากทำให้อาจได้รับอันตรายจากการถูกรถเฉี่ยวชน นอกจากนั้นกรรมกรบางคนเจอปัญหาว่าอยู่จนเคยชินและสามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนได้แล้วแต่ก็ต้องมาพบกับปัญหาเรื่องการไล่ที่ ส่วนกรรมกรกลุ่มที่ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องการปรับตัวได้แก่กลุ่มกรรมกรภาคกลางที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดใกล้เคียงหรือรอบกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นบริเวณที่มีสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกรุงเทพมหานครประกอบกับกรรมกรที่มาจากส่วนเหล่านี้มักจะเคยเข้าออกกรุงเทพมหานครบ่อยครั้งจึงคุ้นเคยกับเมืองเป็นอย่างดีดังนั้นจะทำให้การปรับตัวเป็นไปได้ง่ายขึ้น

สำหรับวิธีการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนที่อยู่อาศัยของกรรมกรที่พบจากการศึกษาใน ครั้งนี้มีหลายวิธีเช่น ในกรรมกรที่ย้ายถิ่นมาเป็นกลุ่มเมื่อมีปัญหาที่จะปรึกษากันในระหว่างเพื่อนฝูงหรือถ้าไปไหนมาไหนจะไปเป็นกลุ่ม บางครั้งจะเลือกไปไหนเฉพาะกับเพื่อนที่สนิท เมื่อพอรู้ที่ทางในชุมชนหรือสถานที่ในกรุงเทพมหานครแล้วจึงเริ่มไปไหนมาไหนเองตามลำพัง มีกรรมกรบางคนปรับตัวโดยการปลีกตัวออกจากคนอื่นและไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร โดยจะพยายามอยู่แต่ในห้องเช่าและไม่ค่อยออกไปไหน บางครั้งถ้ามีปัญหาที่เกี่ยวกับการปรับตัวมากๆ กรรมกรจะใช้วิธีกลับบ้านที่ต่างจังหวัดบ่อยครั้งหรือพยายามทนอยู่เท่าที่จะทนได้ เมื่อหาที่อยู่อาศัยใหม่ได้จึงค่อยย้ายที่อยู่หรือกรรมกรบางคนจะใช้วิธีพยายามสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนให้มากๆ เพื่อที่จะได้ไม่รู้จักเฉพาะกลุ่มคนที่ย้ายถิ่นมาด้วยกันเท่านั้น ในกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือการปรับตัวในระดับกลุ่มคือ ถ้าย้ายถิ่นมาเป็นกลุ่มจะพยายามสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้คล้ายคลึงกับเมื่อตอนที่อยู่ที่ชนบทเช่นที่ชนบทโดยส่วนใหญ่จะรู้จักเพื่อนบ้านหมดทุกคน หากมีปัญหาใดๆก็สามารถขอความช่วยเหลือกันได้ ดังนั้นในกลุ่มกรรมกรจึงพยายามที่จะนำลักษณะเหล่านี้มาใช้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนั้นมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรม เช่นไปเที่ยวด้วยกัน รวมกลุ่มทำกับข้าว ตั้งวงทานเหล้าร่วมกัน เป็นต้น บางครั้งวัฒนธรรมที่ติดมากับชาวอีสานยังสามารถซึมซับไปสู่คนอื่นในชุมชนได้ ส่วนกรรมกรภาคกลางมีวิธีการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนคือพยายามที่จะสร้างลักษณะที่เรียกว่าการบูรณาการให้เกิดขึ้น โดยที่กรรมกรภาคกลางจะให้ความสำคัญกับชุมชนมากกว่าคนที่มาจากภูมิภาคเดียวกัน และจะไม่มีกรรวมกลุ่มเช่นเดียวกับกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนั้นกรรมกรภาคกลางจะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและมีความพยายามที่จะปรับให้ตนเองและครอบครัวได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมากกว่ากรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในเรื่องของลักษณะที่พักของกรรมกรในปัจจุบันในชุมชนที่ทำการศึกษา จะมีลักษณะเป็นห้องเช่าทั้งหมด (ร้อยละ 100) ของทั้งกรรมกรภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะห้องเช่าจะเป็นบ้านไม้ที่มีการแบ่งซอยเป็นห้องๆ บ้านบางหลังจะมี 2 ชั้นหรือบางหลังอาจปลูกเป็นบ้านชั้นเดียว เรียงรายเป็นแถวยาวกันแบ่งเป็นห้องมีระเบียงเล็กๆ สำหรับเป็นที่ตากเสื้อผ้าหรือเป็นที่ประกอบอาหาร ขนาดของห้องจะมีขนาดคับแคบ โดยทั่วไปจะมีขนาดประมาณ $2.5 \times 2.5 \times 3$ เมตร มีห้องน้ำใช้ร่วมกัน ข้าวของเครื่องใช้ภายในห้องจะมีเพียงไม่กี่ชิ้นเนื่องจากเนื้อที่มีจำกัดทำให้ไม่สามารถมีทรัพย์สินเป็นจำนวนมากได้

ในด้านของการปรับตัวให้เข้ากับการทำงานกรรมกรจะเห็นได้ว่าการปรับตัวจะเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงของการเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปสู่อีกเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมหนึ่งดังเช่นการเปลี่ยนงานก็เช่นกัน เป็นการเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์หรือสภาวะแวดล้อมจากการ

ทำงาน ในลักษณะแบบเดิมมาสู่ลักษณะการทำงานแบบใหม่ และดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่างานเดิมก่อนที่จะมาเป็นกรรมกรคือการเป็นเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นการปรับตัวที่เกี่ยวกับงานที่พบมากในการศึกษาครั้งนี้คือการปรับตัวจากการเป็นเกษตรกรมาเป็นกรรมกรที่มีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ประสบการณ์จากการเป็นเกษตรกรไม่สามารถนำมาใช้ในงานกรรมกรได้ แต่จะมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ทั้งการเป็นเกษตรกรกับการเป็นกรรมกรต่างก็เป็นงานที่หนักเหมือนกัน สำหรับการปรับตัวให้เข้ากับลักษณะงานกรรมกรในระยะแรกของการเริ่มทำงาน กรรมกรจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีลักษณะการปรับตัวในลักษณะเดียวกัน คือเริ่มแรกกรรมกรบางคนอาจเริ่มหัดแบกข้าวก่อนโดยมีทั้งที่เริ่มหัดแบกข้าวจากกระสอบลูกเล็กคือน้ำหนัก 50 กิโลกรัมและเมื่อเริ่มปรับตัวได้แล้วจึงเริ่มหันมาแบกกระสอบข้าวลูกใหญ่ต่อไป หรือบางคนเริ่มจากการหัดแบกกระสอบลูกใหญ่คือ 100 กิโลกรัมก่อน ปัญหาที่พบในตอนแรกคือ ความไม่เคยชินกับงานที่ต้องใช้แรงกายแบกหามติดต่อกันตลอดทั้งวันจึงรู้สึกเหนื่อยและปวดเมื่อยมาก ต้องใช้ระยะเวลาสักกระยะหนึ่งพอเริ่มแบกคล่องแล้วจึงจะเริ่มรู้สึกเหนื่อยและปวดเมื่อยน้อยลงกว่าเดิมมาก ประกอบกับลักษณะของงานกรรมกรที่ต้องทำงานแข่งกับเวลาเพื่อให้ทันกับเวลาที่โกดังกำหนด แต่ในช่วงแรกยังแบกไม่คล่องจึงแบกได้ช้าและกระสอบมักจะหล่นจากบ่าบ่อย อีกทั้งการเป็นกรรมกรต้องปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานที่มาจากหลายจังหวัดต่างจากการเป็นเกษตรกรที่โดยมากแรงงานที่ใช้ในงานเกษตรมักเป็นแรงงานของคนในครอบครัว ซึ่งต้องใช้จำนวนคนในการทำงานไม่มากเท่ากับงานกรรมกร งานกรรมกรสายเล็กจะมีกรรมกรอย่างต่ำประมาณสายละ 50 คน ไปจนถึง 100 คนเป็นจำนวนคนที่มากกว่างานเกษตรเป็นอย่างมาก และงานกรรมกรต้องทำให้ครบทั้งวันหากทำงานไม่ได้ครึ่งวันแล้วรู้สึกว่าการทำงานไม่ไหวอาจด้วยสาเหตุใดๆก็ตาม เช่น รู้สึกว่าไม่สบายจะขอเลิกงานก่อนแบบงานประเภทอื่นๆไม่ได้ เนื่องจากต้องทำงานให้ครบทั้งวันตามกำหนดเวลาจึงจะได้ค่าแรง ซึ่งเป็นกฎระเบียบทั่วไปของโกดังสินค้าทุกที่ ถ้าทำงานไปได้ครึ่งๆกลางๆกรรมกรก็จะไม่ได้รับค่าแรงในส่วนที่ได้ทำไปแล้วนั้น ดังนั้นกรรมกรจึงต้องพยายามอดทนทำงานให้ครบตามกำหนดเวลา นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบอีกว่าส่วนใหญ่ของกรรมกรที่เพิ่งเริ่มทำงานจะต้องทำงานสักกระยะหนึ่งคือประมาณตั้งแต่ 1-4 เดือนจึงจะเคยชินกับงาน ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับประเภทของงานที่เคยทำมาก่อนเช่นถ้าเคยทำงานที่ต้องใช้แรงงานหนักหรือเคยแบกหามตามโรงสีมาก่อนก็จะชินกับงานกรรมกรได้เร็วกว่าและไม่ต้องปรับตัวมากเท่ากับการที่เคยทำงานประเภทอื่นๆมาแล้ว แต่ถ้าเคยทำงานที่เบากว่างานกรรมกรและเป็นงานประเภทที่ไม่ค่อยได้ใช้แรงงาน หรือมีลักษณะงานที่แตกต่างจากงานกรรมกรโดยสิ้นเชิง ผู้ที่เคยผ่านงานประเภทนี้มาก่อนก็จะต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวมากเป็นพิเศษ

หากกล่าวถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวให้เข้ากับงาน ปัญหาหนึ่งที่พบได้แก่ปัญหาการเดินทางมาทำงาน เพราะเริ่มแรกกรรมกรมักจะไม่สามารถเลือกแหล่งที่อยู่อาศัยให้ใกล้กับสถานที่ทำงาน จึงพยายามย้ายที่อยู่อาศัยมาหลายที่จนกว่าจะได้สถานที่ที่ใกล้ที่ทำงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะฉะนั้นปัญหาในระยะแรกของการย้ายถิ่นที่เกี่ยวกับการเดินทางมาทำงานที่พบในการศึกษาครั้งนี้คือ กรรมกรบางคนหลงทางเพราะไม่ชินหนทางในกรุงเทพมหานคร บางคนต้องนั่งรถประจำทางหลายต่อ หรือมีปัญหาเรื่องน้ำท่วม ฝนตกเดินทางไปทำงานลำบาก บางครั้งรถติดไปทำงานไม่ทัน วิธีการปรับตัวที่กรรมกรใช้แก้ปัญหาเหล่านี้คือ ใช้วิธีตามทาง เดินทางมาทำงานให้ช้าขึ้นกว่าเดิม และย้ายที่อยู่อาศัยไปเรื่อยๆจนกว่าจะหาที่อยู่อาศัยที่ใกล้กับที่ทำงาน

การเดินทางมาทำงานของกรรมกรในชุมชนที่ทำการศึกษานี้ในปัจจุบันจะขึ้นอยู่กับว่าทำงานอยู่ใกล้กับสถานีไหน หากที่ทำงานอยู่ไกลจากที่อยู่อาศัยก็ต้องนั่งรถประจำทาง แต่ถ้าใกล้ที่ทำงานก็จะใช้วิธีเดินมาทำงาน และพบว่ากรรมกรที่เดินมาทำงานมักจะอยู่ใกล้โกดังแสงทองหรือกรุงสยาม กรรมกรจากภาคกลางที่เดินมาทำงานคิดเป็นจำนวนร้อยละ 96 ส่วนกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนร้อยละ 88 ซึ่งจะต้องใช้เวลาเดินทางเฉลี่ยไปกลับจากที่อยู่อาศัยมาที่ทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือจากชุมชนชอยหมอมั่งอุทิศหรือจากตรอกซี้เลนไปโกดังแสงทองหรือกรุงสยามใช้เวลาประมาณ 10 นาที และกรรมกรที่เดินทางมาทำงานโดยรถสารประจำทางแยกเป็นกรรมกรภาคกลางร้อยละ 4 และกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 12 ใช้เวลาเดินทางไปกลับเฉลี่ยประมาณ 1-2 ชั่วโมง

สำหรับเวลาที่ใช้ในการทำงานส่วนใหญ่ของกรรมกรที่เคยทำงานมากที่สุดโดยเฉลี่ยคือประมาณ 12 ชั่วโมง และที่เคยทำงานน้อยที่สุดคือ 8 ชั่วโมง ซึ่งเป็นกรณีที่มีจำนวนงานให้ทำตามปกติ หากมีสินค้าให้ขนถ่ายน้อยงานก็จะเสร็จเร็ว บางวันมีงานให้ทำเพียงครั้งวันก็จะเลิกงานเร็วกว่าปกติ

ถ้าหากเปรียบเทียบเวลาในการทำงานระหว่างงานที่เคยทำที่ภูมิลำเนาเดิมซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานในภาคการเกษตรโดยเฉพาะการทำนากับงานกรรมกรนั้น ทั้งกรรมกรภาคกลางและกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการตอบที่คล้ายคลึงกันคือ งานทั้งสองลักษณะมีเวลาในการทำงานที่แตกต่างกันกล่าวคือ การทำนาจะเป็นช่วงฤดูและจะมีงานหนักเฉพาะช่วงเช่น ช่วงไถนา ปักดำ หว่านข้าว และเก็บเกี่ยวเป็นต้น และการทำนามีขั้นตอนรายละเอียดมาก บางครั้งต้องมีช่วงระยะเวลารอเช่นรอให้ข้าวสุกหรือรอให้น้ำฝน ทำให้มีระยะเวลาทิ้งช่วงนานและเป็นงานที่ไม่มีการทำงานต่อเนื่องกันทุกวัน ดังนั้นจึงเห็นเป็นช่วงๆและเมื่อฤดูการทำนาผ่านพ้นไปแล้วจะมีเวลาพักผ่อนมาก เวลาว่างยังสามารถไปทำกิจกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมอื่นๆได้ อีกทั้งการทำนามีเวลาไม่แน่นอน บางครั้งถ้าเหนื่อยก็สามารถหยุดพักได้เพราะไม่มีใครมาคอยควบคุม การทำงานจึงมีอิสระมากกว่างาน

กรรมกร ซึ่งถ้าเปรียบเทียบเวลาในการทำงานกับอาชีพกรรมกรแล้วพบว่า การเป็นกรรมกรเป็นงานที่ทำตลอดทั้งปีและมีเวลาที่แน่นอนมากกำหนด อีกทั้งเป็นงานที่ไม่ค่อยมีอิสระเพราะมีคนมาคอยควบคุมตลอดเวลาการทำงานและมีเวลาการพักผ่อนน้อย ส่วนเวลาที่เหลือว่างจากการทำงานกรรมกรเป็นเวลาที่มีน้อยมาก บางครั้งแทบจะไม่มีเวลาให้กับครอบครัวหรือเหลือเวลาให้กับการประกอบกิจกรรมทางศาสนา นอกจากนั้นเวลาที่เหลือส่วนใหญ่กรรมกรมักจะใช้ไปในการช่วยเหลือครอบครัวและเพื่อนบ้าน เช่น ช่วยภรรยาเย็บรองเท้า ช่วยกันซ่อมห้องน้ำรวม ช่วยกันดูแลเด็กเล็ก เป็นต้น

เปรียบเทียบความยากลำบากระหว่างงานที่เคยทำที่ภูมิลำเนาเดิมกับงานกรรมกรพบว่า กรรมกรทั้งสองภาคมีความคิดเห็นว่างานแต่ละอย่างมีความยากลำบากทั้งนั้นแต่ความยากนั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างกันเช่น หากเปรียบเทียบระหว่างการทำนากับงานกรรมกรนั้น การทำนาต้องใช้ความชำนาญเฉพาะและต้องมีการสร้างสมประสบการณ์ ซึ่งถ้าทำไม่เป็นก็จะทำไม่ได้ นอกจากนั้นการทำนาต้องรอน้ำฝนต้องกะช่วงเวลาให้ถูกจึงจะสามารถปลูกข้าวได้ และทำนามีแต่ความเสี่ยงไม่ว่าจะในเรื่องของน้ำแล้ง น้ำท่วม โรคและแมลงศัตรูพืชต่างๆ ส่วนงานกรรมกรมีความยากลำบากตรงที่กรรมกรมีฐานะเป็นเสมือนลูกจ้าง ถ้าทำนาจะมีอิสระตรงที่บางครั้งชาวนามีฐานะเป็นเจ้านายของตัวเอง และไม่มีใครมาคอยควบคุมอยากหยุดพักงานเมื่อไรก็ได้ อีกทั้งกรรมกรยังมีความเสี่ยงเหมือนกันไม่ว่าจะในเรื่องของอุบัติเหตุอันเกิดจากการทำงาน นอกจากนั้นการทำนาส่วนมากเป็นแรงงานญาติแต่กรรมกรต้องทำงานกับคนหมู่มากที่มาจากหลายท้องที่จึงไม่ค่อยคุ้นเคยเท่ากับการทำงานกับญาติทำให้มีความลำบากใจในการทำงานมากกว่าการทำนา

ในเรื่องของการรวมกลุ่มหรือการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของกรรมกรกิจการโกดังสินค้านั้น กรรมกรโดยทั่วไปจะเข้ากลุ่มสมาชิกสหภาพแรงงานการขนส่งและบริการเสริมการขนส่งสินค้าออก (สหภาพแรงงานขนส่งสินค้าออก) ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ที่ 415/1 ถนนราษฎร์พัฒนา แขวงบางปะกอก เขต ราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร นอกจากสหภาพแรงงานนี้จะเป็นสหภาพที่เกี่ยวข้องกับกรรมกรประเภทโกดังสินค้าโดยตรงแล้วยังได้ขยายกิจกรรมไปสู่กลุ่มแม่บ้านของกรรมกร รวมทั้งชาวบ้านทั่วไปที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงสหภาพฯ กลุ่มที่จัดตั้งโดยสหภาพฯ ได้แก่ กลุ่มคนงานสตรีเย็บส่วนประกอบรองเท้าหนัง ย่านราษฎร์บูรณะ และในปัจจุบันทางสหภาพฯ กำลังเริ่มโครงการเครดิตยูเนียนเพื่อส่งเสริมให้กรรมกรและชาวบ้านได้รู้จักการออมทรัพย์และการทำงานกลุ่มร่วมกัน (ดูตารางที่ 30)

หรืออากาศถ่ายเทไม่ดีทำให้เชื้อของโรคแพร่กระจายอยู่ในโกดัง โรคที่เกี่ยวกับทางเดินอาหาร เช่น โรคกระเพาะ โรคลำไส้อักเสบ โรคไวรัสตับอักเสบเอและบี และโรคที่เกี่ยวกับข้อต่อหรือกระดูกสันหลังเสื่อม หรือมีอาการเคล็ดขัดยอกเล็กน้อยๆเหล่านี้เป็นต้น

ในด้านการศึกษา กรรมการส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกันทั้งในกรรมการภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือโดยมากจะจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ดูตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 แสดงระดับการศึกษาของกรรมการแยกตามภาค

ระดับการศึกษา	ภาคกลาง (ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
ประถมศึกษาปีที่ 2	5(10%)	2(4%)
ประถมศึกษาปีที่ 3	10(20%)	-
ประถมศึกษาปีที่ 4	35(70%)	43(86%)
ประถมศึกษาปีที่ 5	-	2(4%)
มัธยมศึกษาปีที่ 4	-	1(2%)
มัธยมศึกษาปีที่ 5	-	1(2%)
นักธรรมเอก	-	1(2%)
รวม	50(100%)	50(100%)

นอกจากนั้น ในเรื่องของการนำความรู้ที่ได้เรียนมาใช้ในงานกรรมกรนั้นพบว่า กรรมการทั้งสองภาคไม่ได้ใช้ความรู้ที่ร่ำเรียนมากับงานกรรมกร แต่กรรมการส่วนใหญ่จะอ่านออกเขียนได้และสามารถคิดคำนวณเลขได้ ส่วนการอบรมหรือได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเช่นการศึกษานอกระบบหรือการผ่านการอบรมงาน การฝึกวิชาชีพอื่นๆพบว่า กรรมการทั้งสองภาคไม่ค่อยได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในด้านต่างๆเหล่านี้ ทั้งนี้เนื่องจากงานกรรมกรเป็นงานที่ใช้แรงกายอย่างเดียวไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ในการทำงานประกอบกับการที่ตัวกรรมกรไม่มีเวลาที่จะศึกษาเพิ่มเติมอีกทั้งไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยสังเกตได้จากกรณีที่ทางการมีโครงการจัดตั้งกลุ่มใหม่ๆขึ้นในชุมชนและมีการฝึก

อบรมอาชีพเสริมต่างๆให้กรรมการและครอบครัว รวมทั้งชาวบ้านทั่วไป แต่โครงการต่างๆเหล่านี้ก็มักจะประสบความล้มเหลวทุกครั้งไปเพราะจำนวนผู้เข้ารับการอบรมมีจำนวนน้อย ประกอบกับกรรมการให้ความเห็นว่างานกรรมการที่เป็นงานอาชีพหลักก็มีรายได้เพียงพอแล้วถ้ารู้จักใช้หรือรู้จักประหยัดเงิน ส่วนอาชีพเสริมที่พบในครอบครัวของกรรมการก็คือ เย็บส่วนประกอบรองเท้าหนัง รับจ้างซักรีดเสื้อผ้า ซึ่งเป็นอาชีพเสริมที่ไม่จำเป็นต้องมีการลงทุนมากและเป็นงานที่ทำได้ไม่ยากเท่าไรนัก ทำให้กรรมการไม่สนใจที่จะไปฝึกอาชีพเสริมอื่นๆ และอาชีพที่ทางการส่งเสริมไม่สอดคล้องกับความต้องการของกรรมการเพราะเป็นอาชีพที่ต้องมีการลงทุนเริ่มแรกและเป็นงานที่มีขั้นตอนยุ่งยาก ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวประกอบกับเหตุผลส่วนตัวต่างๆของกรรมการทำให้ตัวกรรมการเองไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาเพิ่มเติมจากความรู้ที่มีอยู่เดิม

การใช้ภาษาพูดท้องถิ่นเดิม ในกรรมการภาคกลางจะใช้ภาษากลางเกือบทั้งหมดเนื่องจากไม่พบกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยที่มีภาษาเฉพาะในการศึกษาคั้งนี้ ดังนั้นภาษาพูดจึงมีลักษณะเหมือนภาษาไทยทั่วไปและอาจมีบางจังหวัดที่สำเนียงการพูดจะเพี้ยนเสียงไปทำให้การฟังจะมีปัญหาบ้างเล็กน้อยการพูดในลักษณะนี้จะมีลักษณะสำเนียงการพูดที่เหน่อ ส่วนจังหวัดที่มีลักษณะการพูดดังกล่าว เช่น พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม และในกรรมการจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภาษาพูดเฉพาะที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือ ภาษาอีสาน จะมีเพียงบางจังหวัดเท่านั้นที่ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาพูด จังหวัดที่ใช้ภาษาเขมรที่พบในการศึกษาคือ สุรินทร์และบุรีรัมย์ กลุ่มที่พูดภาษาเขมรจะมีจำนวนรวมกันทั้งสิ้น 18 ครอบครัว(ร้อยละ 36) ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณตอนท้ายของตรอกขี่เลนเป็นส่วนใหญ่ และนอกจากกลุ่มนี้จะพูดภาษาเขมรได้แล้วยังสามารถพูดภาษาอีสานได้เช่นกัน ส่วนกรรมการจะใช้ภาษาถิ่นเดิมกับใครบ้างนั้น ในกรรมการภาคกลางเนื่องจากไม่มีภาษาถิ่นเฉพาะดังเช่นกรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงใช้ภาษากลางที่พูดตามปกติกับคนทั่วไปรวมทั้งกับสมาชิกในครอบครัวและในกรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะพูดภาษาอีสานเฉพาะกับผู้ที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหมือนกัน แต่บางครอบครัวถ้าภรรยาเป็นคนที่มาจากภาคอื่นๆและไม่สามารถพูดภาษาอีสานได้ ในกรณีนี้มีผลต่อภาษาพูดของลูกเพราะผู้เป็นแม่โดยมากมักจะเป็นผู้ที่เลี้ยงดูและมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับลูกดังนั้นการถ่ายทอดทางภาษาพูดจึงเป็นไปตามภาษาที่ผู้เป็นแม่สื่อสารมากกว่าภาษาที่พ่อใช้ส่วนกลุ่มที่พูดภาษาเขมรเมื่อตอนที่อยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมจะใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครแล้วจะเปลี่ยนมาใช้ภาษาอีสานมากกว่าภาษาเขมร ภาษาเขมรจะใช้พูดเฉพาะกับผู้ที่สามารถพูดภาษาเขมรได้เท่านั้น และในรุ่นลูกของกลุ่มกรรมการที่พูดภาษาเขมรส่วนใหญ่จะพูดและฟังภาษาเขมรไม่ได้แต่จะฟังและพูดภาษาอีสานมากกว่า

ในด้านปัญหาการพูดคุยกับนายจ้างหรือหัวหน้าคนงานพบว่า กรรมการทั้งสองภาคจะไม่มีปัญหาการพูดคุยกับทั้งนายจ้างและหัวหน้าคนงาน เพราะในเวลางานจะใช้ภาษากลางในการพูดคุยสั่งงานหรือจะใช้คำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับงานกรรมกรซึ่งกรรมกรจะเข้าใจภาษาเหล่านี้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นหัวหน้างานบางคนจะเป็นผู้ที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงสามารถพูดภาษาอีสานได้อย่างคล่องแคล่วหรือหัวหน้างานบางคนทำงานอยู่กับกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมานานจึงพอพูดและฟังภาษาอีสานได้เข้าใจบ้าง เพราะฉะนั้นปัญหาการพูดคุยกับนายจ้างหรือหัวหน้าคนงานจึงไม่ค่อยจะเกิดขึ้น

การศึกษาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการบริโภคของกรรมกร จากการศึกษาเปรียบเทียบอาหารการกินที่กรรมกรรับประทานที่กรุงเทพมหานครกับที่ภูมิลำเนาเดิม ในกรรมกรภาคกลางนั้นพบว่าอาหารการกินทั้งที่กรุงเทพมหานครและที่ภูมิลำเนาเดิมมีความคล้ายคลึงกันเพราะกรรมกรส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ง่ายทานง่ายและชนิดของอาหารที่รับประทานก็ไม่มี ความแตกต่างกันเลยจึงไม่มีปัญหาทางด้านกรบริโภคอาหาร แต่ก็มีกรรมกรบางคนที่มีความคิดเห็นว่ามี ความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในด้านที่ว่าที่ภูมิลำเนาเดิมอาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติเช่นพืชผักที่ปลูกเองหรือที่ขึ้นตามธรรมชาติ หมู ไก่ ปลาที่เลี้ยงไว้บริโภค ดังนั้นอาหารจึงมีบริบูรณ์มากกว่ารวมทั้งราคาของอาหารจะค่อนข้างถูกกว่าที่กรุงเทพมหานครมาก ส่วนเมื่ออยู่ที่กรุงเทพมหานครสิ่งที่นำมาประกอบอาหารทุกอย่างต้องซื้อเองทั้งหมด และในกรรมกรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จะยังคงบริโภคอาหารพื้นเมืองมาก่อนโดยเฉพาะการบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก แต่เมื่อย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครแล้วมีการเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคข้าวเหนียวมาเป็นข้าวเจ้าเพราะข้าวเจ้าจะหาซื้อได้ง่ายกว่าข้าวเหนียวและการหุงข้าวเหนียวต้องใช้ปริมาณข้าวมากกว่าเพราะเวลาหุงเนื้อข้าวเหนียวจะติดกันมากกว่าข้าวเจ้า และหากซื้อข้าวเหนียวสำหรับบริโภคเองราคาก็จะสูงกว่าในช่วงที่อยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมมาก ทำให้ความนิยมในการบริโภคข้าวเหนียวในขณะที่อยู่ที่กรุงเทพมหานครลดลง ประกอบกับกรรมกรโดยมากนิยมบริโภคอาหารราคาถูก สะดวกและรวดเร็ว โดยเฉพาะอาหารประเภทข้าวราดแกง นอกจากนั้นในกรุงเทพมหานครยังมีอาหารสำเร็จรูปหรือประเภทอาหารที่ตัดแบ่งขายเป็นถุงๆ ทั่วไปให้เลือกร้อยอย่างมากมายและห้องเช่าส่วนมากมีพื้นที่น้อยจึงไม่มีครัวสำหรับทำอาหารดังนั้นส่วนใหญ่จึงซื้ออาหารสำเร็จรูปมาบริโภคเพื่อจะได้สะดวกกว่าการทำอาหารทานเองรวมทั้งอาหารสำเร็จรูปที่ลูกของกรรมกรนิยมบริโภคเช่นบะหมี่สำเร็จรูป ขนม ลูกกวาดมีให้เลือกมากกว่าที่ภูมิลำเนาเดิม และกรรมกรบางคนเปรียบเทียบความแตกต่างให้เห็นว่าที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อาหารที่บริโภคจะเน้นหนักไปทางเนื้อสัตว์มากกว่าผัก แต่เมื่อตอนที่อยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมจะนิยมรับประทานผักมากกว่า ส่วนกรรมกรที่มีความคิดเห็นว่าการกินทั้งที่กรุงเทพมหานครและที่

ภูมิลำเนาเดิมไม่มีความแตกต่างกัน โดยให้เหตุผลว่าคนที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอยู่เป็นจำนวนมากในกรุงเทพมหานคร ดังนั้นอาหารอีสานจึงมีขายอยู่ทั่วไปและสามารถหาซื้อมาบริโภคได้ง่าย หรือบางครอบครัวภรรยาจะเป็นผู้ที่ทำอาหารให้ทานตั้งแต่เมื่อตอนที่อยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมจนกระทั่งย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร หรือมีกรรมกรบางคนเมื่อกลับไปบ้านที่ต่างจังหวัดก็จะนำข้าวเหนียวที่ปลูกเองเพื่อนำมาหุงบริโภคที่กรุงเทพมหานครซึ่งนอกจากเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายแล้วยังเป็นการเคยชินกับการบริโภคข้าวเหนียว เพราะฉะนั้น จึงเห็นว่าอาหารการกินไม่ค่อยแตกต่างกันมากเท่าไรนัก

ในส่วนของความเกี่ยวข้องกับภูมิลำเนาเดิมนั้นจะมีผลต่อการย้ายถิ่นที่ถาวรหรือไม่ จากการศึกษากรรมกรที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิลำเนาเดิมจะมีความต้องการตั้งหลักแหล่งอยู่ที่กรุงเทพมหานครถาวรเพราะกรรมกรที่ตอบว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิลำเนาเดิมจะเป็นกลุ่มที่อพยพย้ายสมาชิกในครอบครัวของตนมาอยู่ที่กรุงเทพมหานครหมดทุกคนแล้ว และที่ภูมิลำเนาเดิมก็ไม่มีทรัพย์สินใดๆเป็นของตนเอง เพราะได้ขายทรัพย์สินที่เป็นที่ดิน บ้านของตนเองเพื่อเป็นทุนในการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองหลวง บางคนญาติพี่น้องก็ย้ายถิ่นเข้าเมืองหมดทุกคน ดังนั้นที่ภูมิลำเนาเดิมจึงไม่มีญาติพี่น้องหลงเหลืออยู่ ในกรรมกรภาคกลางที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับภูมิลำเนาเดิมมีจำนวนร้อยละ 30 นอกจากนั้นยังมีที่ยังคงเกี่ยวข้องกับที่ภูมิลำเนาเดิมคิดเป็นร้อยละ 70 สาเหตุที่ยังคงเกี่ยวข้องกับภูมิลำเนาเดิมเพราะมีลูกอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิม หรือมีบ้านและที่ดินของตนเองอยู่ซึ่งต้องกลับไปดูแลบ้างเป็นบางครั้ง และอื่นๆเช่นไปติดต่อราชการ ไปเลือกผู้แทนเนื่องจากยังไม่ย้ายทะเบียนบ้านออกจากภูมิลำเนาเดิม ไปทอดกฐินหรือผ้าป่าที่วัดที่บ้านเดิม ไปเยี่ยมญาติ เหล่านี้เป็นต้น ส่วนกรรมกรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีที่ไม่เกี่ยวข้องกับภูมิลำเนาเดิมคิดเป็นร้อยละ 10 และร้อยละ 90 ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับภูมิลำเนาเดิมในเรื่องต้องกลับไปทำนา ไปหาลูก ไปดูแลบ้าน ไปเยี่ยมแม่ตามลำดับ

หากพิจารณาเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่กรรมกรปฏิบัติเมื่อขณะที่อยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมกับในขณะนี้พบว่ กรรมกรทั้งสองภาคส่วนใหญ่จะปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่ภูมิลำเนาเดิมมากกว่า โดยสามารถแยกออกเป็นกรรมกรภาคกลางร้อยละ 46 และกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 88 ส่วนเหตุผลที่ตอบว่าปฏิบัติกิจกรรมที่ภูมิลำเนาเดิมมากกว่านั้นเป็นเพราะเมื่อตอนที่อยู่ต่างจังหวัดมีเวลาว่างมากและไม่ค่อยมีงานหรือกิจกรรมอื่นๆให้ทำดังเช่นในกรุงเทพมหานคร จึงทำให้มีเวลาที่จะประกอบกิจกรรมทางศาสนาได้ ประกอบกับวัดที่ภูมิลำเนาเดิมส่วนใหญ่จะเป็นวัดที่อยู่ในหมู่บ้านและวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้าน ดังนั้นวัดจึงเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทั้งทางศาสนาและสังคมวัฒนธรรมทำให้กรรมกรเหล่านี้มีความคุ้นเคย

และผูกพันกับวัดที่บ้านเดิมมากกว่าวัดในกรุงเทพมหานครมาก ส่วนกรรมกรที่ตอบว่าปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาทั้งที่ภูมิลำเนาเดิมและขณะนี้ปัจจุบันเท่าๆกัน คิดเป็นกรรมกรภาคกลางร้อยละ 36 และกรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 6 นอกจากนั้นกรรมกรที่ตอบว่าปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่กรุงเทพมหานครมากกว่าที่ภูมิลำเนาเดิมแยกเป็นกรรมกรภาคกลางร้อยละ 18 กรรมกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 6 ทั้งนี้โดยที่กรรมกรให้เหตุผลของการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่กรุงเทพมหานครมากกว่าที่ภูมิลำเนาเดิมว่า ส่วนใหญ่เพราะใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลา นานกว่าอยู่ต่างจังหวัด อีกทั้งต้องย้ายที่อยู่อาศัยบ่อยครั้งทำให้ไม่คุ้นเคยกับวัดใดๆเหมือนเช่นเมื่อครั้งที่อยู่ที่ภูมิลำเนาเดิม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นมีข้อสังเกตว่าการประกอบกิจกรรมทางศาสนาจะลดน้อยลงตามจำนวนระยะเวลาการย้ายถิ่น กล่าวคือยิ่งย้ายถิ่นมานานเท่าไรก็จะยิ่งมีผลทำให้การประกอบกิจกรรมทางศาสนาลดน้อยลง ส่วนกิจกรรมที่ทำที่ภูมิลำเนาเดิมที่กรรมกรส่วนใหญ่นิยมทำคือการไปทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ฟังธรรม ไปวัดทุกวันพระ หรือเคยบวชเรียนมาแล้วจากที่ภูมิลำเนาเดิม นอกจากนั้นที่ภูมิลำเนาเดิมมีงานบุญตามบ้านมากกว่าที่กรุงเทพมหานครเช่นงานบุญขึ้นบ้านใหม่ งานโกนจุก งานศพเป็นต้นและขณะที่ในกรุงเทพมหานคร กรรมกรส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศาสนาเท่าไรนัก แต่มีครอบครัวกรรมกรบางครอบครัวที่ตักบาตรทุกวันพระหรือเวลาที่ไม่สบายใจนิยมไปวัดรดน้ำมนต์ บางครั้งก็จะจัดจตุลิน ผ้าป่า หรือทำบุญในรูปแบบอื่นๆเช่นให้เงินขอทาน ฟังธรรมจากวิทยุ บางครอบครัวที่พ่อเคยบวชเรียนหรือเคยเป็นมัดทายกที่บ้านเดิมก็จะพยายามปลื้มตัวมาทำกิจกรรมทางศาสนา บางครั้งก็จะสอนลูกหลานให้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาพร้อมกันเช่นสอนให้ลูกนั่งสมาธิ สอนให้สวดมนต์เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในครอบครัวกรรมกรผู้หญิงโดยเฉพาะแม่จะเป็นผู้ที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนามากที่สุด สำหรับวัดที่กรรมกรไปบ่อยครั้งนั้นส่วนใหญ่จะเป็นวัดที่อยู่หมู่บ้านเดิมของกรรมกรแต่ละคนแต่ถ้าในกรุงเทพมหานครแล้ว วัดที่กรรมกรในชุมชนส่วนใหญ่นิยมไปมากได้แก่ วัดประเสริฐสุทธาวาส (หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าวัดใน) วัดราษฎร์บูรณะ (วัดนอก) และวัดบางปะกอก ตามลำดับ

หากเปรียบเทียบความแตกต่างของภูมิลำเนาเดิมกับกรุงเทพมหานครจะพบว่า กรรมกรที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ใกล้เขตกรุงเทพมหานครซึ่งได้แก่กรรมกรภาคกลางจะตอบว่าไม่มีความแตกต่างเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกรรมกรภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อยู่ไกลจากกรุงเทพมหานครออกไปจะตอบว่ามีความแตกต่างทั้งนี้กรรมกรส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นว่ที่ภูมิลำเนาเดิมกับที่กรุงเทพมหานครมีสิ่งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนคือทางด้านสิ่งแวดล้อมและทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ภูมิลำเนาเดิมจะมีสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่าที่กรุงเทพมหานครในเรื่องของอากาศและความสงบ นอกจากนั้นที่ชนบทจะมีต้นไม้มากกว่า และที่บ้านเดิมมีบริเวณกว้างขวางมีที่ให้เด็กๆ

ได้วิ่งเล่นโดยไม่ต้องกลัวว่าเด็กจะมีอันตรายจากการถูกรถเฉี่ยวชน ส่วนที่กรุงเทพมหานครมีแต่ความ สับสนวุ่นวาย และมีความจำเป็นต้องมีข้าวของน้อยเพราะถูกจำกัดโดยเนื้อที่ และมีขยะเป็นจำนวน มากมาย มีฝนตกบ่อยครั้งทำให้น้ำท่วม มีรถมากเดินถนนลำบาก มีความแออัดกว่าที่ภูมิลำเนาเดิม เพราะที่กรุงเทพมหานครมักจะสร้างบ้านติดกันมากประกอบกับมีพื้นที่น้อยจะทำอะไรก็ไม่สะดวก ทุกคนในบ้านต้องอาศัยหลับนอนอยู่รวมกันภายในห้องเช่าที่ไม่มีการแยกที่ทางเป็นสัดส่วนเหมือนที่ บ้านที่ภูมิลำเนาเดิม ส่วนทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมนั้น กรรมการมีความคิดเห็นที่ว่าที่ชนบทมีความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากกว่า นอกจากนั้นผู้คนที่ชนบทจะสนใจกับกิจกรรมของชุมชนและ วัด มีการพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านมากกว่าในกรุงเทพมหานคร และชีวิตในกรุงเทพมหานครมี ลักษณะแบบต่างคนต่างอยู่ ผู้คนไม่ค่อยมีความเอื้ออาทรหรือเป็นห่วงเป็นใยสนใจซึ่งกันและกัน จะมี เพียงญาติ เพื่อนพ้องหรือคนชนบทด้วยกันที่จะเข้าใจและเอื้ออาทรต่อกัน ส่วนความแตกต่างในการ เดินทางจะมีความแตกต่างที่ความสะดวกในการเดินทาง ที่ชนบทไปไหนมาไหนไม่สะดวกโดยมาก มักจะใช้วิธีเดินหรือใช้รถจักรยาน แต่ที่กรุงเทพมหานครมีรถโดยสารประจำทางเป็นจำนวนมากและที่ ทำงานก็อยู่ไม่ไกลจากที่พัก ส่วนความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจจะมีความแตกต่างคือ ที่ชนบทจะ ไม่ค่อยมีงานให้ทำ อีกทั้งรายได้ไม่ดี และอยู่ที่กรุงเทพมหานครต้องดิ้นรนมากกว่าเพราะทุกอย่าง ทุกอย่างจะต้องมาเริ่มหาเอาใหม่ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย หรืองาน นอกจากนั้นที่กรุงเทพมหานครมีค่า ครองชีพสูงต้องทำงานให้มากจึงจะมีเงินพออยู่ได้และทุกอย่างทุกอย่างต้องใช้เงินหาซื้อมา ซึ่งถ้าเป็นที่ บ้านเดิม กรรมการจะไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้าน ข้าวของเครื่องใช้ก็มีพร้อม อาหารการกินบางอย่างหาได้ ตามธรรมชาติ ดังนั้นอยู่ที่กรุงเทพมหานครแม้ว่าจะมีรายได้ดีกว่าแต่ก็มีรายจ่ายที่สูงกว่าที่ชนบท และจากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่ากรรมการที่มาจากเขตที่มีความคล้ายคลึงกับเมืองจะไม่ ต้องปรับตัวมาก เพราะสภาพแวดล้อมเดิมมีความใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร ส่วนกรรมการที่มา จากเขตชนบทและอยู่ไกลออกไปจากกรุงเทพมหานครมากจะมีลักษณะสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน อย่างสิ้นเชิงทำให้กรรมการกลุ่มนี้ต้องปรับตัวเป็นอย่างมากเพื่อที่จะได้ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวงได้ เหมือนอย่างคนทั่วไป

สำหรับในอนาคต กรรมการในชุมชนที่ทำการศึกษาก็มีความต้องการที่ย้ายถิ่นต่อไปหรือไม่ นั้น คงจะต้องพิจารณาถึงความพึงพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในขณะปัจจุบันประกอบกัน ซึ่งจาก การศึกษาจะพบว่ากรรมการภาคกลางที่มีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในกรุงเทพมหานครจะมี ร้อยละ 64 กรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนร้อยละ 44 และในกลุ่มที่ไม่พอใจกับสภาพ ความเป็นอยู่ในกรุงเทพมหานครมีจำนวนร้อยละ 36 กรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวน

ร้อยละ 56 และส่วนใหญ่กรรมการมักจะไม่ค่อยพอใจสภาพความเป็นอยู่ในกรุงเทพมหานครทางด้านเศรษฐกิจคือรายได้และค่าครองชีพ รวมทั้งทางด้านที่อยู่อาศัยและความมีอิสระ ตารางที่ 32 แสดงแนวโน้มความต้องการในการย้ายถิ่นของกรรมการแยกตามภาค

การย้ายถิ่น	ภาคกลาง(ร้อยละ)	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ร้อยละ)
กลับภูมิลำเนาเดิม	11(22%)	44(88%)
ต้องการอยู่กรุงเทพมหานครถาวร	30(60%)	3(6%)
ยังไม่แน่ใจว่าจะย้ายถิ่นไปไหน	9(18%)	3(6%)
รวม	50(100%)	50(100%)

ทางด้านความต้องการในการย้ายถิ่นต่อไปหรือไม่นั้น จากการศึกษาพบว่าในบ้านปลายชีวิตของกรรมการภาคกลางมีความต้องการที่จะอยู่ที่กรุงเทพมหานครมากกว่า ส่วนกรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการที่จะย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมมากกว่า (ดูตารางที่ 32) สำหรับสาเหตุที่ต้องการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมเพราะมีความเคยชินกับที่ภูมิลำเนาเดิมมากกว่าที่กรุงเทพมหานครหรือกรรมการบางคนมีบ้านหรือที่ดินเป็นของตนเองอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิม เมื่ออายุมากแล้วทำงานเป็นกรรมการไม่ไหวก็จะกลับไปใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านเดิม เพื่อที่จะอยู่พร้อมหน้ากับครอบครัวที่บ้านและไม่ต้องการที่จะแยกกันอยู่เหมือนในขณะนี้ นอกจากนั้นกรรมการที่ต้องการที่จะอยู่กรุงเทพมหานครถาวรเพราะย้ายถิ่นมาเป็นเวลานานและขาดการติดต่อกับทางบ้านเดิม หรือกรรมการบางคนไม่มีทรัพย์สินใดๆเหลืออยู่ที่ภูมิลำเนาเดิม ถ้ากลับไปภูมิลำเนาเดิมก็ไม่รู้ว่าจะไปอยู่กับใครหรือไปทำงานอะไรได้ ส่วนกรรมการที่ตอบว่าไม่แน่ใจเพราะยังไม่เคยคิดถึงเรื่องอนาคตไว้ล่วงหน้าหรือบางคนก็แล้วแต่เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้าดังนั้นจะเห็นได้ว่ากรรมการภาคกลางมีแนวโน้มที่จะตั้งถิ่นฐานอยู่กรุงเทพมหานครมากกว่ากรรมการภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรรมการที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นนานจะมีผลทำให้มีความต้องการที่จะอยู่กรุงเทพมหานครถาวรมากกว่ากรรมการที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นน้อย และกรรมการที่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับภูมิลำเนาเดิมรวมทั้งการที่ยังมีทรัพย์สินอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมจะมีแนวโน้มว่าจะย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาสูงกว่ากรรมการที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องหรือไม่มีทรัพย์สินที่ภูมิลำเนาเดิม

กรณีศึกษา
กรรมกรที่ย้ายถิ่นมาจากภาคกลาง

กรณีศึกษาที่ 1 หมู่ที่ 4 ชุมชนชอยหมอฝิ่งอุทิศ

นายน้ำทอง หงพงษ์ (นามสมมุติ) อายุ 38 ปี ภูมิลำเนาเดิมหมู่ที่ 6 ตำบลถอนสมอ อำเภอบ้านจั่น จังหวัดสิงห์บุรี

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : เคยเข้ามากรุงเทพมหานครครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ. 2510 ในขณะที่อายุได้ 10 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ตัดสินใจที่จะเลิกเรียนหนังสือต่อแล้ว และเริ่มแรกเข้ามาหางานทำในเมือง ในตอนนั้นพักอาศัยอยู่กับญาติก่อนแต่ก็ไม่มีงานที่สามารถทำได้เนื่องจากอายุยังน้อยและไม่รู้ลู่ทางว่าจะไปสมัครทำงานอะไรได้ จึงอยู่เที่ยวในกรุงเทพมหานครก่อนช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วกลับขึ้นไปช่วยครอบครัวทำนาเช่นเดิม และในปีพ.ศ. 2519 ตัดสินใจย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเนื่องจากทางบ้านประสบปัญหาทางการเงิน คุณตาจึงพาเขาย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานครเพื่อหนีความยากจนและหาเงินส่งกลับบ้านเมื่อตอนที่อายุได้ 19 ปี ซึ่งเดิมช่วงว่างจากการทำนาคุณตาก็จะไปทำงานเป็นกรรมกรในเมืองและในตอนย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร คุณตาอายุมากแล้วและสุขภาพไม่ค่อยดีทำงานไม่ไหวจึงนำเขามาฝากงานกรรมกรโดยเริ่มจากโกดังแสงทองเป็นแห่งแรก ปัจจุบันคุณตาเสียชีวิตแล้วเหลือแต่ตัวนายน้ำทองและครอบครัวที่อาศัยอยู่ในห้องเช่า ส่วนสาเหตุที่คนในหมู่บ้านรู้จักงานกรรมกรประเภทนี้กันมากเพราะเนื่องจาก คนในหมู่บ้านมาทำงานเป็นกรรมกรกันมากและส่วนใหญ่เมื่อกลับบ้านเดิมกรรมกรเหล่านี้ก็จะชักชวนคนในหมู่บ้านให้มาทำงานด้วยกัน

การประกอบอาชีพ : หลังจากออกจากโรงเรียน ก็ได้มาช่วยครอบครัวทำนาเช่าของที่บ้าน รวมทั้งหมด 10 ไร่ หลังจากนั้นได้ไปทำงานเป็นลูกจ้างในโรงสีของหมู่บ้านทำได้ 2 ปี จึงย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครและเริ่มงานแรกในกรุงเทพมหานครคืองานกรรมกร
สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2519)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
ตา	61	ไป-มาระหว่างสิงห์บุรี กับกรุงเทพมหานคร	ป.2	ทำนา กรรมกร
พ่อ	45	-	ป.4	ทำนา

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
แม่	46	-	ป.4	ทำนา
นายน้ำทอง	19	-	ป.4	ทำนา
				ทำงานโรงสี
น้องสาว	17	-	ป.4	ทำนา
สามีของน้องสาว	25	จากหมู่บ้านเดียวกัน	ป.4	ทำนา
ลูกของน้องสาว	2	-	-	-
ลูกของน้องสาว	1	-	-	-
น้องชาย	15	-	ป.6	ทำนา
น้องชาย	14	-	ป.4	ทำนา

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงปี พ.ศ. 2519 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายน้ำทอง	38	จากจ.สิงห์บุรี	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	30	ไป-มาระหว่างบ้านเดิม (อยุธยา)กับกรุงเทพฯ	ป.4	ไร่จ๊ับ
แม่ยาย	52	ไป-มาระหว่างบ้านเดิม (อยุธยา)กับกรุงเทพฯ	ป.4	ทำนา เลี้ยงหลาน
ลูกชาย	9	-	ป.3	
ลูกสาว	8	-	ป.1	

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : โดยส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านจะประกอบอาชีพเป็นชาวนา รวมทั้งครอบครัวของเขาด้วย นอกจากนั้นในครอบครัวจะเลี้ยงเป็ด ไก่ไว้สำหรับบริโภคเอง ปลูกผักและ

ผลไม้บ้างในบ้าน และบ้านที่อยู่เป็นบ้านไม้ 2 ชั้นมีพื้นที่บริเวณบ้านทั้งหมดโดยประมาณ 1ไร่ ยกได้ถนนสูงแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนเพียงพอสำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัว

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : อาศัยอยู่ในห้องเช่าขนาดเท่าห้องเช่าทั่วไปในชุมชนมีชาวบ้านยื่นออกมาเล็กน้อยประมาณ 1 เมตร สำหรับไว้เป็นส่วนของครัวหรือที่นั่งเล่นและไว้สำหรับตากเสื้อผ้า บริเวณห้องเช่ามีน้ำขังอยู่เป็นบางส่วนและมีสภาพอับทึบ มีทางเดินเข้าห้องเช่าเป็นทางเดินแคบๆ สมาชิกทุกคนในครอบครัวอาศัยหลับนอนในห้องเดียวกัน และใช้ห้องน้ำรวมซึ่งห้องน้ำจะอยู่นอกห้องเช่า เครื่องใช้ไม้สอยในห้องเช่าของครอบครัวนี้ไม่มีมาก

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : ในแต่ปีชีวิตของเขาจะดำเนินไปตามวัฏจักรของการทำนาและพิธีกรรมในรอบปีที่มีลักษณะเหมือนดังเช่นชาวนาในภาคกลางทั่วไป สำหรับเขานอกจากการทำนาแล้วก็ยังไปทำงานเป็นลูกจ้างโรงสี ส่วนวัฒนธรรมการบริโภค รวมทั้งภาษา การแต่งกาย มีลักษณะทั่วไปไม่แตกต่างจากหมู่บ้านภาคกลางที่อื่นๆ และยังคงมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตรคือการเลี้ยงผีนาหรือผีตาแฮก แม่โพสพ เป็นต้น นอกจากนี้ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มทางสังคมเช่นกลุ่มฌาปนกิจศพ กลุ่มกรรมการวัด เป็นต้น ซึ่งทางพ่อและตาของเขาก็เป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมเหล่านี้ สำหรับตัวเขาเองไม่ได้เข้ากลุ่มใดๆของหมู่บ้านแต่ก็ให้ความร่วมมือหรือให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเหล่านี้ และเมื่อครั้งที่อยู่ที่ภูมิลำเนาเดิม ครอบครัวของเขาจะไปวัดของหมู่บ้านที่ชื่อว่าวัดโบสถ์เป็นประจำ ส่วนใหญ่จะไปทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : ชีวิตในแต่ละวันเริ่มต้นตั้งแต่ประมาณ 6 โมงเช้าทำกิจวัตรประจำวัน ภรรยาเป็นผู้จัดหาอาหารให้แก่สมาชิกในครอบครัว เด็กๆจะเดินไปโรงเรียน สำหรับตัวเขาเองจะออกจากบ้านไปในช่วงก่อน 8 โมงเช้าไปที่สำนักงานของโกดังเพื่อที่จะไปดูว่าทางโกดังมีงานอะไรให้ทำบ้าง เชื้อข้าวเข้าทำงาน และเริ่มทำงานจนถึงช่วงพัก หานอาหารทานตามแถวโกดังสินค้า เลิกงานตามปกติประมาณ 5 โมงเย็น บางครั้งถ้ามีงานล่วงเวลาก็จะกลับบ้านดึก กลับถึงบ้านสมาชิกในครอบครัวกลับมาอยู่พร้อมหน้ากัน หุงหาอาหารเพื่อบริโภคก่อน 6 โมงเย็น หลังจากทานอาหารเสร็จบางครั้งก็จะไปทานเหล้าหรือไปสังสรรค์กับเพื่อนๆที่ร้านเหล้าในชุมชน ส่วนอาหารและภาษารวมทั้งการแต่งกายจะไม่แตกต่างจากเมื่อครั้งที่อยู่ที่บ้านเดิม ในด้านพิธีกรรมต่างๆที่เคยทำที่ภูมิลำเนาเดิมนั้น เกือบทุกพิธีกรรมไม่มีโอกาสที่จะมาประกอบพิธีได้ที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นพิธีกรรมต่างๆเมื่อครั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานครจึงไม่มี

การอบรมเลี้ยงดูบุตร : จะมีลักษณะที่ช่วยเลี้ยงดูบุตรร่วมกันระหว่างพ่อแม่ และยาย เมื่อตอนที่ลูกยังเด็กยายจะเป็นผู้ที่เลี้ยงดูหลานๆให้ บางครั้งพ่อกับแม่จะผลัดกันเลี้ยงลูกแต่เนื่องจากทั้งคู่ต้องทำงาน ดังนั้นจึงมีเวลาให้ลูกน้อยเมื่อเทียบกับยาย เด็กๆจึงติดคุณยายมาก เมื่อเด็กโตขึ้นและ

เริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษา พ่อกับแม่จึงเข้ามามีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกต่อไป ส่วนคุณยายก็จะไปมาๆระหว่างบ้านเดิมกับกรุงเทพมหานคร สำหรับการลงโทษหรือการให้รางวัลแก่เด็กพบว่า พ่อจะเป็นผู้ที่ว่ากล่าวตักเตือน แต่จะไม่ใช้วิธีรุนแรงเช่น การเฆี่ยนตี การให้รางวัลแก่เด็กส่วนใหญ่จะเป็นการให้รางวัลจากผู้เป็นแม่ โดยวิธีการให้รางวัลเช่นให้คำชมแก่เด็กเมื่อเด็กทำความดี เป็นต้น

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 2 หมู่ที่ 4 ชุมชนชอยหมอมั่งอุทิศ

นายมีน เพชรพัค (นามสมมุติ) อายุ 41 ปี ภูมิลำเนาเดิม หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยเกตุ อำเภอ ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : ก่อนที่จะย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เคยเข้ามากรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะมาหางานทำแต่ก็ไม่มีช่องทาง จนเมื่อมีเพื่อนๆ มาชวนให้มาทำงานเป็นกรรมกรด้วยกัน ซึ่งเริ่มแรกของการย้ายถิ่นในปีพ.ศ. 2526 เข้ามาพร้อมญาติ รวมทั้งตัวเขาด้วย 3 คน โดยมีเพื่อนที่เป็นกรรมกรอยู่แล้วฝากงานให้ และได้ทำงานกรรมกรมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 12 ปีมาแล้ว ปัจจุบันญาติที่มาพร้อมกันและเพื่อนๆ ที่ทำงานกรรมกรด้วยกันได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นๆ ที่ไม่ใช่งานกรรมกรแล้ว ส่วนด้านที่อยู่อาศัยในตอนแรกที่เข้ากรุงเทพมหานครได้มาอยู่ห้องเช่ากับเพื่อนๆ ที่หลังแฟลตตำรวจราชบุรีบูรณะ พอเพื่อนไม่ได้เป็นกรรมกรแล้วตนเองก็เข้าอยู่ต่อ แต่ตอนที่อยู่แรกๆ มีปัญหาที่พื้นที่ที่อยู่เป็นพื้นที่ต่ำและอยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้น้ำท่วมเป็นประจำอยู่ที่นี่ได้ 5 ปี และได้ย้ายเพราะมีการไล่ที่เพื่อสร้างขยายแฟลตตำรวจ หลังจากนั้นได้ย้ายที่อยู่ไปอยู่ที่ชอย 29 ในเขตราชบุรีบูรณะ อยู่ได้ประมาณหนึ่งปีกว่า จึงย้ายออกเพราะเขาคิดว่าสิ่งแวดล้อมไม่ดี มีพวกขี้เมาอยู่มากและมีเสียงดังรบกวนตลอดเวลา และที่ที่สามเป็นที่ที่เพื่อนร่วมงานแนะนำให้มาเช่าอยู่แถวชอยหมอมั่งอุทิศหมู่ที่ 10 อยู่ที่นี่ได้ 4 ปีกว่าก็ต้องออก ซึ่งที่จริงแล้วเขาชอบที่นี่มากแต่ก็ต้องย้ายออกเพราะเจ้าของห้องเช่าต้องการเปลี่ยนไปสร้างเป็นตึกแถว และที่ปัจจุบันคือห้องเช่าในชอยหมอมั่งอุทิศ หมู่ที่ 4 อยู่ได้เกือบ 1 ปีแล้ว

การประกอบอาชีพ : ก่อนที่จะมาเป็นกรรมกรเคยเป็นชาวนา ทำนาปีประเภทนาหว่าน 14 ไร่เป็นที่นาเช่า ส่วนใหญ่ผลผลิตข้าวที่ได้จะไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนมากกว่าสำหรับขาย แต่ถ้าเหลือก็จะนำส่วนที่เกินไปขายซึ่งได้เงินมาไม่มากนัก ต่อมาไปทำงานแบกข้าวตามโรงสีที่จังหวัดพิจิตรทำ ได้ 3 เดือน จึงลาออกเพราะมีญาติมาชักชวนให้ไปทำงานด้วยกันโดยให้ไปช่วยขายผลไม้ที่ตลาดชมพูนิง ในจังหวัดแพร่ ค้าขายผลไม้เปลี่ยนไปตามช่วงของฤดูกาลต่างๆ เช่น ส้ม มะม่วง ลำไย เป็นต้น ตอนแรกที่ตัดสินใจมาเป็นพ่อค้าเพราะเห็นว่าเป็นงานเบาและรายได้ดีกว่างานที่บ้านเดิม จึงเลิกทำงานโรงสีและส่งเงินมาให้ครอบครัวแทน เป็นพ่อค้าได้ 2 ปี จึงเลิกเพราะว่าเบื่อและไม่ได้เป็นกิจการของตนเอง บางครั้งมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับญาติ ทำให้ไม่สบายใจ จึงคิดที่จะเปลี่ยนงานและย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเพื่อมาเป็นกรรมกร

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2526)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
พ่อ	75	-	ป.4	ทำนา
พี่สาว	52	-	ป.4	ทำนา
นายมีน	29	พิจิตร-แพร่	ป.4	ค้าขาย
ภรรยา	26	-	ป.4	ทำนา

ในปีพ.ศ. 2524 ได้แต่งงานกับภรรยาที่จังหวัดพิจิตรและได้ให้กำเนิดบุตรในปีเดียวกัน ต่อมาหลังจากให้กำเนิดบุตรได้เลิกกับภรรยาที่จังหวัดพิจิตรในปีพ.ศ. 2526 สาเหตุที่เลิกเพราะมีปัญหาครอบครัวในเรื่องเงินทองและต้องเดินทางไปค้าขายจึงไม่ค่อยมีเวลาให้กับครอบครัว ปัจจุบันภรรยาของเขาได้แต่งงานใหม่และทิ้งลูกไว้ให้เขาเลี้ยง ซึ่งขณะนี้ลูกชายของเขาอายุได้ 14 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้น ม.4 ที่โรงเรียนในจังหวัดพิจิตร ส่วนที่ส่งลูกไปอยู่กับพี่สาวตั้งแต่เด็กเพราะว่าตนเองต้องทำงานตลอดไม่มีเวลาที่จะดูแลลูกเองและต้องการให้ลูกได้เรียนหนังสือที่ต่างจังหวัด เนื่องจากค่าเทอมและค่าใช้จ่ายถูกกว่าที่กรุงเทพมหานครมาก

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงปีพ.ศ. 2526 -ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายมีน	41	จากจ.พิจิตร-จ.แพร่	ป.4	กรรมกร

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : ส่วนใหญ่คนในชุมชนเดิมประกอบอาชีพเป็นชาวนา และที่บ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว น้ำไม่ท่วม มีที่กว้างขวางประมาณ 1 ไร่

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : พักอยู่ห้องเช่าซึ่งมีราคาเช่าห้องเดือนละ 600 บาท ค่าน้ำและค่าไฟจ่ายต่างหาก มีระเบียบสำหรับทำครัว เวลาหุงหาอาหารจะต้องขอยืมเตาจากห้องข้างเคียง เครื่องใช้ไฟฟ้าหรือเครื่องใช้ไม้สอยมีจำนวนน้อยชิ้นเนื่องจากอยู่คนเดียว สภาพทางเดินคับแคบมีน้ำขังอยู่ตลอดทั้งปี มีสภาพอับทึบ มีด มียุงและหนูมาก

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเดิมเป็นชาวนา ผู้คนจึงดำเนินชีวิตตามแบบของชาวนา ตอนที่อยู่ที่จังหวัดแพร่ต้องขึ้นลงไปมาระหว่างจังหวัดพิจิตร และจังหวัดแพร่

และบ่อยครั้งที่ต้องเดินทางไปหาซื้อผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำมาขาย ชีวิตในช่วงนั้นจึงไม่ค่อยอยู่ติดที่และมีแต่การเดินทาง ส่วนวัฒนธรรมการบริโภค ภาษา การแต่งกายมีลักษณะเหมือนกับทั่วไปที่ไม่แตกต่างกับคนกรุงเทพมหานครเท่าไรนัก ในด้านพิธีกรรมที่ภูมิลำเนาเดิม มีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำนา พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ในด้านความเชื่อจะเชื่อในเกจิอาจารย์ รวมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองประจำจังหวัดเช่นหลวงพ่ोजิน เป็นต้น ทางด้านศาสนา ช่วงที่อยู่ภูมิลำเนาเดิมมีเวลาว่างหลังจากผ่านฤดูกาลทำนาก็จะไปวัดเป็นครั้งคราว วัดในชุมชนเดิมที่ไปบ่อยครั้งได้แก่วัดพรหมประสิทธิ์ สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจส่วนใหญ่จะฟังเพลงลูกทุ่งและดูหนังภาพยนตร์เวลาที่มีหนังเร่หรืองานวัดต่างๆ

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : มีลักษณะเช่นเดียวกับกรรมกรทั่วไปในชุมชนชอยหมอฝั่งอุทิศ หลังจากเลิกงานก็จะกลับมาทำงานบ้านและหุงหาอาหารทานเอง ประมาณ 1 ทุ่มถึง 2 ทุ่มเริ่มเข้านอน วันหยุดจะเป็นเวลาของการพักผ่อน บางครั้งก็จะไปขอดูโทรทัศน์ที่ข้างบ้าน แต่ไม่ค่อยได้เที่ยวไกลจากที่พักเท่าไรนัก และจากการที่อยู่คนเดียวจึงต้องดูแลตนเองเนื่องจากไม่มีแม่บ้านช่วยเหลือ วันอาทิตย์จึงเป็นวันที่ต้องทำงานบ้านเช่น ซักผ้า ถูบ้าน กวาดบ้าน

การอบรมเลี้ยงดูบุตร : ในขณะที่ลูกยังเล็ก แม่เป็นคนเลี้ยงอยู่ที่บ้านที่จังหวัดพิจิตร เมื่อลูกอายุได้ 1 ปีได้หย่าร้างกัน เขาตัดสินใจที่จะเลี้ยงดูลูกเอง และได้ฝากลูกไว้กับพี่สาวให้เป็นผู้เลี้ยงดูเนื่องจากพี่สาวยังไม่มีครอบครัวจึงรักและเลี้ยงดูหลานดังเช่นลูกของตน การอบรมสั่งสอนโดยส่วนใหญ่จึงกลายเป็นหน้าที่ของป้า ส่วนตัวเขาเองไม่ค่อยมีเวลาให้ลูกแต่จะส่งเสียด้านค่าใช้จ่ายต่างๆ บางครั้งถ้ามีเวลาก็จะกลับไปเยี่ยมลูกหรือลูกอาจมาหาเขาที่กรุงเทพมหานครเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 3 หมู่ที่ 10 ชุมชนชอยหมอฝิ่งอุทิศ

นายภู วงศ์ภาษา (นามสมมุติ) อายุ 44 ปี ภูมิลำเนาเดิมหมู่ที่ 5 ตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : ย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปีพ.ศ. 2508 รวมเวลาถึงปัจจุบันประมาณ 30 ปี ย้ายถิ่นมาพร้อมพี่ชาย 1 คน มาทำงานเป็นกรรมกรเช่นเดียวกัน และก่อนหน้านี้ไม่เคยเข้ามากรุงเทพมหานคร แต่มีพี่ชายอีกคนได้เข้ามาเป็นกรรมกรก่อนหน้าเขา 1 คน ปัจจุบันส่วนใหญ่สมาชิกในครอบครัวเข้ามาตั้งหลักแหล่งในกรุงเทพมหานครเกือบทุกคนแล้ว

การประกอบอาชีพ : อยู่ที่จังหวัดลพบุรี ทางครอบครัวทำไร่ข้าวโพด ตัวเขาเองมีอาชีพรับจ้างทั่วไปเช่นขับรถไถ หลังจากย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานครเริ่มจากงานกรรมกรที่โกดังกรุงสยามและเคยเปลี่ยนไปทำงานที่อื่น ๆ คือทำงานที่โรงงานทำแก้วทำได้ระยะเวลาหนึ่ง จึงกลับมาทำงานกรรมกรเช่นเดิม ปัจจุบันทำงานอยู่โกดังแสงทองเป็นหลัก

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงปีพ.ศ.2508)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
แม่	45	-	-	ทำไร่
พี่สาว	28	-	ป.4	ทำไร่
สามีของพี่สาว	28	จากหมู่บ้านเดียวกัน	ป.4	ทำไร่
				ก่อสร้าง
ลูกของพี่สาว	6	-	ป.1	-
ลูกของพี่สาว	5	-	-	-
ลูกของพี่สาว	2	-	-	-
ลูกของพี่สาว	2 เดือน	-	-	-
พี่ชาย	25	ทำงานกรุงเทพมหานคร	ป.4	กรรมกร
พี่ชาย	17	-	ป.4	ทำไร่
ภรรยาของพี่ชาย	17	จากหมู่บ้านเดียวกัน	ป.4	ทำไร่
นายภู	14	-	ป.3	ขับรถไถ
น้องสาว	12	-	ป.4	ทำไร่

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงปีพ.ศ.2508 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายภู	44	จากจ.ลพบุรี	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	43	จากจ.อ่างทอง	ป.6	เย็บรองเท้า

ที่ห้องเช่าที่อยู่ปัจจุบันส่วนใหญ่จะอยู่คนเดียว ภรรยาของเขาจะไปค้างอยู่กับบ้านของลูกสาว ตอนกลางวันก็จะกลับมาดูแลบ้านของสามีหรือนำหาลานมาเลี้ยงที่ห้องเช่า ช่วงค่ำจึงพากันกลับ ครอบครัวของเขามีลูก 3 คน ลูกสาวคนโตอายุ 20 ปี จบม.3 ทำงานอยู่โรงงานศรีไทย ซุปเปอร์แวร์ และยังไม่ได้แต่งงาน ลูกสาวคนที่สองอยู่แฟลตกับสามี ปัจจุบันอายุ 19 ปีจบชั้นม.3 ทำงานอยู่ที่เดียวกัน มีลูกแล้ว 2 คน ส่วนคนที่สามเป็นลูกชายอยู่กับยายที่จังหวัดอ่างทอง อายุ 14 ปี เรียนม.2

สิ่งแวดล้อมที่ภูมีลำเนาเดิม : คนส่วนใหญ่ในชุมชนทำไร่ข้าวโพด ที่บ้านจะเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีจำนวนสมาชิกมาก มีพื้นที่สำหรับปลูกบ้านประมาณ 1 ไร่ มีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอสำหรับสมาชิกในครอบครัวทุกคน อาหารการกินสามารถหาได้ตามธรรมชาติแต่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แห้งแล้งและขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : พักอยู่ในห้องเช่า ที่มีลักษณะสิ่งแวดล้อมเหมือนกับห้องเช่าอื่นๆ ในชุมชน ในช่วงหัวค่ำห้องเช่าในบริเวณนั้นจะมีการรวมกลุ่มตั้งวงกินเหล้าเป็นประจำเกือบทุกวัน

วิถีชีวิตในภูมีลำเนาเดิม : ส่วนมากเป็นชาวไร่ จึงมีวิถีชีวิตตามแบบชาวไร่ทำพืชไร่เช่นข้าวโพด สลับกับข้าวฟ่าง ส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำไร่ไม่ค่อยมีมากดังเช่นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำนา วัฒนธรรมการบริโภค ภาษา การแต่งกาย การสันทนากการมีลักษณะไม่แตกต่างจากในส่วนอื่นๆ ของหมู่บ้านชาวไร่ภาคกลาง

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : มีลักษณะเช่นเดียวกับกรรมกรทั่วไป หลังจากเลิกงานแม่บ้านจะเป็นผู้หุงหาอาหารและทำงานบ้าน รอจนกว่าลูกสาวเลิกงานและมารับแม่และลูกกลับบ้าน ส่วนตัวเขาหลังจากทานอาหารมื้อเย็นแล้วส่วนใหญ่จะไปร่วมวงกินเหล้าเป็นประจำเกือบทุกวัน

การอบรมเลี้ยงดูบุตร : ช่วงที่ลูกยังเล็ก แม่จะเป็นผู้ที่เลี้ยงดูบุตรเอง ส่วนพ่อติดเหล้าจนเป็นนิสัย ไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้ ดังนั้นพ่อจึงมีหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัว พ่อช่วงที่ลูกโตจะส่งไปให้

ยายเลี้ยงที่จังหวัดอ่างทองเพื่อให้ไปเรียนหนังสือ ส่วนลูกชายคนสุดท้ายปัจจุบันเรียนอยู่ที่จังหวัด
อ่างทอง บางครั้งบางครั้งลูกชายก็จะมาหาพ่อแม่บ้างแล้วแต่ถ้ามีโอกาส

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 4 หมู่ที่ 10 ชุมชนชอยหมอมิ่งอุทิศ

นายศีล วงศ์ภาษา (นามสมมุติ) อายุ 47 ปี ภูมิลำเนาเดิม หมู่ที่ 5 ตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : ย้ายถิ่นเข้ามากรุงเทพมหานครตั้งแต่พ.ศ. 2508 รวมเวลา 30 ปี ช่วงที่เข้ามากรุงเทพมหานครอายุได้เพียง 17 ปี ย้ายถิ่นมาพร้อมกับน้องชายชื่อภู (กรณีศึกษาที่ 3) และก่อนหน้านั้นเคยเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อมาเที่ยวและมาเยี่ยมหาพี่ชาย

การประกอบอาชีพ : ครอบครัวที่ภูมิลำเนาเดิมเช่าที่เพื่อปลูกเป็นไร่ข้าวโพดทั้งหมด 25 ไร่ ทำไร่ตั้งแต่อายุ 10 ปีจนถึงอายุ 17 ปี นอกจากทำไร่แล้วบางครั้งก็จะไปรับจ้างแบกข้าวโพดฝักเข้ายุ้งที่โกดังในหมู่บ้าน ส่วนสาเหตุที่เข้ามากรุงเทพมหานครเพราะทางบ้านประสบปัญหาทางการเงินและไม่มีทุนที่จะทำไร่ต่อไป ประกอบกับความแห้งแล้งทำให้ตนเองและสมาชิกในครอบครัวต้องแยกย้ายเข้ามาทำงานในเมือง โดยที่เขาได้เลือกที่จะย้ายถิ่นมาพร้อมกับน้องชาย ปัจจุบันมีพี่น้องของครอบครัววงศ์ภาษา 3 คนที่มาทำงานกรรมกรแบกข้าวสารเพราะไม่มีที่ดินหรือทุนที่จะทำไร่ของตนเองต่อไป พี่น้องทั้งสามคนทำงานประจำอยู่ที่สายกรุงสยาม(โกดังแสงทอง) โดยเริ่มแรกที่ชายคนโตเป็นผู้ที่พาไปฝากงาน บางครั้งช่วงที่ว่างงานก็จะมีเงินเดือนของโกดังอื่นๆมารับไปทำงานด้วยโดยที่เคยไปไกลที่สุดที่จังหวัดปทุมธานี และจะไปกันเป็นกลุ่มโดยมีเงินเดือนจัดรถมารับส่งสมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2508) : เป็นครอบครัวขยายมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 12 คน (ดูกรณีศึกษาที่ 3 ประกอบ)

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงปีพ.ศ.2508 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายศีล	47	จ.ลพบุรี	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	51	จ.ลพบุรี	ป.2	เย็บรองเท้า

ปัจจุบันมีลูกสาว 1 คน อายุ 21 ปี จบการศึกษาระดับพาณิชย์ ทำงานเป็นเสมียนห้องอาหารญี่ปุ่น แต่งงานออกเรือนมีลูก 1 คนอายุ 3 ปี ส่วนใหญ่ลูกสาวจะนำลูกมาฝากให้แม่เลี้ยงตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนวันเสาร์ - อาทิตย์จะมารับกลับบ้าน

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : ส่วนใหญ่จะทำไร่ข้าวโพด และอาศัยอยู่ร่วมกับน้องชายจึงมาจากสิ่งแวดล้อมเดิมที่เหมือนกัน (ดูกรณีศึกษาที่ 3)

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : พักอยู่ห้องเช่าที่ไม่มีชานกระเบื้องยื่นออกมา เป็นห้องเช่าที่มี ทรัพย์สินและข้าวของเครื่องใช้มากซึ่งในเรื่องของค่าเช่าห้องนั้น ลูกสาวจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบออก ค่าเช่าห้องให้แก่พ่อแม่โดยจะจ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 850 บาท ค่าน้ำวันละ 7 บาท ค่าไฟฟ้าคิด ตามชนิดเครื่องไฟฟ้าที่มีใช้ในครอบครัวชนิดละ 50 บาท ส่วนห้องเช่าของครอบครัวนี้กับครอบครัว ของกรณีศึกษาที่ 3 อยู่ใกล้กันประมาณ 800 เมตร และสภาพแวดล้อมเหมือนห้องเช่าทั่วไปในชุมชนคือ ปลุกห้องเช่าติดกันจนมีความหนาแน่นมากและมีทางเดินคับแคบ

วิถีชีวิตในภูมิสำเนาเดิม : มีลักษณะเป็นชาวไร่ที่ทำไร่ข้าวโพด ผูกพันกับวัฏจักรของการทำไร่ โดยจะเริ่มจากเดือนทางจันทรคติคือ เดือน 3 - 5 (ก.พ. - เม.ย.) เริ่มจากการเตรียมไร่ เผาที่ไถไร่ ไกล่ช่วงสงกรานต์จะหยอดข้าวโพด หลังจากนั้นอีก 15 วันเอาปูนข้าวโพด (เก็บเมล็ดข้าวโพด ที่จะใช้ทำพันธุ์) และคายน้ำฝนจนถึงช่วงเดือน 8 (ก.ค.) เริ่มเก็บข้าวโพด ถึงเดือน 9 (ส.ค.) ทำ การหักข้าวโพดและจะไปสิ้นสุดอย่างช้าที่สุดประมาณเดือน 12 (พ.ย.) และเดือนอ้าย (ธ.ค.) และ เดือนยี่ (ม.ค.) จะเป็นช่วงที่ว่างของชาวไร่ เวลาว่างของชาวไร่อาจไปรับจ้างแบกข้าวโพดฝักเข้ายัง แต่ระยะที่กล่าวมาข้างต้นนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ทั้งนี้เพราะมีการนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการ ปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดทำให้ระยะเวลาของการทำไร่ได้ถูกร่นเวลาลงเพื่อเพิ่มผลผลิตที่ได้ ในแต่ละปีให้มากขึ้น ส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำรไ้นั้นไม่ค่อยมีมากเท่าไรนักแต่จะมีเพียงการ แกบนมเมื่อชาวไร่ทำไร่ได้ผลผลิตดี

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : เป็นวิถีชีวิตตามแบบอย่างของกรรมกรทั่วไปในชุมชน และมีแม่บ้าน เป็นผู้รับผิดชอบงานบ้าน เวลาว่างจะพักผ่อนโดยการดูโทรทัศน์ที่นิยมดูมากคือ รายการมวย ส่วน แม่บ้านจะดูรายการประเภทละครโทรทัศน์

การอบรมเลี้ยงดูบุตร: ภรรยาย้ายเข้ามาอยู่ด้วยหลังจากที่เขาได้ย้ายถิ่นเข้ามากรุงเทพมหานคร ได้ 5 ปีและมามีบุตรสาวที่กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ลูกยังเล็กจนโตแม่จะเป็นผู้ที่เลี้ยงดูลูกเองตลอด ส่วนพ่อจะเป็นผู้ที่ทำงานหารายได้เข้าสู่ครอบครัวเป็นหลัก นอกจากนั้นบางครั้งภรรยาจะเป็นผู้ที่ ช่วยหารายได้เข้าสู่ครอบครัวเช่นเย็บรองเท้า หรือรับจ้างดูแลเด็กเล็กในบริเวณชุมชน ส่วนการ ลงโทษนั้นส่วนใหญ่พ่อจะเป็นผู้ที่ทำโทษลูกแต่จะไม่ลงโทษโดยการเฆี่ยนตี ซึ่งการลงโทษเป็นการ ว่ากล่าวตักเตือนเป็นส่วนใหญ่

กรณีศึกษาที่ 5 หมู่ที่ 9 ตรอกซี้เลน

นายสืบสินธุ์ พิमान (นามสมมุติ) อายุ 32 ปี ภูมิลำเนาเดิมหมู่ที่ 9 บ้านคลองมะเดื่อ ตำบลมหาชัย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : เคยเข้ามากรุงเทพมหานครก่อนการย้ายถิ่นหลายครั้งแล้วเพื่อเข้ามาเที่ยวและมาหาแม่ ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานครตั้งแต่ปีพ.ศ. 2521 ขณะนั้นอายุ 15 ปี ช่วงแรกย้ายถิ่นมากับพ่อ ส่วนที่รู้จักกับงานประเภทนี้ได้เพราะแม่ทำงานเป็นไร้จ๊ับเขาจึงลงไปสมัครงานดู พอเห็นว่าทำได้จึงเริ่มทำงานกรรมกรเป็นงานแรกในกรุงเทพมหานคร

การประกอบอาชีพ : ก่อนหน้าที่จะทำงานเป็นกรรมกรเคยรับจ้างทั่วไป หลังจากนั้นเข้ามาเป็นกรรมกรในกรุงเทพมหานครและถูกเกณฑ์ทหารอยู่ 2 ปีแล้วจึงกลับมาเป็นกรรมกรต่อ

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2521)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
พ่อ	38	ไป-มาระหว่างบ้านเดิม กับกรุงเทพมหานคร	ป.4	กรรมกร
แม่	36	ทำงานอยู่ที่กรุงเทพมหานคร	ป.3	ไร้จ๊ับ
พี่ชาย	20	ทำงานอยู่ที่จ.สมุทรปราการ	ป.4	กรรมกร
นายสืบสินธุ์	15	-	ป.4	รับจ้าง
น้องชาย	14	-	ป.4	รับจ้าง
น้องสาว	12	-	ป.6	ทำงานอยู่ โรงเกลือ
น้องชาย	7	-	ป.2	-
น้องชาย	6	-	ป.1	-
น้องชาย	3	-	-	-

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงปีพ.ศ.2521 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายสืบสินธุ์	32	จากจ.สมุทรสาคร	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	33	-	ป.3	กรรมกร
ลูกสาว	14	-	รอเรียนต่อ	-
ลูกชาย	11	-	ป.3	-
ลูกสาว	8	-	ป.1	-
ลูกชาย	6	-	ป.1	-
ลูกสาว	4	-	-	-

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่ทำนาเกลือ ส่วนครอบครัวของเขาไม่มีที่ดินเป็นของตนเองต้องรับจ้างทั่วไปหรือเป็นผู้ใช้แรงงาน ที่บ้านเดิมของเขาเป็นบ้านเช่า ฐานะทางครอบครัวยากจนมาก พ่อและแม่จึงไม่มีมรดกที่จะแบ่งให้ลูกๆ ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องดิ้นรนมาหางานทำกันในเมือง

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : อยู่ห้องเช่าที่ไม่มี การแบ่งห้องเป็นสัดส่วน สมาชิกทุกคนในครอบครัวอาศัยหลับนอนรวมกันในห้องเช่าและมีจำนวนสมาชิกมากประกอบกับมีข้าวของเครื่องใช้หลายชิ้นทำให้ห้องคับแคบมาก

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : วัฒนธรรมการบริโภค ภาษา การแต่งกายมีลักษณะไม่แตกต่างจากที่กรุงเทพมหานคร

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : บริเวณห้องเช่าที่ครอบครัวนี้อาศัยอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นกรรมกรด้วยกัน จึงมีความสนิทสนมกันโดยทั่วไปทั้งในฐานะของผู้ร่วมงานและเพื่อนบ้าน แต่เนื่องจากทั้งตัวเขาและภรรยาต้องทำงานทั้งคู่จึงไม่ค่อยมีเวลาดูแลครอบครัวเท่าไรนัก ดังนั้นอาหารการกินจึงมีลักษณะซื้อหามากกว่าการหุงบริโภคเอง

การอบรมเลี้ยงดูบุตร : ในช่วงที่ลูกยังเล็กจะจ้างแถวบ้านเลี้ยงโดยนำลูกไปฝากไว้ในตอนเช้าก่อนเข้างานและไปรับกลับหลังเลิกงาน ปัจจุบันลูกๆช่วยเหลือตนเองได้แล้วและจะพยายามให้ลูกๆได้เรียนโรงเรียนเดียวกันคือโรงเรียนวัดบางน้ำเย็น ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เด็กๆในชุมชนไปเรียนกันมาก ส่วนการเดินทางไปโรงเรียนของเด็กๆนั้น ผู้ปกครองของเด็กในชุมชนจะรวมกันเหมารถรับจ้างของ

คนในชุมชนด้วยกันเพื่อไปรับส่งเด็กที่โรงเรียน สำหรับความคิดที่เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนเด็ก
ลูกๆถ้าโตพอรู้ความแล้วก็จะพยายามสอนลูกให้ดูแลตนเองเป็นส่วนใหญ่

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 6 หมู่ที่ 9 ตระก้อซีเลน

นายอาทร พงษ์ดี (นามสมมุติ) อายุ 52 ปี ภูมิลำเนาเดิม หมู่ที่ 1 ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : เคยเข้ามาในกรุงเทพมหานครหลายครั้งเพราะว่าจากภูมิลำเนาเดิมที่จังหวัดนครปฐมเข้ามากรุงเทพมหานครใช้ระยะเวลาเดินทางเพียง 2 ชั่วโมงเป็นอย่างมาก และในปีพ.ศ.2508 จึงย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร เปลี่ยนงานมาหลายประเภทจนมาพบโกดังแสงทอง เริ่มทำงานกับสายกรุงสยามตั้งแต่ปีพ.ศ.2522

การประกอบอาชีพ : ก่อนหน้าที่จะย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงเทพมหานครเคยทำนามาก่อน เมื่อเข้ามากรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2508 เริ่มทำงานแรกคือทำงานแบกปูนที่โรงงานปูนแควนหนบุรี มีรายได้เป็นรายเดือนทำอยู่ได้ประมาณ 1 ปี จึงเปลี่ยนงานมาทำที่บริษัทศรีไทยปศุสัตว์ ที่บางซ้อณ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการแบกผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ หลังจากนั้นได้มาทำงานประเภทเดียวกันแต่ย้ายจากศรีไทยปศุสัตว์สาขาบางซ้อณมาทำที่สาขาสำโรง บางพลี รวมเวลาที่ทำงานที่ศรีไทยปศุสัตว์ ทั้ง 2 ที่ประมาณ 10 ปี ทำงานจนได้เลื่อนเป็นหัวหน้าคนงานเป็นตำแหน่งสุดท้าย ต่อมาจึงเปลี่ยนบริษัทที่ทำแต่ลักษณะงานยังคงเหมือนเดิมคือไปทำที่บริษัทเอเชีย อาหารสัตว์ ทำได้ 1 ปีจึงลาออกเพราะเงินเดือนน้อยได้เงินค่าแรงเพียงเดือนละ 1,800 บาท หลังจากลาออกจากเอเชีย อาหารสัตว์ก็ตกงานอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนมีเพื่อนมาชวนไปขายโรตีสายไหม โดยที่ลงทุนเอง ในช่วงนั้นแป้งโรตีกิโลกรัมละ 14 บาท สายไหมกิโลกรัมละ 15 บาท แต่จะวันจะรับมาขายประมาณ 2 กิโลกรัมและขายหมดทุกวัน การขายโรตีเป็นการลงทุนน้อยแต่ได้กำไรดีมาก แต่ต้องเดินขายเป็นระยะทางที่ไกล ต่อมาเริ่มมีคนขายเพิ่มขึ้นหลายรายทำให้ขายไม่ค่อยดีเหมือนเมื่อก่อน ขายโรตีสายไหมได้ประมาณปีกว่า ตัดสินใจเปลี่ยนงานและได้ชักชวนเพื่อนๆที่เคยทำงานร่วมกันมาหางานทำใหม่ เดินหาจนมาพบโกดังแสงทองและทำงานอยู่สายกรุงสยามมาจนถึงปัจจุบันนี้

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2508)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
พ่อ	50	จ.ร้อยเอ็ด	ป.4	ทำนา
แม่	45	-	ป.4	ทำนา
นายอาทร	22	-	ป.4	ทำนา
น้องชาย	16	-	ป.4	ทำนา

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
น้องสาว	14	-	ป.4	ทำนา

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงปีพ.ศ.2508 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายอาทร	52	จากจ.นครปฐม	ป.4	กรรมกร

ปัจจุบันเช่าห้องอยู่รวมกับเพื่อนอีก 3 คน ส่วนครอบครัวเดิมยังคงอยู่ที่จังหวัดนครปฐม และลูกๆก็มีหน้าที่การงานกันหมดแล้วจึงแยกออกไปอยู่กันเอง ส่วนที่บ้านเดิมหลังจากที่ได้แต่งงานกับภรรยาในปีพ.ศ.2511 ได้แยกไปอาศัยอยู่กับครอบครัวของภรรยาที่จังหวัดนครปฐมเช่นกัน ในปัจจุบันครอบครัวยังคงอยู่อย่างปกติสุขไม่มีปัญหาครอบครัวใดๆแต่มีความจำเป็นต้องแยกกันอยู่เพราะทุกคนในครอบครัวมีหน้าที่ที่ต้องทำมาหากินเพื่อเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นในช่วงที่มีวันหยุดติดต่อกันหลายวันก็จะกลับไปเยี่ยมครอบครัวโดยเฉพาะช่วงสงกรานต์ซึ่งเป็นช่วงที่ลูกๆกับเขาจะต้องกลับไปบ้านที่จังหวัดนครปฐมเป็นประจำทุกปี และปัจจุบันในครอบครัวของเขาจะประกอบไปด้วย

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
แม่ยาย	65	-	-	ทำนา
ภรรยา	51	-	ป.4	ทำนา ลากกุ้ง เลี้ยงหมู
ลูกชาย	27	เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ	ปริญญาตรี	ทำงาน โรงแรม
ลูกสาว	26	แต่งงานไปอยู่ที่จ.ระยอง	ม.3	แม่บ้าน
ลูกชาย	24	เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ	ม.3	ช่างทำทอง

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
ลูกสาว	21	มาเรียนในกรุงเทพฯ	กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี	ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : โดยส่วนใหญ่จะเป็นชาวนา นอกจากนั้นมีการเลี้ยงหมู ลากุ้ง เป็นอาชีพเสริม ที่บ้านเดิมมีอาหารตามธรรมชาติบริบูรณ์และไม่ค่อยแห้งแล้งเท่าไรนัก ผลผลิตข้าวส่วนใหญ่ที่ปลูกไว้เพื่อสำหรับบริโภคเองในครัวเรือนส่วนที่เหลือเอาไว้ขาย สำหรับตัวบ้านเป็นบ้านไม้ 2 ชั้นมีบริเวณบ้านกว้างขวาง ที่นาอยู่ติดกับบ้านและปลูกผักผลไม้ไว้ทานเอง นอกจากเลี้ยงหมูแล้วยังเลี้ยงไก่ไข่ไว้บริโภคในครอบครัว

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : ห้องเช่าพักอาศัยรวมอยู่กับเพื่อนห้องละ 3 คน ข้าวของเครื่องใช้ มีน้อยชิ้นเพราะเพื่อนร่วมห้องแต่ละคนไม่ได้นำครอบครัวมาอยู่ด้วย สภาพห้องเช่าและสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเหมือนชุมชนแออัดทั่วไป

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง แต่ตัวเขาไม่ได้เป็นลาวโซ่งเพราะพ่อย้ายถิ่นจากจังหวัดร้อยเอ็ดแต่งงานเข้ามาอยู่กับฝ่ายแม่ที่จังหวัดนครปฐม แม้ว่าภรรยาของเขาจะเป็นลาวโซ่งก็ตาม แต่ถ้าฝ่ายหญิงที่แต่งงานไปกับฝ่ายชายที่ไม่ได้เป็นลาวโซ่ง ลูกๆก็จะไม่ใช่ลาวโซ่งเพราะถือธรรมเนียมการสืบเชื้อสายทางฝ่ายพ่อเป็นหลัก สำหรับวิถีชีวิตในแต่ละปีของเขาในช่วงที่อยู่ภูมิลำเนาเดิมจะมีลักษณะเฉกเช่นชาวนาทั่วไป มีการประกอบพิธีกรรมในรอบปีและเคร่งครัดในบรรพบุรุษศาสนา วัฒนธรรมการบริโภค ภาษา การแต่งกาย ของคนในหมู่บ้านเป็นไปตามแบบของชาวลาวโซ่ง แต่ในครอบครัวของเขามีแต่ภรรยาเท่านั้นที่พูดภาษาลาวโซ่งได้ ส่วนตัวเขาและลูกจะพูดภาษากลางซึ่งมีลักษณะไม่แตกต่างจากชาวภาคกลางทั่วไป

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : ชีวิตดำเนินไปตามเวลาของระบบงานกรรมกรเริ่มเข้างาน 8.00-17.00 น. ใช้เวลาในการเดินทางกลับบ้านประมาณ 5 นาที อาหารการกินหุงหากันเองกับเพื่อนร่วมห้อง เวลาว่างใช้เวลาพักผ่อนโดยการนอนหรือดูโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่

การอบรมเลี้ยงดูบุตร : ลูกทั้ง 4 คน เกิดและเติบโตที่จังหวัดนครปฐม ตัวเขาเองไม่ค่อยมีโอกาสที่จะอยู่กับลูกๆเท่าไรนักเพราะเวลาส่วนใหญ่ของชีวิตต้องอยู่ที่กรุงเทพมหานครเพื่อที่จะเข้ามาทำมาหากินส่งเงินเลี้ยงครอบครัว หน้าที่การดูแลเลี้ยงดูบุตรจึงตกเป็นภาระหน้าที่ของฝ่าย

ภรรยาเป็นหลัก แต่สิ่งหนึ่งที่เขาให้ความสำคัญและถือเป็นสมบัติที่จะให้ลูกๆได้คือการศึกษาซึ่งตัวเขาไม่มีโอกาสที่จะเรียนจึงพร้อมที่จะหาเงินส่งเสียให้ลูกได้เรียนเท่าที่จะทำได้ ปัจจุบันลูกๆแยกออกไปอยู่กันเองบางคนก็มีหน้าที่การงานที่ดี บางครั้งก็จะส่งเงินมาให้หรือมาเยี่ยมครอบครัวที่นครปฐมหรือมาหาเขาที่กรุงเทพมหานครบ้างเป็นครั้งคราว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรรมกรที่ย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรณีศึกษาที่ 1 หมู่ที่ 4 ชุมชนชอยหมอฝิ่งอุทิศ

นายแก้วไท ไ้ม้ทอง (นามสมมุติ) อายุ 38 ปี ภูมิลำเนาเดิม หมู่ที่ 9 ตำบลกำแพง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : ก่อนหน้าที่จะย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ไม่เคยเข้ามากรุงเทพมหานครก่อนเลย ส่วนที่ตัดสินใจย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเพราะว่าครอบครัวยากจนมากและอยู่ที่บ้านไม่ค่อยมีงานให้ทำ สมาชิกทุกคนในครอบครัวจึงต้องแยกย้ายกันเข้ามาหางานทำในเมืองตอนที่เข้ามากรุงเทพมหานครได้รู้จักงานกรรมกรโดยที่มีญาติเป็นกรรมกรแนะนำงานให้ ซึ่งปัจจุบันญาติคนนั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว หลังจากนั้นก็มีพี่ชายของตนเข้ามาทำงานเป็นกรรมกรเช่นกันแต่เพิ่งทำได้แค่เพียงครึ่งปี สำหรับด้านที่อยู่อาศัยเคยย้ายที่อยู่มาแล้ว 3 ครั้ง เริ่มแรกมาอยู่ที่แถวทุ่งมหาเมฆซึ่งใกล้บริเวณโรงงานน้ำตาลที่ภรรยาทำงานอยู่ ต่อมาย้ายมาอยู่แถวราชบุรีบูรณะเพื่อให้ใกล้กับโกดังสินค้าที่ทำงานอยู่ และย้ายครั้งล่าสุดมาอยู่ที่ชอยหมอฝิ่งอุทิศ

การประกอบอาชีพ : ตอนอยู่บ้านเดิมเคยทำนาอย่างเดียว โดยทำนาของที่บ้านซึ่งมีเพียง 4 ไร่ บางครั้งก็ไปเป็นแรงงานรับจ้างทำนาของที่นาคนอื่นในหมู่บ้าน หลังจากเข้ามากรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2522 ก็เข้ามาทำงานเป็นกรรมกรที่แสงทอง เวลาที่โกดังว่างงานไม่มีงานให้ทำจะไปทำงานแบกไม้ หรือไปทำงานที่ปั้มน้ำมัน

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2522)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
พ่อ	39	-	ป.4	ทำนา
แม่	36	-	ป.4	ทำนา
พี่ชาย	19	-	ป.4	ทำนา
นายแก้วไท	16	-	ป.4	ทำนา
น้องชาย	10	-	ป.6	ทำนา

ปัจจุบันน้องชายคนสุดท้ายต้องแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกันและรับผิดชอบที่นาของครอบครัว ส่วนพ่อเสียชีวิตแล้ว มรดกที่ดิน 4 ไร่ยังไม่ได้แบ่ง ซึ่งถ้าแบ่งก็จะได้เพียงคนละเล็กน้อย ดังนั้นเขาและพี่ชายจึงยกส่วนของที่ดินนี้ให้แก่น้องชายทำแทน

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงปีพ.ศ.2522 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายแก้วไท	38	จากจ.ศรีสะเกษ	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	38	จากจ.ศรีสะเกษ	ป.4	เย็บรองเท้า
ลูกชาย	15	-	ป.6	ว่างงาน
ลูกสาว	13	-	ป.6	เย็บรองเท้า
ลูกสาว	11	-	ป.4	
ลูกชาย	8	-	ป.2	
ลูกชาย	4	-	-	

สิ่งแวดล้อมที่ภูมิลำเนาเดิม : โดยส่วนใหญ่เป็นชาวนา ที่มีสภาพพื้นที่แห้งแล้ง เป็นครอบครัวที่ยากจนมาก ที่บ้านจะเป็นบ้านไม้มีใต้ถุนบ้านมีพื้นที่ประมาณ 0.5 ไร่ และยังคงเลี้ยงควายไว้ไถนา รวมทั้งเลี้ยงไก่บ้านไว้บริโภคในครัวเรือน

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : มีสภาพเป็นชุมชนแออัด สมาชิกทุกคนในครอบครัวอยู่รวมกันในห้องเช่า สภาพห้องคับแคบเพราะมีข้าวของเครื่องใช้และจำนวนผู้อยู่อาศัยมาก

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : เป็นชุมชนชาวนา แต่ไม่มีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำนามากเท่าไรนัก เมื่อครั้งที่อยู่ที่บ้านมีงานบุญต่างๆเช่น งานบุญบังไฟ งานบุญข้าวจี เป็นต้น และยังคงมีความเชื่อโดยเฉพาะที่เชื่อกันมากคือ ความเชื่อที่เกี่ยวกับผีเช่น เชื่อในเรื่องผีบ้านผีเรือน ผีฟ้า แถน และยังคงนับถือผีปู่ตาซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษ ทางด้านวัฒนธรรมการบริโภคจะบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก ส่วนอาหารต่างๆที่เป็นเนื้อสัตว์สามารถหาได้ตามธรรมชาติเช่น กบ ปู ปลา หอย หนู กิ้งก่า เป็นต้น ทางด้านภาษาที่พูดใช้ภาษาอีสานเป็นหลักซึ่งครอบคลุมไปถึงเพลงที่ฟังก็จะเป็นเพลงอีสานเช่น หมอลำ ลูกทุ่ง เป็นต้น

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : สมาชิกทุกคนในครอบครัวพยายามหารายได้เข้าสู่ครอบครัวเท่าที่ทำได้ ช่วงที่หัวหน้าครอบครัวไปทำงานภรรยาจะอยู่ดูแลครอบครัวและเย็บรองเท้า ปัจจุบันเนื่องจากความยากจนทำให้ขาดการติดต่อกับที่ภูมิลำเนาเดิมแล้ว โดยครั้งสุดท้ายที่กลับบ้านที่จังหวัดศรีสะเกษคือเมื่อ 5 ปีที่แล้ว สาเหตุที่ขาดการติดต่อเพราะต้องทำงานเลี้ยงครอบครัวของตนเองจึงไม่มีเวลาที่จะกลับบ้านและค่าใช้จ่าย รวมทั้งค่าเดินทางที่ใช้ในการกลับบ้านแต่ละครั้งเป็นจำนวน

เงินที่มากสำหรับครอบครัวของเขาที่ถือว่าเป็นครอบครัวที่ยากจน ประกอบกับการที่มีลูกมากจึงไม่มีเงินพอที่จะกลับบ้านหรือไปเที่ยวที่ไหนได้ เวลาพักผ่อนของครอบครัวจึงอยู่แต่ในบ้าน

การอบรมเลี้ยงดูบุตร : ลูกๆทุกคนเกิดที่กรุงเทพมหานคร ในตอนที่ลูกยังเล็กทั้งเขาและภรรยาต่างก็ต้องทำงานทั้งคู่ บางครั้งภรรยาต้องนำลูกไปเลี้ยงที่ที่ทำงานโดยทำงานไปด้วยเลี้ยงลูกไปด้วย ถ้าหากบางครั้งพ่อและแม่ต้องไปธุระทั้งคู่ก็จะปิดบ้านปล่อยให้ลูกๆอยู่กันเอง ลักษณะการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวนี้เป็นไปในลักษณะปล่อยปละละเลย เด็กๆสามารถจะทำอะไรก็ได้ตามใจที่เด็กต้องการและถ้าหากไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการเด็กจะร้องไห้เพื่อเรียกร้องความสนใจ สำหรับวิธีการลงโทษของครอบครัวนี้จะไม่ใช่วิธีการลงโทษด้วยการตี แต่จะเป็นการลงโทษด้วยการไม่ให้ความสนใจหรือทำท่าที่เฉยเมย ส่วนภาษาที่ใช้พูดกับลูกๆนั้นแม่จะพยายามพูดภาษาอีสานกับลูกๆแต่ลูกๆจะพูดภาษาอีสานไม่ได้ ส่วนพ่อจะไม่พูดภาษาอีสานกับลูกๆแต่จะใช้ภาษาอีสานกับภรรยาและเพื่อนๆเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 2 หมู่ที่ 4 ชุมชนชอยหมอฝิ่งอุทิศ

นายบุญเอก ภักพึง (นามสมมุติ) อายุ 43 ปี ภูมิลำเนาเดิมหมู่ที่ 12 ตำบลสระกำแพง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : ก่อนหน้าที่จะย้ายถิ่นเคยเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อมาเที่ยวหรือมาหาเพื่อนที่มาทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร ย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงเทพมหานครเมื่อปีพ.ศ. 2518 โดยมาพร้อมกับภรรยา ในช่วงแรกที่เข้ามาเริ่มหาห้องเช่ากับภรรยาและไปหาเพื่อนเพื่อให้ช่วยฝากงานให้ ก่อนที่จะมาอยู่ในที่ปัจจุบันเคยย้ายที่อยู่มาแล้ว 3 ที่ ที่แรกอยู่ที่ซอยสมบุญ ต่อมาย้ายมาอยู่ที่ ซอยวัน ถนนสุขสวัสดิ์ และที่สุดท้ายมาอยู่ที่ชอยหมอฝิ่งอุทิศ

การประกอบอาชีพ : อาชีพเดิมก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเคยทำนา และเข้ามากรุงเทพมหานครโดยมาเริ่มอาชีพแรกคืออาชีพกรรมกรในปีพ.ศ. 2518 ทำงานเป็นกรรมกรมาแล้ว 20 ปี

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2518)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
พ่อ	49	-	ป.4	ทำนา
แม่	45	-	ป.4	ทำนา
พี่ชาย	26	-	ป.4	ทำนา
นายบุญเอก	23	-	ป.4	ทำนา
น้องชาย	19	-	ป.4	ทำนา

ก่อนหน้าที่จะย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ได้แต่งงานกับภรรยาที่เป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันและย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ที่บ้านของภรรยา ที่บ้านของภรรยาจะมีสมาชิกในครอบครัวเพียง 3 คนคือ พ่อ แม่และตัวภรรยาซึ่งเป็นลูกสาวคนเดียว

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงปีพ.ศ.2518 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายบุญเอก	43	จาก จ.ศรีสะเกษ	ป.4	กรรมกร

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
ลูกสาว	19	-	ม.3	พนักงานเย็บเสื้อ บริษัทบีบีดีไทย
ลูกสาว	18	-	ป.5	เย็บรองเท้า
ลูกชาย	14	-	ป.6	บริการร้านอาหาร

ปัจจุบันภรรยาอยู่กับลูกชายคนสุดท้องกลับไปอยู่กับยายที่บ้านที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยที่ลูกชายไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนของหมู่บ้านคือโรงเรียนสระกำแพงวิทยาคม

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : เป็นชุมชนชาวนา มีวัดของหมู่บ้านชื่อวัดสระกำแพงใหญ่ ใช้ร่วมกัน 4 หมู่บ้าน ที่บ้านทำนาของตนเองทั้งหมด 6 ไร่ ส่วนใหญ่จ้างแรงงานรับจ้างทำนาเพราะที่บ้านไม่มีคนทำ ลูกๆก็ทำนากันไม่เป็นจึงไม่มีผู้ที่สืบทอดการทำนาซึ่งในอนาคตคาดว่าจะขายที่ดินของตน สภาพพื้นที่ที่บ้านเป็นพื้นที่แห้งแล้ง น้ำที่ใช้ในการทำนาจะเป็นน้ำจากชลประทานทำนาปีประเภทนาดำ บ้านที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวมีได้ถุนปลูกบ้านบนที่ดินของตนเองประมาณ 1.5 ไร่

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : อยู่ห้องเช่าเหมือนกับกรรมกรในชุมชนทั่วไป ไม่มีชานห้องยื่นออกมาและข้าวของเครื่องใช้มีมากขึ้น ราคาเช่าห้องเดือนละ 600 บาท เครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดละ 50 บาท ค่าน้ำคิดราคาเป็นโถงราคาโถงละ 6 บาท ในวันหนึ่งๆจะใช้น้ำประมาณ 2 โถง

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : ส่วนใหญ่เป็นชาวนา เวลาวางจากหน้านาผู้หญิงจะทอผ้า เลี้ยงหม่อนไหม มีทั้งทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายไว้ใช้เอง วันพระหรือวันสำคัญทางศาสนาจะมีการตักบาตรทำบุญ ฟังเทศน์ฟังธรรมที่วัดสระกำแพงใหญ่ ชาวบ้านเคร่งครัดในพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะที่ดี นอกจากนั้นมีความเชื่อเรื่องผี เรื่องผีบรรพบุรุษและมีศาลผีบรรพบุรุษตั้งอยู่ที่บ้าน อาหารการกินสามารถหาได้ตามธรรมชาติและบริโภคอาหารดังเช่นชาวภาคอีสานทั่วไป ส่วนภาษาพูดนั้นใช้ภาษาอีสานในชีวิตประจำวัน

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : วิถีชีวิตของเขาเป็นไปตามแบบของกรรมกรทั่วไป ส่วนภรรยาหลังจากคลอดลูกคนสุดท้องก็นำลูกกลับบ้านที่จังหวัดศรีสะเกษและจะไปมาๆระหว่างที่บ้านเดิมกับกรุงเทพมหานคร ดังนั้นภาระหน้าที่ในการดูแลบ้านส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของลูกสาวคนที่สอง ส่วนลูกสาวคนโตทำงานโรงงานอุตสาหกรรมโดยจะทำงานเป็นวิกคือตั้งแต่ 7.00 -17.00 น.และ

ทำงานอีกครั้งในเวลา 21.30 - 22.00 น. หยุดวันอาทิตย์หนึ่งวัน วิกหนึ่งได้เงินเดือนๆละ 4,000 บาท
ทำงานประจำ 2 วิกได้เงินเดือนละ 8,000 บาท ลูกสาวคนที่สองทำงานเย็บรองเท้าอยู่ที่บ้านได้ค่า
จ้างเฉลี่ยวันละ 100 บาท ลูกชายคนที่สามทำงานเสิร์ฟอาหารที่ร้านอาหารชื่อร้านจรีวัตร ได้ค่า
จ้างเดือนละ 2,000 บาท

การอบรมเลี้ยงดูบุตร: แม้ว่าลูกทั้งหมดจะเกิดที่กรุงเทพมหานครแต่พอถึงวัยที่ต้องเรียนหนังสือ
จะส่งลูกทุกคนกลับไปเรียนหนังสือที่บ้านเดิม ดังนั้นลูกทุกคนจึงสามารถพูดภาษาอีสานได้ เมื่อ
เลิกเรียนหนังสือลูกสามคน ก็ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครและมาอาศัยอยู่กับพ่อ เมื่อ
ตอนที่ลูกยังเด็กแม่กับยายเป็นผู้เลี้ยง ส่วนพ่อมีบทบาทในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัวและไม่ค่อย
ได้เลี้ยงดูลูกๆเองเท่าไรนัก

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 3 หมู่ที่ 10 ชุมชนชอยหมอฝิ่งอุทิศ

นายเนื้อไม้ สว่างแสง (นามสมมุติ) อายุ 30ปี ภูมิลำเนาเดิม หมู่ที่ 10 บ้านน้ำอ้อม ตำบลหนองเซียงทุม อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : ไม่เคยเข้ากรุงเทพมหานครก่อนการย้ายถิ่นและไม่เคยมีญาติอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ตอนที่ย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงเทพมหานครมาพร้อมญาติ 1 คน โดยที่ตอนที่อยู่ในหมู่บ้านมีชาวบ้านมาทำงานเป็นกรรมกรกันเป็นจำนวนมากจึงทำให้รู้จักงานประเภทนี้ ช่วงแรกที่เข้ามาทำงานกรรมกรเริ่มงานที่จังหวัดปทุมธานีก่อน แล้วจึงได้ย้ายมาทำงานที่แถวราชบุรีบูรณะและที่สุดท้ายคือที่โกดังแสงทอง ทางด้านที่อยู่อาศัยในระยะแรกมาเดินหาห้องเช่ากับญาติที่มาด้วยกัน ได้บ้านพักแถวปทุมธานีก่อนแต่ที่พักไม่ได้อยู่ติดกับโกดังที่ทำงานต้องนั่งรถประจำทางไปทำงาน เวลาไปไหนมาไหนก็จะไปกับญาติหากหลงก็จะใช้วิธีถามทางไปเรื่อยๆ ในตอนแรกจะมีปัญหาว่ากลับที่ที่พักไม่ถูกเพราะว่าห้องเช่าแต่ละห้องมีลักษณะคล้ายคลึงกันทำให้เกิดความสับสน ตั้งแต่เข้ามากรุงเทพมหานครย้ายถิ่นมาแล้ว 4 ที่ จนมาอยู่ในที่ปัจจุบันรวมเวลา 4 ปีมาแล้ว

การประกอบอาชีพ : อยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษเคยทำนามาก่อน และได้เข้ามาในกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2522 เริ่มงานกรรมกรเป็นงานแรกรวมเวลาที่เป็นกรรมกรมาแล้ว 16 ปี

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2522)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
แม่	35	-	ป.4	ทำนา
พี่สาว	18	-	ป.4	ทำนา
สามีของพี่สาว	20	คนหมู่บ้านเดียวกันย้ายเข้ามาอยู่ครอบครัวฝ่ายหญิง	ป.4	ทำนา
ลูกของพี่สาว	1	-	-	-
นายเนื้อไม้	14	-	ป.4	ทำนา

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงปีพ.ศ.2522 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายเนื้อไม้	30	จากจ.ศรีสะเกษ	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	26	จากจ.ศรีสะเกษ	ม.3	ทำงานโรงงาน ที่นนทิวลิป
ลูกชาย	7	ปิดเทอมถึงจะเข้ามาอยู่กับ พ่อแม่ที่กรุงเทพมหานคร	ป.1	-

ภรรยาของเขาเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันและแต่งงานที่จังหวัดศรีสะเกษเมื่อปีพ.ศ. 2530 ปัจจุบันมีลูกชาย 1 คนอยู่กับยายที่บ้านเดิมเพื่อที่จะให้เรียนหนังสือ ช่วงปิดเทอมจึงไปรับกลับมาอยู่ด้วยกัน

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : ที่บ้านเดิมทำนามีที่นา 100กว่าไร่ ทำนาปีประเภทนาหว่าน แต่ปัจจุบันครอบครัวของพี่สาวเป็นคนทำนา เวลานั้นหากขาดแรงงานหรือหาแรงงานรับจ้างไม่ได้ เขาก็ต้องกลับไปช่วยทางบ้านทำนา และในหมู่บ้านมีวัดของชุมชนคือวัดสิริสว่างน้ำอ้อม เป็นวัดที่ครอบครัวของเขาไปทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาเป็นประจำ สำหรับบริเวณที่พักอาศัยเป็นบ้านไม้มีใต้ถุนไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์หรือไว้สำหรับทอผ้า ในหมู่บ้านมีสภาพที่แห้งแล้ง ในแต่ละปีจะผลิตข้าวได้จำนวนผลผลิตที่ต่ำทำให้คนในหมู่บ้านนิยมที่จะเข้ามาหางานทำในเมือง

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน:อาศัยอยู่ในห้องเช่าที่มีลักษณะเหมือนกับห้องเช่าทั่วไปในชุมชน ซึ่งมีสภาพอับทึบ มีทางเดินคับแคบ ไม่มีไฟส่องตามทางเดินเวลาค่ำจึงมืดมากและทางเข้าห้องเช่าอยู่ลึกมีลักษณะซับซ้อนเป็นชอกเป็นหลืบมากมาย

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : ส่วนใหญ่เป็นชาวนา เวลาว่างจากหน้านาคคนในหมู่บ้านมักจะย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมือง ส่วนผู้หญิงจะอยู่บ้านทอผ้าหรือทำกิจกรรมทางศาสนาเช่นไปวัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม สำหรับตัวเขาเวลาว่างจากนาช่วงที่ยังไม่ได้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครก็จะไปรับจ้างทั่วไป ถ้าไม่มีใครมาว่าจ้างก็จะทำเครื่องจักสานไว้ใช้เองหรือต่อที่ทอผ้าไว้ให้ที่บ้านใช้ บางครั้งจะไปหากบ หาปลาซึ่งเป็นอาหารที่สามารถหาได้ตามธรรมชาติ การบริโภคอาหารจะเป็นลักษณะที่เรียบง่ายและบริโภคข้างเหนียวเป็นหลัก

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : ยังคงบริโภคข้าวเหนียวที่นำมาจากที่บ้าน โดยที่เวลาจะไปเยี่ยมลูกชายก็จะนำข้าวเหนียวของที่บ้านติดมือกลับมาด้วย สำหรับอาหารการกินภรรยาจะเป็นฝ่ายที่ดูแล ภาษาที่ใช้พูดกันในครอบครัวคือภาษาอีสานเวลาพักผ่อนส่วนใหญ่จะนอนหรือดูโทรทัศน์อยู่ที่บ้าน ส่วนวัดที่ไปประจำเมื่อครั้งที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครคือวัดราชบุรณณ์ โดยที่ภรรยาจะเป็นผู้ประกอบกิจกรรมทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่

การอบรมเลี้ยงดูบุตร: ภรรยาได้มาคลอดบุตรชายที่กรุงเทพมหานคร และได้ผลิตกันเลี้ยงโดยที่ทั้งพ่อและแม่จะเป็นผู้ช่วยกันดูแล ช่วงที่เพิ่งคลอดลูกภรรยายังไม่ได้ทำงาน เขาจึงมีหน้าที่ในการหารายได้แต่เพียงผู้เดียว วันหยุดจึงจะมีเวลาให้กับลูกๆ นอกจากนั้นเขาจะเป็นคนลงโทษลูกเอง เวลาที่ลูกทำความผิด บางครั้งจะมีการลงโทษด้วยการตีบ้างหรือชู้ที่จะไม่ให้บางสิ่งบางอย่างที่เด็กต้องการ เช่นชู้ว่าจะไม่พาเด็กไปเที่ยวในที่ที่เด็กชอบ หรือชู้ว่าจะไม่ให้เงินค่าขนมเป็นต้น ลูกของเขาอยู่กับพ่อแม่ได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งพอถึงเกณฑ์เข้าเรียนจึงส่งลูกไปอยู่กับยายเพื่อให้เข้าเรียนหนังสือที่บ้าน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 4 หมู่ที่ 10 ชุมชนซอยหอมฝั่งอุทิศ

นายนามชัย สิงห์สีบ (นามสมมุติ) อายุ 37 ปี ภูมิลำเนาเดิมหมู่บ้านพะคู่น้อย ตำบล
ถลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ความพร้อมในการย้ายถิ่น: ย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงเทพมหานครเมื่อปีพ.ศ. 2519 ในขณะที่อายุได้
18 ปี ช่วงที่ย้ายถิ่นเข้ามานั้นเข้ามาคนเดียวแต่ได้มาพักอยู่กับเพื่อน ก่อนหน้าที่จะย้ายถิ่นเคยเข้า
มากรุงเทพมหานครหลายครั้ง ส่วนภรรยาย้ายถิ่นเข้ามากรุงเทพมหานครเมื่อปีพ.ศ. 2511 อยู่กิน
กับภรรยาคนปัจจุบันเมื่อปีพ.ศ. 2521 เคยมีภรรยามาแล้วหลายคน ภรรยาคนปัจจุบันเป็นคนที่ 4
โดยมาพบกันที่กรุงเทพมหานครซึ่งภรรยาเคยทำงานมาแล้วหลายที่เช่นเคยเป็นแม่บ้าน ลูกจ้าง
ร้านซักผ้า โรงงานกึ่งที่จังหวัดสมุทรปราการและมาพบภรรยาที่ห้องเช่าแถวสะพานพุทธ

การประกอบอาชีพ : ที่บ้านเดิมทำนา ช่วงว่างจากหน้านาจะไปทำงานเป็นเด็กรถสิบล้อ จึงต้อง
เข้ากรุงเทพมหานครหลายต่อหลายครั้ง หลังจากนั้นได้ย้ายถิ่นเข้ามากรุงเทพมหานครโดยมา
ทำงานเป็นคนแบกเกลือ แถวสะพานพุทธ ทำได้ประมาณปีกว่า และเปลี่ยนมาทำงานเป็นการโรง
โรงเรียนสตรีวิทยา หลังจากนั้นก็มีเพื่อนแนะนำให้มาทำงานเป็นกรรมกรและมาสมัครงานกับชินเต็ง
ด้วยตนเอง ปัจจุบันทำงานอยู่ที่โกดังแสงทองเป็นหลัก

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2519)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
พ่อ	45	-	ป.4	ทำนา
แม่	39	-	ป.4	ทำนา
พี่ชาย	21	-	ป.4	ทำนา
ภรรยาของพี่ชาย	20	จ.ร้อยเอ็ด	ป.4	ทำนา
ลูกของพี่ชาย	2	-	-	-
ลูกของพี่ชาย	1	-	-	-
นายนามชัย	18	-	ป.4	ทำนา
น้องชาย	16	-	ป.4	ทำนา

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงปีพ.ศ. 2519 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายนามชัย	37	จาก จ.บุรีรัมย์	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	45	หมู่ที่ 8 บ้านน้ำคำ ต.ธาตุ อ.รัตนบุรี จ.สุรินทร์	ป.4	ทำงาน โรงงานกึ่ง

มีลูกกับภรรยาคนปัจจุบัน 3 คน ลูกคนโตอายุ 15 ปี เรียนจบชั้นป.4 ในขณะนี้อยู่ที่บ้านเมตตา คนที่สองอายุ 12 ปีเรียนอยู่ป.5 และคนสุดท้องอายุ 10 ปีกำลังเรียนป.4 ลูกทั้งสองคนอยู่กับยายที่จังหวัดสุรินทร์

สิ่งแวดล้อมที่ภูมิลำเนาเดิม : ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นชาวนาที่มีฐานะยากจน สภาพพื้นที่เป็นที่แห้งแล้งขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตข้าวที่ได้จึงค่อนข้างต่ำ สำหรับตัวบ้านเป็นบ้านไม้ มีพื้นที่เพียงพอสำหรับสมาชิกในครอบครัวอยู่ได้ทุกคน

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : อยู่ห้องเช่าแถวบริเวณที่เรียกว่าซอยนวลน้อย มีสภาพเหมือนห้องเช่าทั่วไปในชุมชน เป็นห้องเช่าที่มีชานยื่นออกมาสำหรับเป็นโถงไว้พักผ่อนหรือไว้สำหรับทำครัว

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : มีวัฒนธรรมตามแบบอย่างของชาวอีสานทั่วไปคือยังคงบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาอีสาน การบันเทิงนาการทั่วไปคือการฟังเพลงเช่นฟังเพลงลูกทุ่ง หมอลำ ยังคงมีพิธีกรรมในรอบปี และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้จะเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ สำหรับเขานอกจากห่านานาแล้วก็จะไปเป็นเด็กติดรถบรรทุกขึ้นล่องไปในหลายจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกรุงเทพมหานคร ดังนั้นจึงมีเวลาอยู่ที่บ้านเฉพาะช่วงห่านานา ซึ่งทำให้ในแต่ละปีเขาแทบจะไม่ค่อยได้อยู่บ้านเท่าไรนัก

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : ภรรยาจะเป็นผู้ดูแลจัดหาอาหารภายในครอบครัว อาหารที่บริโภคจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างจากคนกรุงเทพมหานครและในปัจจุบันไม่ค่อยได้ทานข้าวเหนียวแล้ว เพราะไม่สะดวกในการหุงหาโดยส่วนใหญ่อาหารที่บริโภคจึงเป็นอาหารที่ซื้อสำเร็จรูปมาจากตลาดราชบุรีบูรณะ ภาษาที่ใช้พูดกันในครอบครัวคือภาษาอีสาน เวลาว่างจะพักผ่อนโดยการนอนเป็นส่วนใหญ่

การอบรมเลี้ยงดูบุตร : ลูกทั้งสามคนเกิดที่จังหวัดสุรินทร์(บ้านเดิมของภรรยา) และนำมาเลี้ยงที่ กรุงเทพมหานครเมื่อตอนอายุได้ประมาณ 2 - 3 ปี เขาและภรรยาต้องทำงานทั้งคู่จึงไม่มีเวลาที่จะ มาดูแลบุตร ในช่วงที่ลูกยังเด็กก็จะปล่อยให้ลูกๆอยู่กันเองที่บ้าน ทำให้ลูกคนโตมีปัญหาและมักหนี เติลิดไปอยู่กับเพื่อนๆเป็นเวลานานเป็นประจำ ทำให้เวลาที่ลูกอยู่กับเพื่อนจึงมีมากกว่าเวลาที่อยู่ กับครอบครัวและเวลาที่ว่างล้าวดักเดือนลูกก็จะไม่เชื่อฟัง ปัจจุบันลูกคนโตอยู่ที่บ้านเมตตาเนื่อง จากกระทำความผิดคือลักทรัพย์และทำร้ายเจ้าทุกข์ เวลาที่ว่างจากงานบางครั้งเขาและภรรยาก็จะ หมั่นไปเยี่ยมลูกเสมอ ดังนั้นเมื่อลูกคนโตมีปัญหาจึงส่งลูกคนที่สองและสามให้ไปอยู่กับยายที่ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อที่จะให้ยายเป็นผู้ดูแลดีกว่าอยู่ที่กรุงเทพมหานครแล้วเขาไม่มีเวลาจะมาดูลูก เหมือนแต่ก่อน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 5 หมู่ที่ 9 ตรอกซ์เลน

นายพรราชา แจ่มจรัส (นามสมมุติ) อายุ 26 ปี ภูมิลำเนาเดิมหมู่ที่ 1 บ้านโนนทาก ตำบลข้าวม่วง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : เข้ามากรุงเทพมหานครเมื่อปีพ.ศ. 2528 เริ่มจากงานกรรมกรเป็นงานแรกที่ก่อตั้งแสงทอง ตอนที่ย้ายถิ่นมาคนเดียวและไม่เคยเข้ามากรุงเทพมหานครก่อนการย้ายถิ่น เริ่มแรกมาอาศัยอยู่กับเพื่อนที่เป็นคนบ้านเดียวกันและให้เพื่อนฝากงานให้ ห้องเช่าแรกที่มาพักอาศัยอยู่ที่แถวบางมดซึ่งไกลจากที่ทำงานมากเพราะในแถวนั้นไม่มีโกดังสินค้าตั้งอยู่ ที่บางมดเป็นที่ที่ทำให้ได้พบกับภรรยาที่ทำงานอยู่โรงงานเย็บผ้า และพักอาศัยอยู่ห้องเช่าใกล้กัน เมื่อตกลงใจที่จะอยู่ร่วมกันจึงย้ายครอบครัวมาอยู่ที่ตรอกซ์เลนในปัจจุบัน

การประกอบอาชีพ : อยู่ที่บ้านเดิมทำนา และได้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครโดยมาทำงานเป็นกรรมกรเป็นงานแรก

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2528)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
พ่อ	41	-	ป.4	ทำนา
แม่	41	-	ป.4	ทำนา
พี่สาว	23	-	ป.4	ทำนา
สามีพี่สาว	25	จ.สุรินทร์	ป.4	ทำนา
ลูกของพี่สาว	6	-	ป.1	-
ลูกของพี่สาว	5	-	-	-
ลูกของพี่สาว	3	-	-	-
นายพรราชา	16	-	ป.4	ทำนา
น้องชาย	14	-	ป.4	ทำนา

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงปีพ.ศ.2528 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายพรราชา	26	จากจ.บุรีรัมย์	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	29	จากจ.บุรีรัมย์	ป.4	เย็บรองเท้า
ลูกสาว	1 ปี 4 เดือน	-	-	-

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : ที่บ้านเดิมทำนา บางครั้งหน้านาถ้าขาดแคลนแรงงานเขาและภรรยาก็ต้องขึ้นไปช่วยทำนาบ้างเป็นครั้งคราว ที่นาของที่บ้านมีทั้งหมด 10 ไร่ เป็นของครอบครัวตนเอง บริเวณบ้านพักอาศัยมีเนื้อที่ประมาณ 1.5 ไร่ มีบริเวณกว้างขวางแบ่งห้องเป็นสัดส่วนเพียงพอสำหรับสมาชิกในครอบครัว

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : อาศัยอยู่ในห้องเช่าที่ปลูกเป็นบ้านหลังใหญ่ 2 ชั้นแบ่งซอยเป็นห้องๆสำหรับทำเป็นห้องเช่าได้ประมาณ 10 กว่าห้อง ใช้ห้องนี้รวมกันและแต่ละห้องมีมิเตอร์ไฟฟ้าแยกเป็นของแต่ละห้อง ค่าน้ำและค่าไฟคิดตามยูนิต

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : อยู่ที่บ้านเดิมจะพูดภาษาเขมรเป็นหลัก และนอกจากนั้นยังรวมไปถึงการฟังเพลงประจำท้องถิ่นที่เป็นภาษาเขมรได้แก่เพลงกันตรึม บางครั้งยังคงนิยมฟังเพลงลูกทุ่งหมอลำ อาหารการกินบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลักและเวลาที่อยู่ที่บ้านผู้หญิงมักจะทอผ้าได้ใช้ใส่ในงานประเพณี เวลาว่างส่วนใหญ่แม่จะไปทำบุญวัด บางครั้งก็จะพาลูกหรือหลานไปด้วย วัดที่อยู่ในชุมชนที่แม่ไปเป็นประจำคือวัดเอราวัณ ในด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำนานั้นไม่ค่อยมีมากเท่ากับชาวภาคกลาง

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน: นอกเหนือจากเวลางานกรรมกร เขามีหน้าที่ที่จะต้องดูแลลูกสาวคนเดียวของเขาซึ่งในปกติแม่จะเป็นผู้ดูแลในช่วงที่พ่อไปทำงาน ส่วนใหญ่ในบริเวณห้องเช่าที่ครอบครัวของเขาพักอาศัยอยู่จะเป็นคนที่มาจากภูมิภาคเดียวกันแม้ว่าจะไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นกรรมกรด้วยกันทั้งหมดแต่ทุกคนก็จะมีช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาก มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆเช่นช่วยกันดูแลเด็กเล็ก หรือซ่อมแซมห้องน้ำที่ใช้ร่วมกัน บางครั้งแม่บ้านจะมารวมกลุ่มเย็บรองเท้าและเลี้ยงดูเด็กๆไปด้วย นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มไปเที่ยวในระหว่างกลุ่มละแวกห้องเช่าด้วยกัน ซึ่งบริเวณห้องเช่าแถวนั้นจะใช้ภาษาพูดเป็นภาษาเขมรและย้ายถิ่นมาจากจังหวัดเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ แต่บางครั้งเวลาที่พูดคุยกับคนทั่วไปในชุมชนจะใช้ภาษาอีสานมาก

กว่าที่จะพูดภาษาเขมรเพราะคนในชุมชนทั่วไปมีคนที่จะพูดภาษาเขมรได้น้อยคนและจะมีเฉพาะในช่วงบริเวณที่เขาพักอาศัยอยู่เท่านั้น

การอบรมเลี้ยงดูบุตร: แม่จะเป็นผู้ที่ดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ส่วนพ่อเวลาว่างจากงานก็จะช่วยภรรยาเลี้ยงลูก นอกจากนั้นเด็กยังถูกเลี้ยงดูมาร่วมกันในระหว่างกลุ่มห้องเช่าด้วยกัน ในระแวกห้องเช่านั้นจะมีเด็กเล็กอยู่ประมาณ 4 คนที่อายุไล่เลี่ยกัน นอกจากเด็กจะมีเพื่อนเล่นที่อายุใกล้เคียงกันแล้ว เด็กยังคงถูกเลี้ยงมาตามกลุ่มเพื่อนบ้าน ซึ่งจะทำให้เด็กมีแต่ความอบอุ่นไม่ค่อยเหงาหรือว่าเหว่เท่าไร ปัจจุบันแม้ว่าลูกสาวจะอยู่กับพ่อแม่ แต่ในอนาคตคิดว่าเมื่อลูกถึงเกณฑ์ที่จะต้องเข้าเรียนก็จะส่งลูกให้ไปเรียนหนังสือที่จังหวัดสุรินทร์

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษาที่ 6 หมู่ที่ 9 ตรอกซีเลน

นายชนะภัย ชื่นวงศ์ (นามสมมุติ) อายุ 44 ปี ภูมิลำเนาเดิมหมู่ที่ 10 ตำบลเหล่าพวก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี

ความพร้อมในการย้ายถิ่น : ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2521 มาพร้อมกับภรรยาของเขา ก่อนหน้าที่จะย้ายถิ่นนั้นเคยเข้ามากรุงเทพมหานครและมีญาติอยู่ในกรุงเทพมหานคร

การประกอบอาชีพ : ที่ภูมิลำเนาเดิมเคยทำนา มีที่นาประมาณ 7 ไร่ ห่างจากหน้านาที่จะไปทำงานรับจ้างทั่วไป บางครั้งก็จะไปทำงานเป็นช่างก่อสร้างด้วย นอกจากนั้นเคยเป็นพ่อครัวอยู่ที่ร้านอาหารในตัวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งที่นั่นเองได้พบกับภรรยาที่ทำงานอยู่ที่เดียวกัน หลังจากนั้นได้แก่เจ้าของห้องอาหารที่จังหวัดอุบลราชธานีได้มาเปิดห้องอาหารใหม่ที่กรุงเทพมหานคร เขาก็มาเป็นพ่อครัวที่ห้องอาหารใหม่ในปีพ.ศ.2521 โดยได้รับเงินเดือนในขณะนั้น 1,300 บาท มีที่พักอาศัยให้ ต่อมากิจการห้องอาหารประสบภาวะขาดทุนต้องปิดกิจการลง เขาและภรรยาจึงไม่รู้ว่าจะทำงานอะไรและได้ให้สำนักจัดหางานหางานให้ทำ ได้งานเป็นคนสวนตามบ้านและภรรยาทำงานเป็นแม่บ้านที่บ้านหลังเดียวกัน ทำได้ประมาณไม่ถึงปีก็ลาออกเพราะรู้สึกว่าเป็นอิสระ จึงมาหางานทำเองและในท้ายสุดก็มาพบกับงานกรรมกร คิดว่าตนเองพอทำได้จึงทดลองทำดู รวมเวลาที่ทำงานกรรมกรมาแล้ว 15 ปี

สมาชิกในครอบครัวก่อนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (ในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2521)

สมาชิกในครอบครัว	อายุในขณะนั้น / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
ยาย	71	-	-	-
พ่อ	50	จ.อุบลราชธานี	ป.4	ทำนา
แม่	50	-	ป.4	ทำนา
พี่ชาย	30	-	ป.4	ทำนา
นายชนะภัย	27	-	ป.4	ทำนา
				พ่อครัว
ภรรยา	27	-	ป.4	ทำนา
				ผู้ช่วยพ่อครัว
ลูกชาย	3	-	-	-

สมาชิกในครอบครัวหลังการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ในช่วงปีพ.ศ.2521 - ปัจจุบัน)

สมาชิกในครอบครัว	อายุปัจจุบัน / ปี	การย้ายถิ่น	ระดับการศึกษา	อาชีพ
นายชนะภัย	44	จาก จ.อุบลราชธานี	ป.4	กรรมกร
ภรรยา	44	จาก จ.อุบลราชธานี	ป.4	เย็บรองเท้า
ลูกชาย	20	จาก จ.อุบลราชธานี	ป.6	ช่างซ่อมรถ

สิ่งแวดล้อมในภูมิลำเนาเดิม : ปลูกบ้านบนที่ดินที่เป็นของตนเองมีบริเวณบ้านกว้างขวาง บนเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ มีการเลี้ยงสัตว์เช่นเป็ด ไก่ และมีที่สำหรับปลูกไม้ผลและทำสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือน นอกจากนั้นที่หมู่บ้านที่เขาอยู่ยังเป็นหมู่บ้านที่ชนะการประกวดที่หนึ่งในระดับจังหวัดอีกด้วย

สิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน : อาศัยอยู่ห้องเช่าที่เป็นบ้านหลังใหญ่แบ่งซอยเป็นห้องเล็ก 2 ชั้น ครอบครัวของเขาอยู่ห้องชั้นล่าง ภายในห้องมีข้าวของเครื่องใช้จำนวนมากชิ้น จัดวางข้าวของและรักษาความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก

วิถีชีวิตในภูมิลำเนาเดิม : ส่วนใหญ่เป็นชาวนา มีวัฒนธรรมการบริโภคแบบชาวอีสานคือยังคงทานข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก ใช้ภาษาอีสานเป็นภาษาพูด ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มทางสังคมต่างๆเช่นกลุ่มกรรมการวัด กลุ่มฌาปนกิจศพ กลุ่มกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น พอช่วงว่างจากการทำนาบางครั้งจะไปทำงานรับจ้างทั่วไป ส่วนภรรยาจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรมทางศาสนาและยังคงมีประเพณีที่เกี่ยวกับ ฮีต 12 คลอง 14 ตามแบบของชาวอีสาน

วิถีชีวิตในชุมชนปัจจุบัน : ยังคงมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนบ้านด้วยกันเช่น ช่วยกันซ่อมห้องน้ำรวม มีการช่วยกันดูแลเด็กเล็ก บางครั้งเขาก็จะมาช่วยภรรยาเย็บรองเท้า ในช่วงวันกรรมกรก็จะรวมกลุ่มละแวกห้องเช่าเดียวกันไปเที่ยวงานวันกรรมกรที่ท้องสนามหลวงเกือบทุกปี และถ้ามีเวลาว่างภรรยาก็จะไปทำบุญที่วัดราษฎร์บูรณะหรือจะตักบาตรอาทิตย์ละหนึ่งครั้ง ส่วนลูกชายเป็นช่างซ่อมรถอยู่ที่อุดรแควบางคอแหลม และจะเดินทางไปทำงานโดยที่รถจักรยานยนต์ไปทำงาน

การอบรมเลี้ยงดูบุตร : ลูกชายเกิดที่จังหวัดอุบลราชธานี และอยู่กับคุณยายเพื่อเรียนหนังสือ ในระหว่างนั้นก็จะมีไปมาๆระหว่างที่บ้านกับที่กรุงเทพมหานคร ช่วงปิดเทอมจะลงมาอยู่กับพ่อแม่ตอนที่ลูกเข้ากรุงเทพมหานครในช่วงแรกจะมีปัญหาการปรับตัวมากเพราะลูกเป็นเด็กที่ชนมาก

และเคยอยู่แต่ที่ต่างจังหวัดที่มีบริเวณพื้นที่กว้างขวาง พอเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครจึงไม่เคยชิน บ่อยครั้งที่ลูกของเขาไปวิ่งเล่นในซอยแถวบ้านและเคยตกไปในร่องน้ำครำ เป็นบาดแผลถลอก อยู่เป็นประจำ สำหรับวิธีการเลี้ยงดูลูกจะควบคุมดูแลเฉพาะในวัยเด็ก แม้ว่าจะไม่ได้อยู่กับลูก ตลอดเวลาก็ตามแต่ก็จะเขียนจดหมายติดต่อกับลูกและตักเตือนสอนลูกผ่านทางจดหมาย หากมีเวลาก็จะกลับไปเยี่ยมหรือพาลูกกลับมาอยู่ด้วยกันที่กรุงเทพมหานคร แต่พอลูกโตแล้วก็จะปล่อยให้ลูกคิดเองโดยที่พ่อแม่จะไม่ไปก้าวก่ายทางการกระทำหรือทางความคิดของลูก และอีกไม่นานลูกชายก็จะบวชเรียนให้แก่พ่อแม่ ซึ่งจะกลับไปบวชที่วัดที่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้เขามีความสุขมากเมื่อเวลาที่พูดถึงเรื่องนี้

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย